BRÄNNPUNKTEN

Årg. 6 Nr 3 September 1948

Omslagsbilden: Erik Andersson och »Wille» Jonsson vid Axeltorpsverken med var sitt lass Näsumleror. Se vidare reportage, som börjar på s. 4.

HÖGANÄSKONCERNENS PERSONALTIDNING

Ur innehållet:

»Landet kring de stora vattnen»
Socialkurator Eric Lindström berättar om ett besök vid Axeltorpsverken 4

Hjärta och hjärna
»Ömsesidigt är hjärta och hjärna beroende av varandra», skriver lektor Carl Dymling i en intressant artikel om en viktig industriell fråga 12

Social investering
Inkomstsidan uppskattad, utgiftssidan underskattad -- en informerande uppsats om socialutgifterna 15

»Vi går vidare på samarbetets väg . . .»
Samarbetsavtalet har antagits för Höganäsbolaget. Företagsledning och arbetare uttalar sig 17

Svensk världspremiär för gruvcykling
Cyklingen i skånegruvorna har väckt stor uppmärksamhet i press och radio 22

Flirt med Fru Fortuna
Chans i penninglotteriet för skadefritt arbete. Ett intressant experiment 26

Nya kontorslokaler i Västervik
»Just den miljö man önskar sig i sitt dagliga arbete», säger vår lokalkorrespondent i sitt slutomdöme 40

Bland kolonister och biodlare
Med kamera och penna på besök hos våra fritidssysslare i nordvästra Skåne 46

Hur jag hjälper till därhemma
Ny rolig pristävling för skolbarnen 48

Årg. 6 Nr 3 Sept. 1948

Ansv. utgivare: P EG. GUMMESON

Huvudredaktör: B WALLGREN

Andre redaktör: E LINDSTRÖM

Copyright:
HÖGANÄS-BILLESHOLMS AB
HÖGANÄS

Oss emellan sagt:

»Tänk på att vår- och sommarkvällarna
är svåra konkurrenter till alla sammanträden.»

Så ungefär yttrade sig dir. Gummeson vid det möte i början på juli med diskussionsklubbens medlemmar, då det s.k. samarbetsavtalet blev antaget att gälla för samarbetsverksamheten inom Höganäsbolaget.

Enligt detta avtal
skall en företagsnämnd hålla minst ett sammanträde i kvartalet. Med det anförda yttrandet ville dir. Gummeson bara fästa uppmärksamheten på en rent mänsklig svaghet: när kvällarna på våren och sommaren blir längre och varmare, då är det andra ting, som lockar mer än sammanträden. Då skall kolonin eller trädgårdstäppan ansas, då skall pantofflorna påtas ned i jorden och tusen andra bestyr uträttas. Sammanträden passar bäst på de långa höst- och vinterkvällarna.

En småsak
kanske påpekandet kan sägas innebära. Och dock kastar den ett visst ljus över skillnaden mellan det praktiska sättet att resonera och det mera teoretiskt korrekta, som kommer till uttryck i texten till ett avtal. Inom Höganäsbolagets ledning har man alltid hävdat den meningen, att det i fråga om samarbetsverksamheten mera gäller andan än bokstaven. Det finns måhända skäl att upprepa detta nu, då samarbetsavtalet blivit antaget, låt vara att detta skedde utan att en rad skrevs därom och blott beseglades med ett handslag gentlemän emellan.

Det är tydligt,
att uppgiften att hos den enskilde arbetaren väcka känslan av att »stå i en skapande gärning och att inte blott vara kugge i ett maskineri» inte löses enbart genom att ställa till fyra sammanträden per år för en viss ringa procent av arbetarstyrkan, medan alla andra känner sig stå utanför. Var och en inom arbetarstyrkan måste känna, att samarbetsverksamheten är något, som angår honom personligen, vare sig han är medlem av samarbetskommittén eller inte, och att han har precis samma möjlighet som varje annan att få del av lämnade informationer och att framföra sina åsikter. Det är denna oavbrutna kontakt mellan samarbetskommittéerna och arbetarstyrkan i sin helhet, som är A och O i den organiserade samarbetsverksamheten. Och samarbetskommittéerna måste ständigt och jämt vara en levande realitet för alla, inte bara vid tiden för sammanträdena.

Ökad effektivitet
inom produktionen är ett av samarbetsverksamhetens mål, uttryckligen angivet i avtalet. En dylik ökning av effektiviteten uppnås genom att bättre utnyttja såväl den mänskliga som den tekniska faktorn i produktionslivet. Det är sålunda *förbättringar* härutinnan, som det hela rör sig om.

Man har rätt att vänta sig,
att allas strävan i enlighet med denna målsättning mer och mer kommer att inriktas på förbättringar i produktionen, och att dylika förbättringar, när de införes, kommer att hälsas med tillfredsställelse av alla anställda.

Det är emellertid tydligt, att idén om produktionsökningen såsom det enda medlet till en allmän välståndsökning inte trängt tillräckligt på djupet, att den med andra ord i viss mån ännu blott är en läpparnas

Bidrag till nästa nummer av »Brännpunkten» måste vara Red. tillhanda **senast den 1 november 1948.**

bekännelse. Redan när det blir tal om att införa produktionsfrämjande förändringar i ett tillverkningsförlopp, så mötes dessa på sina håll med misstro, och blir förändringarna genomförda, så händer det, att misstron övergår i ett mer eller mindre utpräglat passivt motstånd, arbetstakten sjunker osv.

De ledande inom arbetarrörelsen

har naturligtvis sammanhanget fullt klart för sig, vilket man snart sagt dagligen ser bevis på. Så här skriver t.ex. rektor Torvald Karlbom (Fackföreningsrörelsen nr 42/1947, s. 246):

»Numera är det väl också klart, att vi i dag inte skulle ha haft varken den levnadsstandard, som vi har, eller 8-timmars arbetsdag eller semester, om vi alltjämt skulle begagna oss av 1880-talets maskiner och arbetsmetoder. Det egendomliga är dock, att det finns människor, som klart inser detta faktum, då de ser bakåt i tiden, men inte, då de ser framåt. Detta tyder på något slags eftersläpning i fråga om människornas möjligheter att frigöra sig från hävdvunna föreställningar, även sedan grunderna upphört eller förskjutits.»

»Man vet vad man har men inte vad man får»

Vi undrar, om inte denna gamla levnadsregel är vad som ligger bakom den ovan skildrade negativa inställningen till produktionsfrämjande förändringar: man fruktar helt enkelt, att den egna ackordsförtjänsten skall sjunka, om förbättringen genomföres. Borta är då alla eventuella tankar om produktionsökningens nödvändighet för en allmän standardhöjning. Man är sig själv närmast.

Om denna inställning vore riktig,

så skulle detta vara ett allvarligt hinder för en produktionsfrämjande utveckling. Utvecklingen skulle fastlåsas och standardhöjningen därigenom utebli. Inställningen innebär, att man anser den gamla ackordssättningen åtminstone något så när rättvis, men betvivlar, att så skulle bli fallet med den nya ackordssättning, som enligt avtalets § 6 mom. 2 skall komma till stånd — därest endera parten så fordrar — »om nya maskinella anordningar, nya arbetsmetoder eller andra förändringar införas, vilka utöva väsentlig inverkan på ett visst arbete och den förtjänstmöjlighet detta erbjuder.»

Dess bättre är

emellertid inställningen ohållbar. Nya ackord baseras på riktpunkten, förutsatt att det gamla ackordet baserats på en normalprestation, och att överenskommelsen träffats på denna grund. Är effekten efter metodförändringen densamma, dvs. är verkligen samma prestation för handen, så bör förtjänsten ligga på samma nivå som tidigare.

Fastställandet av normalprestationen

sker med hjälp av arbetsstudier. Det värde, som tillmätes dessa från arbetarhåll, framgår därav, att det i de allra flesta fall numera är arbetarna själva, som begär arbetsstudierna. Detta visar, att man på detta håll i allmänhet har klart för sig, att rätt utförda arbetsstudier verkligen bl.a. ger en rättvis beräkningsgrund för arbetet. Att de gamla »verkmästarackorden» på sin tid kanske inte alltid fyllde måttet i detta avseende är en sak för sig, som inte behöver belasta dagens diskussion.

När man säger, att ökat medinflytande

och ökat medansvar för de anställda ifråga om företagets skötsel skall kunna utövas genom företagsnämnderna-samarbetskommittéerna, så finns det skeptiker, som betvivlar detta under hänvisning till att företagsnämnderna-samarbetskommittéerna i avtalet definieras såsom endast »organ för information och samråd». Ett verkligt medinflytande kan enligt dessa kritiker blott den utöva, som får säte och stämma i företagets styrelse.

De som menar så

har nog inte gjort riktigt klart för sig, hur t.ex. ett industriföretag som vårt i verkligheten skötes. Den utövande makten är i själva verket av styrelsen i utomordentligt hög grad delegerad till den verkställande direktören, som i sin tur överlåter vidsträckta befogenheter på sina närmaste män osv. Samtliga dessa är anställda i företaget likaväl som arbetarna. Ansvaret för företagets skötsel vilar således i praktiken i största utsträckning redan på de anställda. Frågan är bara, *var* någonstans bland de anställda gränsen bör dragas för detta slag av ansvar. Ja, gränsdragningen bör i princip vara en fråga om kvalifikationer. Det kan väl nämligen inte från något håll på allvar hävdas, att det för företaget vore lyckligt, om ett ökat ansvar lämnades åt den som inte vore kvalificerad härför. Å andra sidan bör i princip den som visar sig vuxen ett ökat ansvar också ha chansen att utöva detta.

Efter denna grundprincip

arbetas det inom Höganäskoncernen. I praktiken uppstår givetvis en hel del svårigheter att tillämpa densamma. Bl.a. är antalet befattningar i mera ansvarig ställning av naturliga skäl begränsat — dock inte mera, än att det åtminstone f.n. alltid är förenat med svårigheter att få rätt man på en krävande post. Men principen ligger till grund för exempelvis det förhållandet, att åtskilliga duktiga arbetare av företagsledningen uttagits för vidare utbildning med bolagets hjälp till mera ansvarsfulla befattningar, t.ex. som driftsingenjörer.

Och principen ligger också till grund för samarbetskommittéerna. Dessa utgör ett forum för individuella insatser av en art, som ligger bättre till för den stora massan av anställda. Intet hindrar heller, att en enskild arbetare genom särskilt goda insatser inom samarbetskommittéernas ram kan kvalificera sig för vidareutbildning med bolagets hjälp till en mera ansvarsfull befattning.

I samma mån

som de anställda genom ökad utbildning, ökad känsla av ansvar och ökade insatser kvalificerar sig för ökat medinflytande, så kommer detta på ena eller andra sättet som en helt naturlig följd. Det är i regel en lång väg att gå, men det är den enda, som leder till verkligt gagn för företaget och de däri anställda.

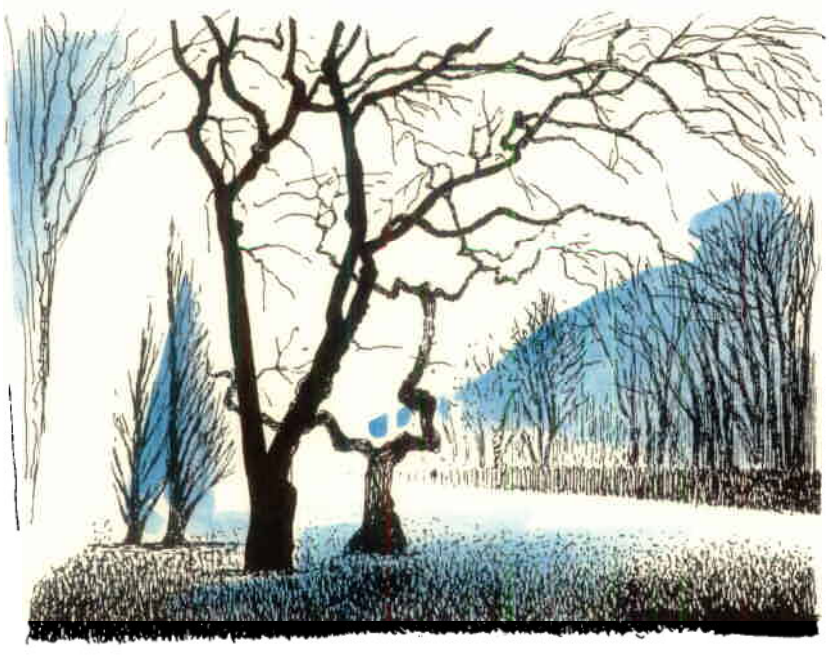

Näsumbygden är rik på minnen från fordom. Därom vittnar bl.a. Gudahagen, en kultplats från heden tid.

»Landet kring de stora vattnen»

Ett reportage om Axeltorpsverken av Eric Lindström, Höganäs

År 1903 bildades i Axeltorp ett bolag för tillgodogörande av befintliga lertillgångar, lerorna började brytas och fabriker för tillverkning av eldfasta tegel byggdes. Tio år senare inköptes anläggningarna av Höganäsbolaget, som efter ytterligare ett par år förvärvade lerbrott på Åsen mitt emot Axeltorp på andra sidan Ivösjöns Östre vik. För transporten av lerorna över viken byggdes år 1917 en linbana. Sedan fabriksdriften av olika skäl definitivt nedlagts år 1921, förekommer numera enbart brytning på Åsen av de värdefulla Näsumlerorna, vilka huvudsakligen användes för framställning av eldfasta tegel — kvalitet Krona — vid Bjuvsverken. För att trygga vårt framtida behov av denna lera har ett omfattande geologiskt prospekteringsarbete ägt rum i närheten av det nuvarande dagbrottet. Då de företagna provborrningarna fastställt förekomsten av ytterligare fyndigheter av kaolinlera, har Bolaget förvärvat ett par egendomar, som f.n. är utarrenderade. Som ett led i Bolagets strävan att effektivisera driften kommer den över 30 år gamla linbanan i år att få ge vika för det mera rationella transportmedel, som lastbilen utgör. I samband härmed har dels en väg anlagts, dels har en bro byggts över smalaste delen av Östre vik vid Garnanäshalvön.

En hednisk kultplats

På skånesidan om det sägenomspunna Ryssberget utmed Ivösjöns östra strand leker sig vägen fram genom en betagande bygd. Det är Ivösjöns vatten, som är det geografiskt centrala, vackert infattat i barrskogskrönta knallar och sommarsvala lundar. Vattnets dominerande roll har förresten också kommit till uttryck i häradets namn — Villand (av Vätland), landet kring de stora vattnen. Axeltorp har nyss passerats. Längre upp mot Näsum lämnar skogen generös plats åt böljande sädesfält och öppnar utsikten över det av näs, halvöar och öar söndersprängda insjövattnet. Förbi Näsums kyrka slingrar sig vägen söderöver upp mot Åsen till Höganäsbolagets lerfyndigheter. Ett stycke nästan rakt söderut om socknens helgedom finner man, ett stenkast från »huvudvägen», resterna av ett tempel, byggt åt andra gudar än den Vite Krist.

Vandrare stanna. Se Dig om
Här stod forntida helgedom
I heden tid en helig ort
Som minner om vad då var stort.

Den hårda sten ej tidens tand
Förmått förstöra. Människohand
Ej lämnat mycket orört kvar
Av det som forntid uppbyggt har.

Här kämpats mången själslig strid
Med bön för ära, kamp och frid
Med vördnad dessa stenar spar
De vittna om hur fordom var.

Så lyder de i järn gjutna minnesorden, som sena tiders fornminnesvårdare rest i närheten av det märkliga fornminnet. Gudagården eller Gudahagen, som platsen kallas, är en naturlig kulle, sparsamt bevuxen med ek och en, och omgiven av en kvadratisk stensättning, som i fråga om sin mäktighet - sidorna är 40—50 m långa — lär sakna motstycke i Norden. Väldiga block av bautastenstyp, ofta ett par meter höga, ingår i stensättningen, som sannolikt från början varit öppen mot öster — mot den uppgående solen. Meningarna om det ursprungliga syftet med denna lämning från hedenhös är delade. Bl.a. öppningen mot öster talar emellertid för att stensättningen från början varit en hednisk kultplats.

Rik på minnen från fordom är denna bygd, vare sig dessa nu talar ur sådana faktiska kvarlämningar som Gudagården och de inte mindre märkliga sliprännorna i urbergsblocken längre bort vid Furustads brygga i Vånga socken eller det är fråga om sägner, som omhuldats av den muntliga traditionen från släkte till släkte. Så t.ex. förmäler folktraditionen — i motsats till vad modern ortsnamnsforskning har att säga om förklaringen till häradets namn — att Villands härad skulle ha fått sitt namn efter en namnkunnig smed vid namn Wieland.

Men mer än något annat har namnet Brattingborg, slottet, som varit platsen för heta kärleksmöten, slottet som bränts och skövlats, slottet som enligt gamla »relationer» påstods ha sjunkit i Ivösjön, där man i klart väder kunnat skymta det, satt folkfantasin i rörelse.

»Se opp för skott!»

De gamla sägnerna, som fick grepp om besökaren i Gudagården, släpper honom först, då en kraftig mansröst ropar sitt »Se opp för skott! Tänt va' de' här!» En kraftig knall och mansröstens välkomnande »Kom igen!» säger honom, att han är framme i närheten av lerbrottet. Som en jätteterrass med tre väldiga avsatser ner mot Ivösjön ser lerbrottet ut, där mannarna vid Axeltorpsverken befinner sig i närkamp med de inte alltid så lättåtkomliga näsumlerorna.

Lerorna skiftar i färg från ljusgrått till mörkt blåaktigt svart. De har, meddelar fil. dr R Norin, Höganäs, som svarar för det geologiska prospekteringsarbetet inom koncernen, uppkommit genom vattentransport av en gång mäktiga kaolinlager, bildade ur berggrunden genom förvittring av graniter och gneiser. Den geologiska tidpunkten för denna förvittringsperiod är ej fullt säker. Dock vet man tack vare att leran innehåller växtsporer och pollenkorn, att transporten av den färdigbildade kaolinen icke kunnat ske före kritperiodens inträdande, dvs. den geologiska period, under vilken traktens kalkavlagringar bildades. Genom vattentransporten har vittringsprodukterna, kaolin och sand, uppsorterats för att senare åter sammanföras i oregelbundna bankar, så som vi finna förhållandena t.ex. här vid Åsen.

Skottet, som brann av, hade tänts av Thure Håkansson, som tillsamman med några kolleger från de numera stillagda Sandbäcksverken fortsatt sin tjänst i Höganäsbolaget vid Axeltorpsverken. Sedan man avbanat, dvs. tagit bort det

Väldiga bautastensliknande block ingår i stensättningen, som omger Gudahagen

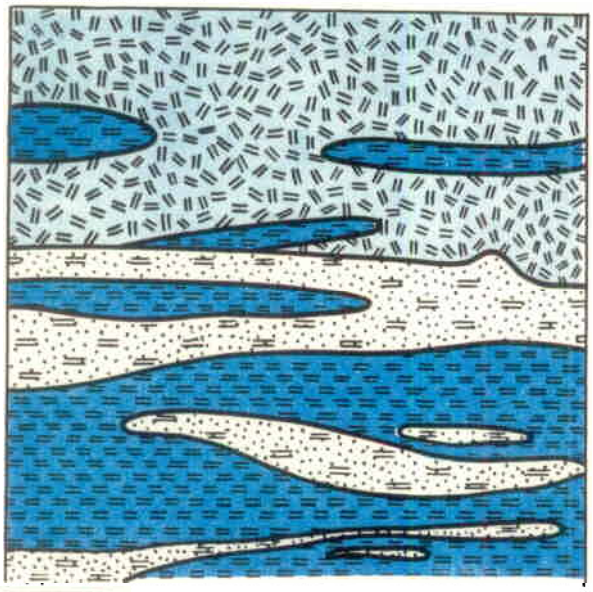

lösa jordlager — Höjdskala 1:250
kaolinlera — Längdskala 1:500
sandblandad lera och sand

De värdefulla kaolinlerorna ligger, som framgår av profilen, inbäddade mellan lösa jordlager och sandblandad lera

täcke med lösa jordlager (morän), som bildar den övre delen i lerbrottets vägg, går man lös på själva fyndigheterna med skyffel, spade, hacka, borr och slägga samt — nitrolit. »Sandbäckarna» håller till på den översta avsatsen, medan deras kolleger från trakten fullgör samma jobb ett »trappsteg» längre ner. Ur den sandblandade leran plockar man efter sprängningen fram lerklumparna — sandmängden får i förhållande till leran inte överskrida vissa procent. När man däremot kommer på de rena lerförekomsterna, har man bara att spränga, lossa och lasta samt i tippvagnar forsla ner materialet till tömningsfickan, om lossningen har skett från den övre delen av brottet, eljest direkt till linbanekorgarna.

Transportarbetet underlättas genom spårvägens sluttning ner mot tömningsfickan och linbanekorgarna. Körkarlen ställer sig bak på tippvagnen och låter den rulla. Farten modererar han med sin bromsanordning — en björkslana med påskruvad järnbit. Den tunga lasten — tippvagnen rymmer 7½ hl och väger med last ca 1,5 ton — gör, att vagnarna har en benägenhet att rulla undan snabbare än vad som är lämpligt med hänsyn till risken att de hoppar av spåret. Och skulle körsvennen råka befinna sig bakom en vagn, som körs av Erik Andersson, så gäller det att även av andra skäl hålla sig på behörigt avstånd. Andersson är nämligen skyddsombud och håller ur säkerhetssynpunkt styvt på att körkarlarna skall hålla ett avstånd på 8—10 meter mellan vagnarna.

Luftfärd över Ivösjön

I linbanekorgarna nere vid sjöstranden tippas lerorna över från tippvagnarna för en luftig färd

Ett gäng »sandbäckare» i arbetstagen: Thure Håkansson, Karl-Oskar Lönnkvist, John Ericsson och Hedin Nilsson.

över Ivösjöns vatten. Om man vid de välskötta Axeltorpsverken skulle försöka finna en flaskhals i produktionen, så skulle det möjligen vara just vid linbanekorgarna. Någon trång sektion i egentlig bemärkelse är det emellertid inte. Tage Bogren, som har det styva jobbet på sin lott att tippa i och sända iväg upp till 160 linbanekorgar om vardera 400 kg per dag, sköter sitt värv väl. Skulle det bli för »körigt» för honom, har han villig hjälp i sina kamrater. Även om mannarna har skilda ackord, så är samarbetsandan sådan, att körkarlarna, när de kommer med sina tippvagnar, ger sin kamrat Bogren ett handtag. Det är en naturlig sak för dem att inte bara genom lossning och lastning tillförsäkra sig sin dagliga förtjänst. Ansvaret för att de utbrutna råvarorna kommer iväg från brottet till de väntande järnvägsvagnarna är samfällt. Det gemensamma ansvaret skär igenom och förenar de enskildas produktiva arbetsinsatser.

En gammal hedersman

Medan halvnakna seniga karlar jobbar på, går förman Jakobsson omkring, blir tillfrågad om något här, ger en anvisning där, allteftersom han under förmiddagsronden hälsar på sitt folk.

I elva år har han förestått lerbrottet i Axeltorp, men i Bolagets tjänst är han vida äldre. Den 16 juni 1890, berättar den minnesgode hedersmannen, som med den äran bär sina 70 år på nacken, började han i Schakt Ljungsgård i Billesholm. Han var då bara 12 år och måste få särskilt tillstånd

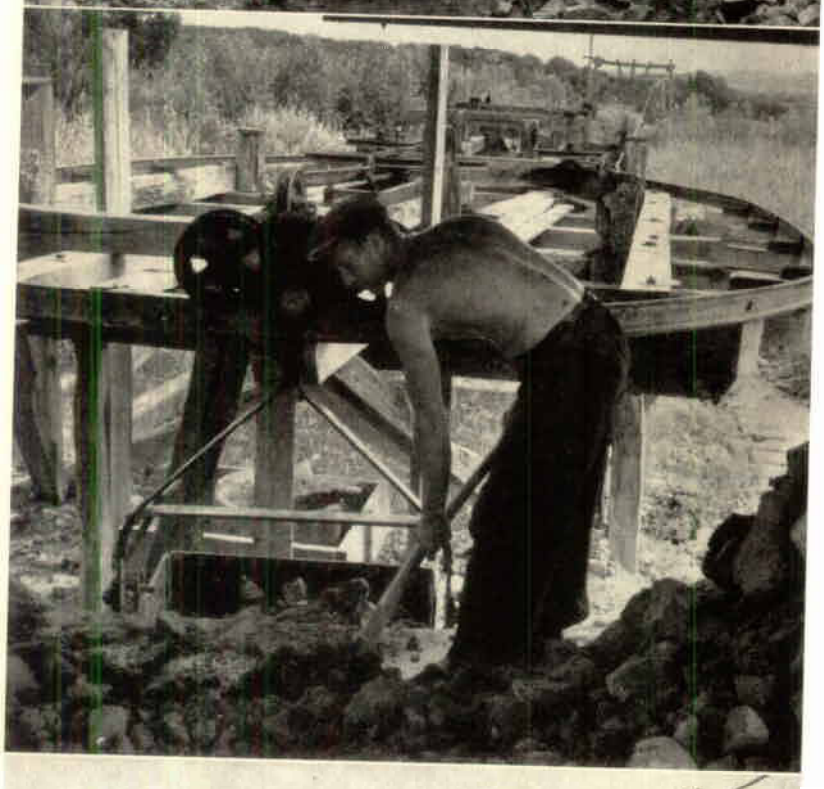

(Överst:) Erik Andersson på brottets mellanvåning fyller sin skottkärra med kraftiga lerstycken, som via de i bakgrunden synliga trärännorna eller »sliskarna» vidarebefordras till tippvagnarna. (I mitten:) Nere vid linbanan tömmes tippvagnarna på sitt innehåll. Tage Bogren svarar för att linbanekorgarna fylles och kommer iväg. (Nederst t.h.:) Efter luftfärden över Ivösjöns Östre vik tippas leran i de väntande vagnarna på Axeltorps järnvägsstation.

(Nedan:) Vid Centrallaboratoriet i Höganäs sker en fortlöpande kontroll av Näsumlerornas egenskaper. Som av analysprotokollet framgår, är deras eldfasthet mycket hög. De har en smältpunkt av Segerkägla 30—31, dvs. 1680°.

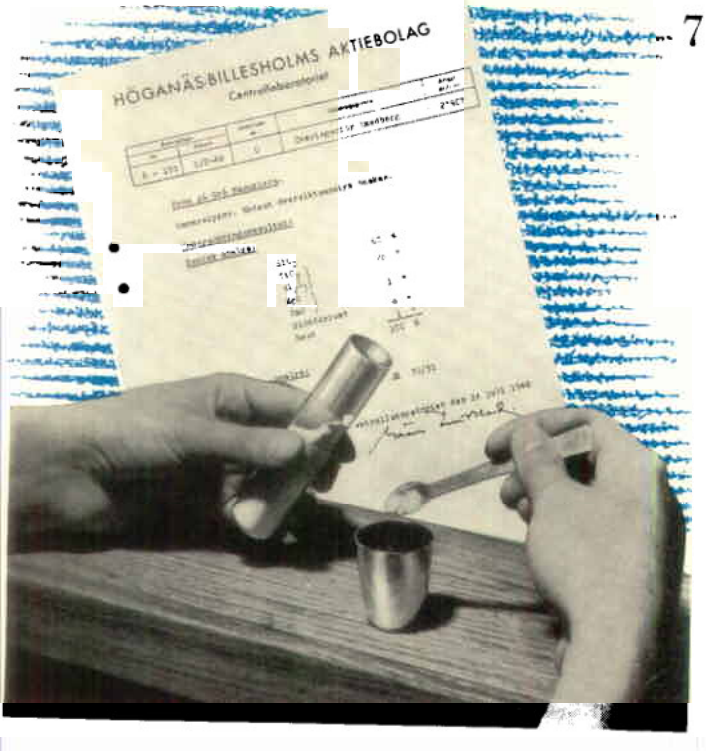

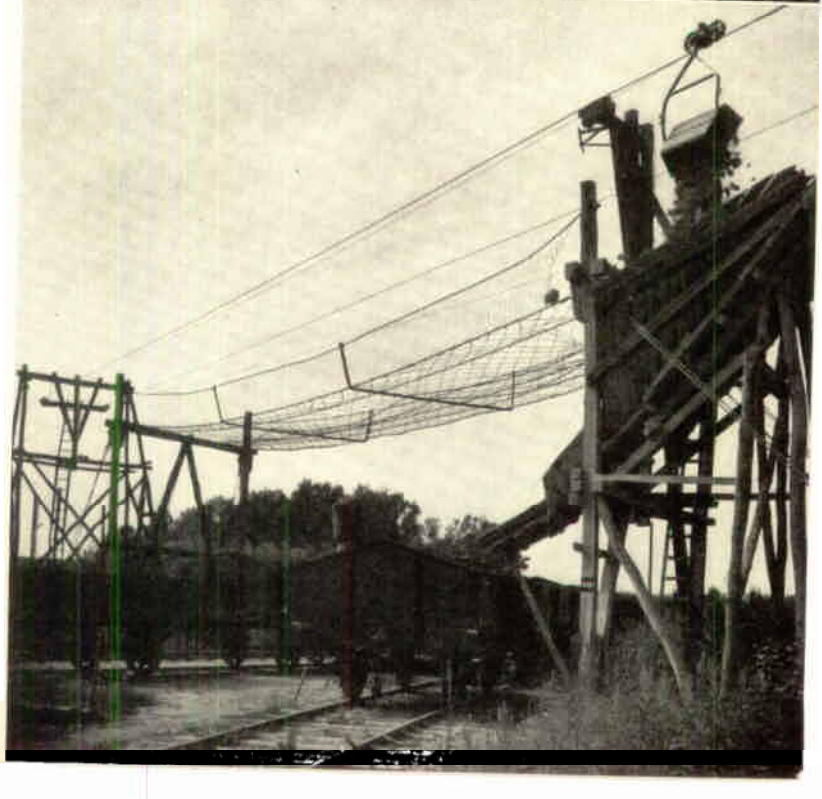

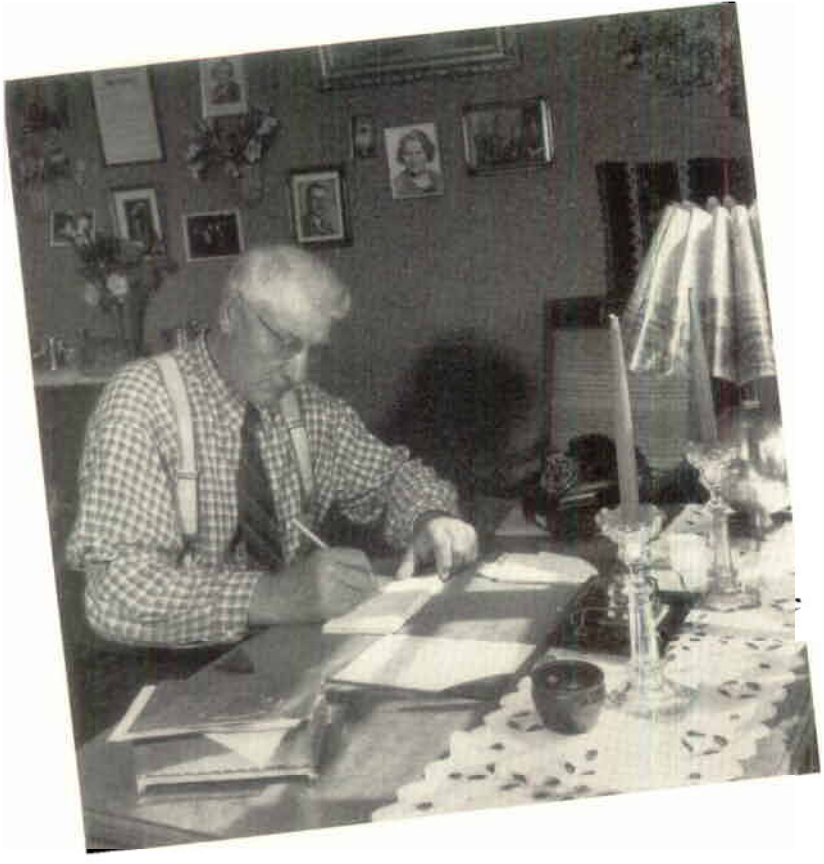

För driften vid Axeltorpsverken svarar närmast förman Axel Jakobsson. I jobbet ingår bl.a. utskrivning av avlöningskort.

av prästen för att slippa skolan. Tillstånd fick han, på villkor att han vid förhör kunde visa upp samma kunskapsmått som sina kamrater i skolan.

Och det kunde han - - och fick fortsätta i gruvan. År 1917 fick han erbjudande att bli fogde men tackade nej. Han ville inte »binda sig», äventyret lockade och bland dem, som anfäktades av »sjukan», som gick genom gruvdistriktet i slutet av 1910-talet, var Axel Jakobsson en. »Sjukan» — det var lockelsen att resa till Spetsbergen och bryta kol. Ett par års vistelse däruppe »botade» Jakobsson, och 1920 var han hemma igen. Efter några år som specialarbetare vid gruvdriften — han var med om att undersöka kastningar och »spränga dunster» — blev han fogde i Gunnarstorp 1926. Ett tiotal år därefter tog han hand om Axeltorp. Här stortrivs han med folket, jobbet och bygden. Och här kommer han att stanna. 58 års tjänst i Bolaget har han men tänker inte ge upp, förrän han fått 60 tjänsteår — om ens då. Och var så säker på att hans mannar trivs med honom. »När han fyller 70 år, då ska vi hem till honom allesamman, och då kommer vi att lyfta honom, skriv upp det!»

Frukost i det gröna

Det drar ihop sig till frukost. Det tiotal man, som utgör arbetsstyrkan vid brottet, tar sig ner till den lilla röda stugan vid sjön. Under vintertid tjänstgör den bl.a. som matsal, på sommaren som förvaringsplats för kläder och matsäck. En liten sänka i marken med hög grönska blir den idealiska platsen för gemensam frukost under fri himmel. Det är ett sammansvetsat gäng, som lossar

Frukostrasten i det mjuka gräset nedanför avbaningstippen blir en trevlig och kamratlig pratstund

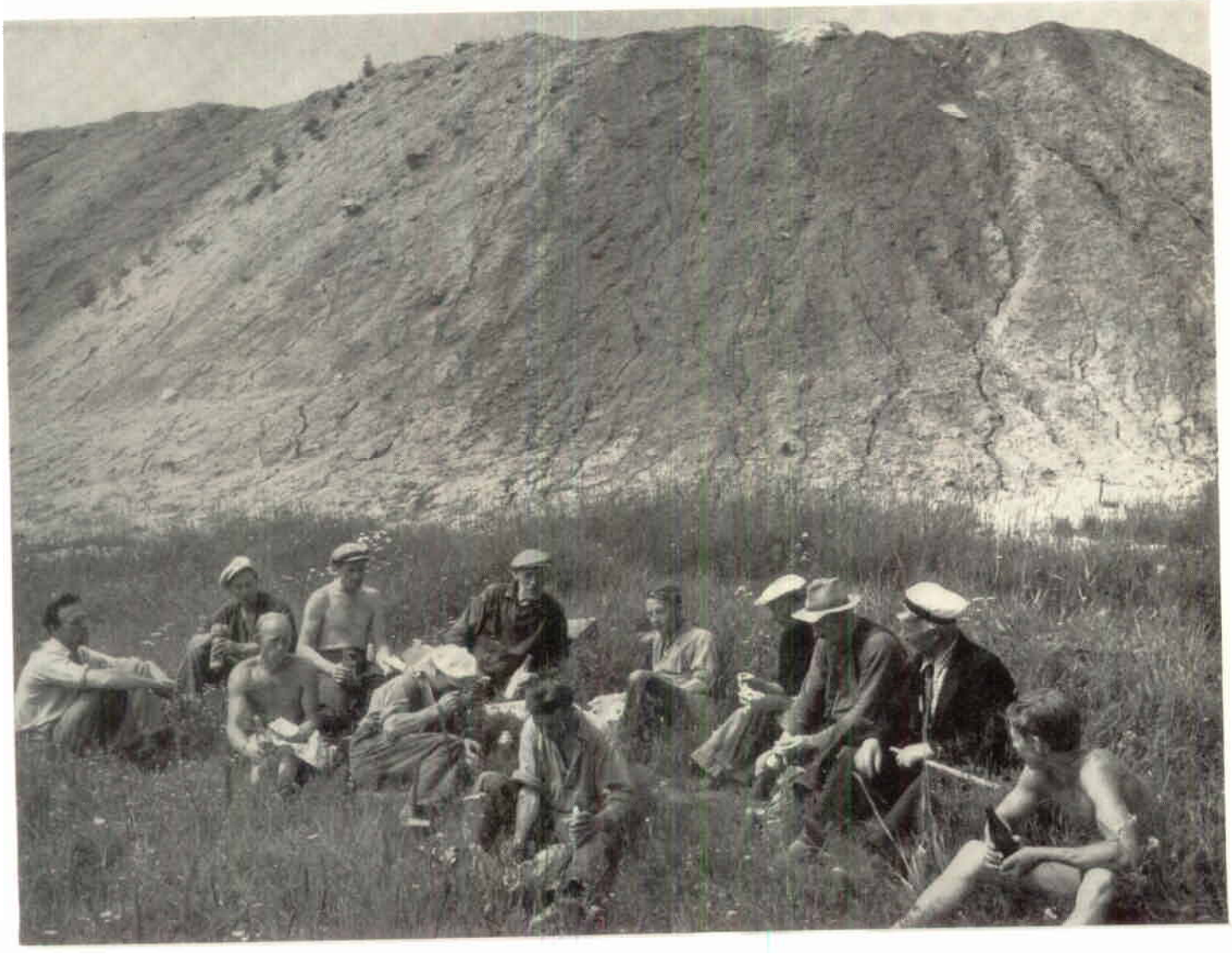

upp sina ryggsäckar med präktiga »mackor» och kraftiga termosar. Där sitter Karl Lönnqvist, f.d. sandbäckare. Ordkarg är han, men öppnar han munnen för att säga något, då kan man vara övertygad om att det är något, värt att lyssna på. Där är blonde Erik Andersson, betrodd ordförande i avd. 44 av »Grov- och fabriks» och målmedvetet skyddsombud. Han tar gärna fram sin kära snugga, när han resonerar om sådana allvarliga ting som säkerhetsfrågor, men känner vi den unge fackföreningsordföranden rätt, så knackar han lika gärna ur pipan och skyndar fram till någon av de danslystna flickorna, när musiken spelar upp till en svängom nere vid dansbanan i Pukevik på lördagskvällen. Och där har vi Joje Blomqvist, och där är »Wille» Jonsson, som — på tal om flickor och dans — beklagar kvinnounderskottet i socknen och anser detta vara största orsaken till att så få av arbetarna är gifta.

Riktigt samma uppfattning hade emellertid inte kyrkoherde Helge Linde, som vi senare förde denna fråga på tal med. Nog finns det ett kvinnounderskott. Vid årsskiftet 1947/1948 hade Näsums socken 2.164 invånare, varav 1.135 män och 1.029 kvinnor, meddelade församlingens herde. Men äktenskapsfrekvensen har ökat — det går bra att hämta brudar utifrån! Den största stötestenen och hindret för ännu flera äktenskap är inte avsaknaden av flickor att gå i brudstol med utan — brist på bostäder.

28 järnvägsvagnar per vecka till Bjuv

Den före frukosten sist lastade linbanekorgen hann säkert under frukostrasten fram över Ivösjön till linbanetippen vid Axeltorps järnvägsstation. Här befrias korgarna genom en utlösningsmekanism från sitt innehåll, som tippas ner i en väntande järnvägsvagn. Oskar Karlsson ser till, att lasten jämnas ut i vagnen. Med spett och spel svarar han också för att vagnarna rangeras till och från tippningsplatsen. I allmänhet rymmer SJ-vagnarna 12 ton. Till de ibland otåliga »beställarna» nere i Bjuv skickas från Axeltorps järnvägsstation, om allt går som det skall, varje vecka 28 vagnar, varav 5 st varje dag tisdag—fredag samt 4 st måndag och lördag.

Från linbanetippen vid järnvägsstationen fortsätter de tömda linbanekorgarna, lyckligt befriade från sin tunga last, en lättjefull dans genom luften, tills de kommer in i »gamla slammeriets» övre »våning», som utgör linbanans ändstation. Här står en av Axeltorpsverkens veteraner, 66-årige Joel Karlsson, tar mot vagnarna, vänder dem rätt igen och skickar dem tillbaka till lerbrottet. Åtta stycken är linbanekorgarna till antalet, och 20 rundor går de dagligen vid full produktion. Det rister och skakar däruppe i slammeriet, när motorn på 15 hkr, som drar linbanans korgar, arbetar. Att linbanan skall försvinna är Joel Karlsson enbart glad över. Han har bytt jobb förr — han var på sin tid tegelslagare, när tegelbruket blev färdigt 1903, han har jobbat i lerbrottet, och han har varit vid lerpressarna i slammeriet, innan han blev »linbanemästare» — och han byter gärna en gång till.

»Människor kring en bro»

Efter långvarig om inte alltid så trogen tjänst sjunger den gamla linbanan som sagt på sista versen. Under året har det arbetats febrilt på att få den nya vägen och bron färdiga. Vägen har lagts från brottet utmed vikens västra strand fram till en punkt i jämnhöjd med den från Axeltorpssidan av viken framskjutande Garnanäshalvön. Över denna den smalaste delen av viken har bron uppförts. Från Garnanäshalvöns landfäste fortsätter så den nya vägen över lantbrukare Oskar Nilssons ägor fram till stora landsvägen mot Axeltorps järnvägsstation. Bron är vid detta laget färdig för trafik, även om lastbilen, på vilken i fortsättningen lerorna kommer att lastas för vidare direkttippning i järnvägsvagnar, ännu inte satts in. Cirka halvannan kilometer lång är den av Höganäsbolaget nyanlagda delen av utfraktsvägen till stationen.

Nere vid brobygget, som vid tiden för vårt besök hade kommit in i sitt slutskede, träffade vi på höganäsare. Det är nämligen ingenjör Åke Ågren i Höganäs, som fått jobbet, och som för tillfället

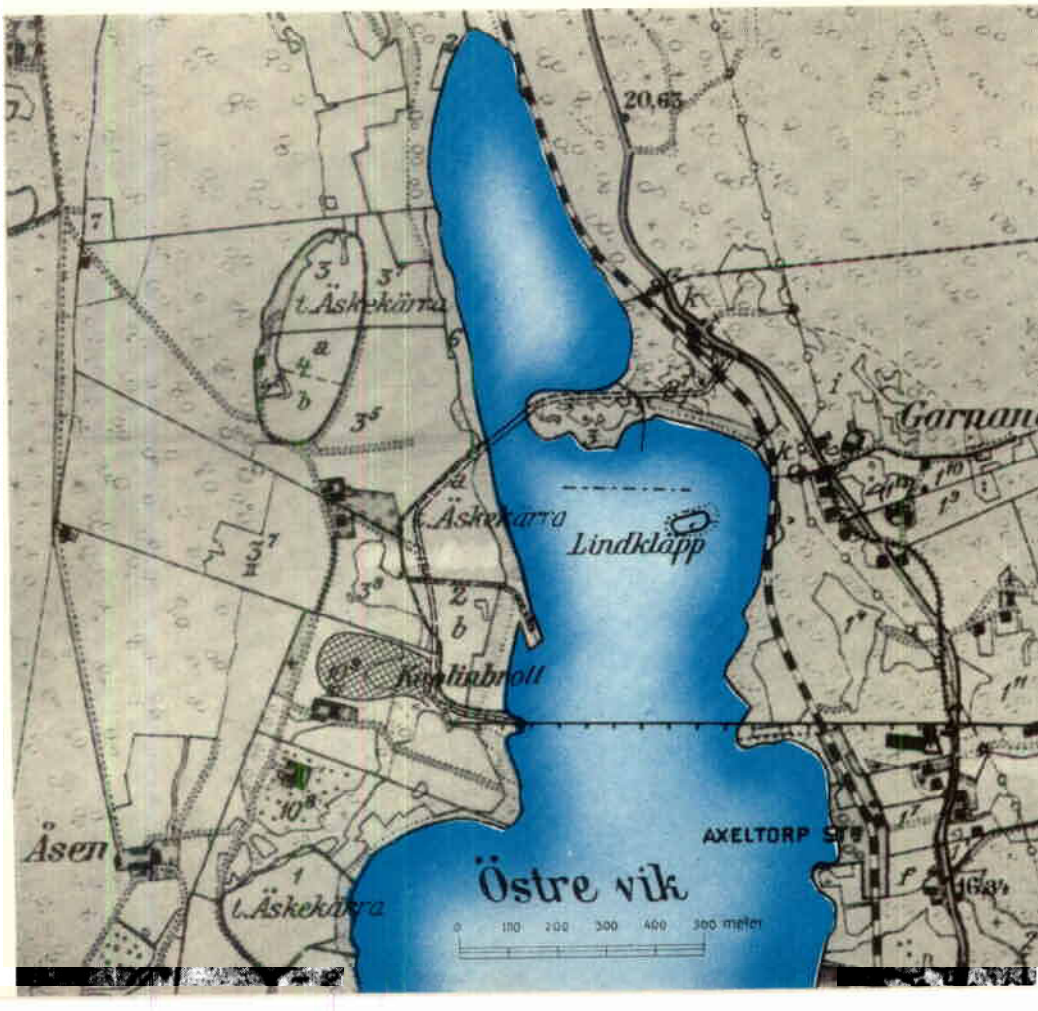

Karta över trakten kring Ivösjöns Östre vik med den nya vägen och bron inritade

var uppe och hälsade på dem av sina mannar, som bytt ut sin vanliga vistelse i bruksstaden vid Sundet mot några veckor i svensk insjönatur. Bron är byggd i fem spann, den är 40 m lång och har en bredd på 3,90 m, inkl. gångbana samt är beräknad för 15 ton. Att ge bron ordentligt landfäste har varit ett kapitel för sig. Om det på vikens östra sida - - på Garnanäshalvön - - varit relativt lätt att fylla igen sjön, så har vägbyggaren - - dir. Torsten Nilsson, Svanevik - - haft det så mycket besvärligare med landfästet på Åsen-sidan. Över tiotalet meter är det till sjöbottnen. Här har avbaningen från lerbrottet kommit väl till pass. Det ena tusentalet kubikmeter efter det andra har vräkts ner i det grusslukande vattnet. Först när man närmade sig de 10.000 kubikmetrarna, började man kunna tala om ett ordentligt landfäste. Den tunga fyllningen, som sjunkit ner mot sjöbottnen, har pressat upp dy och allsköns vattenväxter till en kraftig hästskoformad barriär kring grusbanken.

Medan brobygget pågår för fullt, kommer en och annan ortsbo ner och tittar. Bland dem lantbrukare Oskar Nilsson, han som släppt till mark för den nya vägen på Axeltorpssidan. Det är kanske inte själva brobygget som sådant, som intresserar herr Nilsson. Han sitter gärna och låter blicken vila på det älskade insjövattnet, som för i tiden gett honom rikliga fångster och bjudit på spännande upplevelser. Vill Ni ha reda på hur det gick till den gången, då gamle Pelle - - förresten alldeles här intill Garnanäshalvön - - för att klara en jättegädda på 20 kilo var tvungen att dra upp hela homman på land, ja, då är det bäst att fråga Oskar Nilsson, ty han var med. Men den verklighetsbetonade bonden har säkert inte så gott om tid, att han alltför länge förlorar sig i gamla minnen. När han sitter på bron och ser ner i vattnet, då kretsar helt säkert hans tankar kring den fiskets pånyttfödelse, som han och hans goda vänner i fiskevårdsföreningen går och hoppas på. Ty just i samband med brobygget hade föreningen intressen att bevaka. Bron skulle bl.a. byggas så, att fisken fritt kunde passera, och utsättning av fiskredskap i närheten av bron skulle förbjudas, för att Höganäsbolaget i sitt brobygge skulle få fiskevårdsföreningens välsignelse.

Där skördar bärgas

För att något så när fullständiga bilden av Höganäsbolaget i Axeltorp och Näsum måste ett par ord nämnas om det jordbruk, som i Bolagets regi bedrives därborta. Det är med tanke på vår framtida råvaruförsörjning, som Bolaget efter företagna provborrningar köpt in sig i bygden. På Kullagården — ej uppkallad efter den landskapsända, där ägaren har sitt hemvist — är det arrendator Arthur Svensson, som förvaltar de 40 tld åker och lika mycket skog, som hör till gården. Kullagården och dess ägor ligger på Axeltorpssidan av Ivösjöns vik, medan de gårdar arrendator Algot Johansson sköter ligger på Åsen. Till den ena av dessa senare gårdar — Åsen kallad — hör 45 tld åker och 60 tld skog, medan den andra — Kassagården — som förvärvades så sent som i fjol har 77 tld åker och 70 tld skog.

När denna bild togs, var den nya bron mellan Åsen och Garnanäshalvön i det närmaste färdig

På besök hos Joje

Fram mot eftermiddagen upphör arbetet. Det sista hölasset för dagen har kommit upp på höskullen, den sista tippvagnen har tömts, linbanekorgarna glider i väg ännu en gång, innan spelverket för dagen stoppas och de idoga männen gör sig i ordning för avfärd hem. »Sandbäckarna», som bor längst borta, åker bil, några tar sina cyklar och ger sig iväg mot Näsum till, och en och annan använder båt från Åsen över till Axeltorp. Till den sista kategorin hör Joje Blomqvist, som vi gör sällskap med hem. »Något fritidsproblem, det har vi inte», är det mer än en som sagt. Men att en enda karl skulle hinna med så mycket på sin fritid som Joje Blomqvist, det hade vi inte trott. Att han är jägare och fiskare, det anar man sig till, när man ser den solbrynte 30-åringen smidigt röra sig i terrängen. Men han är inte bara den snabbe, vakne och lyhörde skogskarlen och fiskaren. Hemma på gården har han sina angorakaniner, som ger honom en del goda slantar med sin ull, där har han sin för kaninjakt effektive jaktkamrat, en iller med unge, och där finns hans knappast ögonfägnande men desto mera värdefulla argentinska sumpbävrar — 200 kronor kan han få för ett exemplar och för en »trio», dvs. två honor och en hane, utan vidare 500 kr. Men slantarna, som binäringarna ger sin utövare, behövs, ty det är en kräsen herre, som i fråga om redskap och hjälpmedel är nöjd endast med det bästa. Därom vittnar bl.a. en nyinköpt, skinande utombordsmotor och bland de många jaktgevären ett hypermodernt amerikanskt repetergevär med dioptersikte.

Människan kan inte leva utan 'gudar'»

På tal om sina fritidssysselsättningar säger den mångfrestande Joje med Strindberg: »Människan är ett djur, som inte kan leva utan gudar.» Säkert är det så. Och den, som på nära håll fått se och lära känna denna idoga bygd och det strävsamma folk, som där lever, lämnar trakten med ett starkt intryck av att även om husgudarna skiftar från man till man, från hus till hus, från gård till gård, så finns det dock en gemensam — det skapande arbetets. Det gäller inte minst om mannarna på Åsen.

Eric Lindström

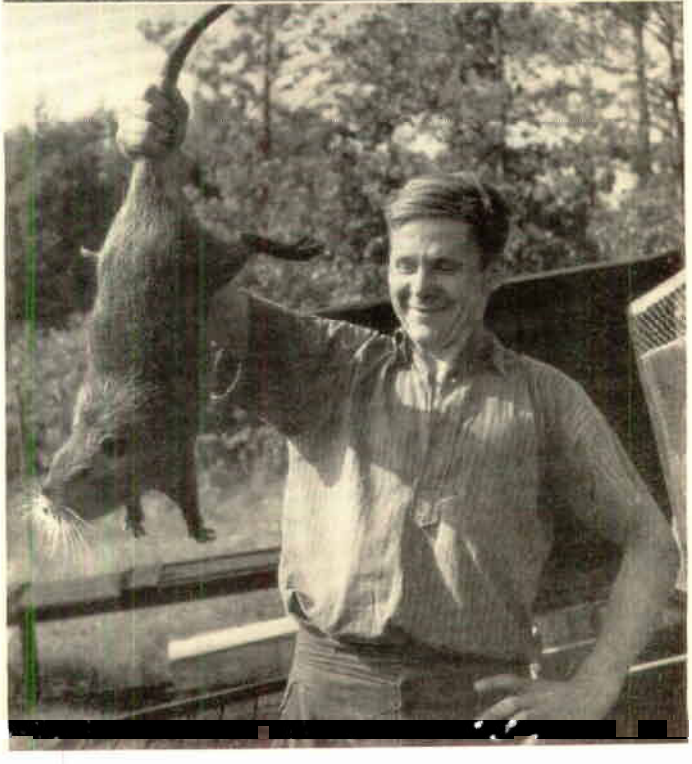

(Överst:) På Garnanäshalvön blommar fortfarande idyllen. (I mitten:) Höganäsbolaget är ägare till ett par av traktens jordbruk, bl.a. Kassagården. Höskörden ger Leo Johansson och pållarna Felix och Mante bråda dagar. (Nederst:) Efter arbetstidens slut ägnar man sig åt fritidssysselsättningar; många av dem lukrativa. Här presenterar mångfrestaren Joje Blomqvist »far i huset», en präktig sumpbäver, nästan värd sin vikt i guld.

HJÄRTA *och* HJÄRNA

Av lektor Carl Dymling

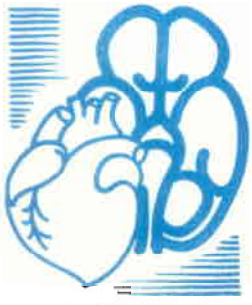

I den komplicerade arbetsgemenskap, som varje människa i sin rika utrustning med olikartade både kroppsliga och själsliga organ representerar, har man gång på gång under mänsklighetens utveckling stannat undrande inför den frågan: Vad är det centralt behärskande och sammanhållande i denna brokiga mångfald?

Hjärtat har sedan gammalt tillerkänts en central ställning i människans väsen

Redan tidigt hänvisade man vid besvarandet av den frågan till *hjärtat* — den underbara knytnävsstora, muskulära blodpumpen i människobröstet. Detta väcker ej alls vår förvåning.

Redan naturmänniskan ser i blodet en nära förbindelse med själen, och när det är hjärtat, som driver blodet ut på rundturen i kroppen och därigenom tillför de olika kroppsvävnaderna näring och värme, ligger det nära till hands att föreställa sig, att själen har i hjärtat sitt säte och därifrån dirigerar det hela. Visserligen kände man ej förrän på 1500-talet till hur blodet genom hjärtats pumpning cirkulerar i kroppen. Det var den framstående spanske läkaren Michael Servet — som Johan Calvin lät som kättare bränna 1553 i Genève — som för första gången avslöjade blodomloppet såsom verkan av hjärtats pumparbete. Engelsmannen William Harvey visade 1628, att blodet tillryggalägger ett kretslopp. Därigenom framstod hjärtat som den verkliga ledaren av hela människan. Av hjärtat lever vi, och av hjärtat dör vi. Det är det överlastade hjärtats sviktande, som framkallar döden.

Hjärtat fick omsider i hjärnan en mäktig konkurrent

Samtidigt med uppdagandet av blodets kretslopp i kroppen framträdde på 1600-talet en konkurrent till hjärtat såsom överste chefen i människoväsendet, nämligen *hjärnan* — den sinnrika tankeapparaten, som under hjärnskålens tak och skydd rymmer i sitt betydelsefullaste område flera tusen miljoner nervceller, sinsemellan förknippade genom en otalig mängd ytterst tunna nervtrådar. Genom ett i hela kroppen vitt utgrenat system av nervtrådar och nervceller mottar hjärnan rapporter från alla delar av kroppen och är i stånd att sätta dessa i rörelse. Fördjupar vi oss i studiet av denna underbara apparat i vårt huvud, får vi lätt nog den föreställningen, att det är hjärnan, som genom nerverna behärskar hela människan.

Man glömmer emellertid då ett obestridligt faktum: hjärnans verksamhet är alltigenom beroende av blodcirkulationen inom dess område. Och vem är det, som reglerar denna om inte hjärtat? Hjärnan kan sålunda ej fungera utan hjärtats bistånd. Därmed har vi naturligtvis ej velat påstå, att hjärtat är det allt dominerande.

Ömsesidigt är hjärta och hjärna beroende av varandra

Det är på den vetenskapliga forskningens nuvarande ståndpunkt ett välkänt faktum, att hjärtat i sin ordning är till en betydande del beroende av hjärnan och dess nervsystem. Man har lyckats konstatera, att hjärtats verksamhet regleras genom balansering mellan å ena sidan nervus sympathicus, som tillhör hjärnans nervsystem, och å andra sidan nervus vagus, som representerar det andra nervsystemet, som människan äger: det s.k. självständiga nervsystemet. Sympathicus-nerven driver på hjärtat och eggar det, medan vagus-nerven modererar och tyglar hjärtat. Tack vare denna balansering klappar hjärtat i måttfullt tempo och kan under åratal fortsätta sin betydelsefulla verksamhet. Där dessa nerver fungerar normalt, är hjärtat en sansad och välbalanserad ledare i människans centrum, även om vi ej kan påstå, att den är allenarådande. Hjärnan har på ett avgörande sätt sin »hand» med i spelet.

Vi ser sålunda, att hjärna och hjärta icke kan fungera utan varandras bistånd. Betraktar vi hjärnan som verktyget för den bland själens krafter, som vi kallar förstånd eller förnuft (på romarspråket: ratio), inser vi lätt, att alla bemödanden att ordna saker rationellt, att »rationalisera» med inre nödvändighet kräver en komplettering från hjärtats håll för att leda fram till tillfredsställande resultat. I hjärtat (på romarspråket: cor) ser vi sedan gammalt verktyget för de värdefulla själskrafter, som plägar kallas »känsla», »fantasi» och »vilja». Får hjärtat samverka med hjärnan strömmar genom blodet näring och värme till denna. Kordialiseras rationaliseringen, verkar denna aldrig så kal och kall, som när den ensam försöker göra sig gällande. All rationalisering åsyftar ökad effektivitet. Det är givetvis »förnuftigt» att söka på minsta möjliga tid och med förbrukning av minsta möjliga kraft nå ett önskat resultat. Men

drives rationaliseringen ensidigt, dvs. utan samverkande kordialisering, löper vi risken, att människomaterialet blir i förtid utslitet — alldeles som när blodcirkulationen i hjärnan avtar. Det är ej blott hjärnan, som måste tillfredsställas, utan även hjärtat. Att i människor blott se hjärnor är tydligen en hjärtlös syn på människan.

Sträng rationalisering är i vissa fall nödvändig

Under vissa ekonomiska utvecklingsskeden kan det visa sig vara för ett företags räddning och lyckliga fortbestånd nödvändigt att låta hjärnan så gott som uteslutande komma till väldet och genomföra en långt gående rationalisering. Det första världskriget medförde ju katastrofala ekonomiska omvälvningar, som tvang även Höganäsbolaget att vidtaga en fullständig omläggning av nästan alla rörelsegrenar, framförallt gruvdriften, som pressades hårdast av det förändrade konjunkturläget. Alltsedan år 1927 bedrevs inom företaget ett intensivt koncentrations- och rationaliseringsarbete, som medförde, att en tidigare årlig miljonförlust vändes i vinst. Därigenom räddades företaget från fullständig ruin och räntabiliteten återställdes.

I den sociala omvårdnaden möts hjärta och hjärna i intim samverkan

Särskilt under senare år har man kunnat förmärka en tydlig tendens inom svenskt arbetsliv att låta hjärtat, den personliga omtanken om människan, alltmer komma till sin rätt. Detta har framförallt röjt sig i en rad betydelsefulla åtgärder, som vidtagits för att öka den sociala omvårdnaden om de anställda. Det värde, som dessa uppoffringar har för tillfredsställelsen av hjärtats krav, är omätligt. Den sociala omvårdnaden har blivit högt uppskattad av de anställda, som djupt känt den som en verklig kordialisering av arbetslivet. Så möts hjärna och hjärta i intim samverkan.

Det skall visst icke förnekas, att arbetsgivarna, då de vidtagit dessa åtgärder för att tillfredsställa hjärtats krav, varit klart medvetna om att de samtidigt handlat alltigenom rationellt och alltså stått under hjärnans dirigering. Ett företag, där sociala välfärdsanordningar finns, har goda utsikter att lättare dra till sig värdefull arbetskraft och hålla den kvar inom företaget. Det är sannolikt också så, att inom ett sådant företag känner sig de anställda ej blott som medel för produktionen, utan som *människor* med rent mänskliga behov, som respekteras och tillgodoses. Dessa rationella beräkningar behöver emellertid ej i minsta mån undanskymma den kordialisering, varom välfärdspolitiken tydligt vittnar. Många oluslbetonade stämningar blir på detta sätt undanröjda, och trivseln och belåtenheten stiger. Detta återverkar i sin ordning på arbetslusten och arbetskapaciteten.

Men visa mig en sol, som ej har fläckar, och som ej kan fördunklas av moln.

Vi vänjer oss fort vid välfärdsåtgärder

och inräknar dem snart i det som vi anser oss ha lika rätt till som till den intjänta arbetslönen. Vad som i början kanske var behagliga överraskningar, som mottogs med glädje och tacksamhet, blir tyvärr inom kort pockande krav. Hjärnan får övertaget över hjärtat.

Det är faran med alla kordialiseringar, att de på detta sätt rationaliseras och verkar förslappande på viljan till självhjälp. Välgörare inom människovärlden kan förtälja, hur de lönats ej blott med otack, utan rentav med illvilja, om de ej ständigt ökat sina välfärdsåtgärder. Social omvårdnad kan lätt nog försvaga individens ansvarskänsla och komma honom att bara lita på hjälp från andra, då det likväl är hans självklara plikt att själv sköta om sitt eget liv. Får hjärnan blott tänka den tanken upp till full klarhet, då torde nog hjärtat villigt ge sitt samtycke. Det är det dunkelt tänkta, det ej till bottnen tänkta, som förkväver det kordiala.

Hjärtat ger hjärnan vidsyn och klarsyn

Ej sällan har man fått höra från rationaliseringens ensidiga förespråkare, att hjärtat endast grumlar hjärnans tankar. Det s.k. »känslotänkandet» står i våra dagar på sina håll lågt i kurs. Det är verkligen på tiden, att nutidsmänniskan får upp ögonen för hur felaktig denna uppfattning är. I själva verket är det hjärtat, dvs. känslorna, som gör oss klarsynta och vidsynta i vårt tankeliv. Hjärtat ger oss perspektiv. Och vill vi veta, varför hjärtat förmår på detta sätt lyfta hjärnans arbete upp på en högre nivå, finner vi svaret hos den berömde franske tänkaren och matematikern Blaise Pascal, som levde på 1600-talet. Han uttryckte sig så här: »Le cœur a ses raisons» (Hjärtat har sina skäl). Tonvikten ligger på bägge de sista orden. Hjärtat har *sina* skäl, om vilka hjärnan ingenting vet. Det har sina egna lagar, sin egen ordning. Hjärtat rymmer inom sig en värld, lika rymlig och harmonisk, lika bländande klar som den matematiska astronomiens — de andliga livsvärdenas värld, det godas, det sannas, det heligas och det skönas värld. Blir dessa värden icke på tillbörligt sätt respekterade och inplanterade i denna timliga värld, besannas Friedrich Nietzsches djupt tänkta och kända ord: »Öknen växer!» Hjärnan ensam uttorkar och utkyler livet. Hjärtat i samverkan med hjärnan ger livet innehåll och mening. Allt, som göres för att förknippa rationaliseringen med kordialisering, må därför hälsas med tillfredsställelse såsom steg hän emot patriarkaliska förhållanden i modern utgestaltning. Nerver och muskler är visserligen bra att ha, men vad hjälper de oss, om inte det livsvarma hjärtat driver den röda blodströmmen ut i hela vår varelse? Varifrån hämtar vi väl då spänsten, eggelsen och värmen till ständigt ny viljeanspänning i vardagslivets arbetsinsatser? Hur kan vi då under mödorna och ansträngningarna förnimma, att det ändå är en verklig fröjd att leva?

TIDKONTROLLEN ÄN EN GÅNG

De sista diskussionsinläggen

Då jag för första gången påtalade och fördömde tidkontrollen såsom ovärdig den industriella demokratin, tänkte jag inte, att det endast skulle resultera i en duell emellan lektor Dymling och mig. Så har emellertid blivit fallet. Diskussionen tycks endast ha till uppgift att fylla »Brännpunktens» spalter, medan företagsledningen förhåller sig, som om saken inte angick den. Anledningen till att jag ännu en gång tar upp frågan är lektor Dymlings felaktiga uppfattning om stämplingens nytta och betydelse som kontroll på vår punktlighet. En korrigering på vissa punkter torde därför vara behövlig.

Att jag inte diskuterat de »skäl» till stöd för bibehållande av tidkontrollen, som framförts, beror på att några verkliga sådana skäl enligt min åsikt inte finns. Förmännen har nämligen inte den minsta nytta av stämplingen i sitt arbete. Detta vet varenda en, som arbetar vid Höganäsbolaget. Jag är säker på att förmännen skulle dra en lättnadens suck, om stämplingen slopades. Och arbetarnas punktlighet skulle säkert inte rubbas det minsta. Men allt detta visste naturligtvis inte lektor Dymling, i annat fall skulle hans inlägg säkert varit annorlunda.

Den allmänna meningen bland arbetarna är den, att anläggningen med tiduren kostat Bolaget så mycket pengar, att den till varje pris skall användas. Men uren är inte onyttiga, vi behöver dem att titta på, men låt oss slippa att använda dem. Bolaget har heller ingen ekonomisk nytta av stämplingen, utan tvärtom, tänk så mycket papper som kunde sparas; det bleve ju en ren nationalvinst.

Skötsamheten och punktligheten i arbetet finns det enligt arbetsledningen inte något att anmärka på, det är bara stämplingen, som ställer till bråk och irritation. Varför då hålla så styvt på eländet?

I boken »Varför blommar icke mandelträdet?», som är en verklighetsskildring, låter författaren en kollega yttra följande, i mitt tycke tänkvärda ord: »Det går inte att göra människor till maskiner. Man kan väl inte begära, att någon av oss skall fatta något större intresse för arbetet, när det nu genom övervakning dels blivit ett rent tvångsarbete och dels blivit ett själlöst knåpande med detaljer. För att en människa skall kunna utföra ett gott arbete, måste hon leva upp i det. Hon måste känna, att hon utför något värdefullt och att hon gör en insats. Hon måste ha en stark gemenskap med det företag hon arbetar i, hon skall känna samhörighet med ledningen, som i sin tur skall visa, att den uppskattar henne.»

En sak som jag finner motbjudande är talet om bättre och sämre arbetare. Herre Gud, sådan är väl hela mänskligheten och har väl så varit alla tider. Och den lär väl aldrig bli annorlunda. Och vilken tur för eliten, att det finns sämre människor, annars hade man ju inte kunnat dela upp människorna.

Alla människor har väl sin uppgift att fylla, även de sämre, men vi är väl knappast kapabla att dra några gränser. Det dåliga måste nog finnas, för att det goda skall synas. Vad skulle vi annars sträva för, och vad skulle annars vårt livsmål bli? Men det går inte att tvinga fram fullkomligheten, detta måste man göra genom att vädja till och odla de bästa och värdefullaste egenskaperna hos våra medmänniskor. Vi når ändå aldrig dit, och väl är det, ty fullkomliga och exemplariska människor är ganska odrägliga i längden.

När bolagsledningen för några år sedan sökte kontakt med oss för att skapa en industriell demokrati, tog vi detta som ett närmande för att förverkliga en vacker idé, för att riva de skrankor, som ännu hindrar den verkliga samarbetsandan att växa. Ska vi kunna vinna varandras förtroende, då måste vi avlägsna allt, som irriterar och underhåller mindrevärdeskänslan hos arbetarna. Tidkontrollen är givetvis bara en del därav. Är arbetsgivaren icke beredd på att göra detta, då blir den industriella demokratin ett fiasko, och det går icke i längden att hålla skenet uppe. Just nu behövs kanske krafttag för att skapa den frihetskänsla, som kanske i en snar framtid kan vara bra att ha.

Evald Johansson

Hr Johansson påstår sig ej ha kunnat diskutera »skälen» till stöd för bibehållande av tidkontrollen därför, att »några verkliga sådana skäl enligt hans mening inte finns». Är detta inte ett försök att hugga itu knuten i stället för att lösa upp den? »Skäl» har i varje fall framförts från min sida. Dessa borde ha upptagits till prövning, och först sedan deras ohållbarhet på övertygande sätt blottats, skulle hr Evald Johansson haft rätt att påstå, att inga skäl längre funnes för bibehållandet av tidkontrollen. En sådan prövning av mina framförda skäl har inte skett.

Det borde ligga i öppen dag, att företagets ledning behöver ha något sätt att kontrollera arbetarnas punktlighet. Det behöver inte ligga någon misstänksamhet bakom ett kontrollsystem. Det är blott ett ordningsintresse och ett trygghetsintresse, som kräver, att kontroll finnes. Hr Evald Johansson har ju öppet medgivit, att stämplingsfusk förekommit. Varje försening minskar den beräknade produktionstiden, och på lång sikt kan förseningar medföra ekonomiska förluster, som det vore oklokt att bagatellisera.

Hr Evald Johansson finner »talet om bättre och sämre arbetare motbjudande». Varför detta? Det vore lättare att förstå, om hr Evald Johansson velat hävda, att denna motsats mellan »bättre och

SOCIAL INVESTERING

Den moderne arbetsgivarens vidgade och fördjupade känsla av ansvar gentemot den mänskliga arbetskraften har bl.a. kommit till uttryck i en ökad social omvårdnad. Ehuru inkomstsidan av sociala investeringar inte är direkt mätbar — vi rör oss här med värden, som inte är bokföringsmässiga — så har man anledning tro, att helhjärtade insatser på det sociala området är ägnade att på längre sikt trygga förutsättningarna för en samhällsgagnande utveckling av arbetslivet.

Vad återigen socialinvesteringarnas utgiftssida beträffar, så är denna fullt påtaglig och mätbar i kronor och ören, ehuru denna sida av saken ofta förbigås.

I början av 1930-talet beräknas landets kostnader för socialpolitiken ha uppgått till omkring 30 miljoner kronor, medan de numera väsentligen överskrider 1.000 miljonerstrecket. Mot bakgrunden av denna utveckling, som för den enskilde medborgaren medfört en betydande social merinkomst — dock delvis neutraliserad genom högre skatter (framförallt indirekta) — måste lönerörelserna i stort ses. Som exempel på vad de samhälleliga sociala åtgärderna, förvandlade i reda pengar, betyder, skall anföras ett par siffror, hämtade ur en uppsats (Tiden 2/1946), i vilken Gustav Möller i anslutning till diskussionen om vissa planerade sociala åtgärder — bl.a. barnbidragen och de fria skolmåltiderna — redovisade dessa reformers ekonomiska verkningar med avseende på familjer med 4.000 kronors årsinkomst. De uppskattades till

för 1-barnsfamiljer	....	400 kr per år
„ 2- „	....	1.040 „ „ „
„ 3- „	....	1.560 „ „ „
„ 4- „	....	2.080 „ „ „*

Höganäsbolagets årliga sociala utgifter uppgår till miljonbelopp

Att folk i allmänhet tänker på inkomster i form av bruttoinkomster i pengar är säkerligen en bidragande orsak till att man understundom glömmer bort den inkomstutjämning, som sker genom ett starkt progressivt skattesystem samt genom socialpolitiken, varigenom väsentliga bidrag till höjandet av levnadsstandarden når folkflertalet. Man har inom fackföreningsrörelsen inte bara ställt sig positivt till samhällets socialpolitiska åtgärder utan man har också sökt »väcka» fackföreningarnas medlemmar på denna punkt och göra dem medvetna om socialpolitikens betydelse. Som ett led i dessa strävanden har man nog rätt att betrakta bl.a. en konferens kring ämnet »Socialpolitik och lönepolitik» som Sv. Grov- och fabriksarbetareförbundets livaktiga Studie- och Propagandaråd för ett par år sedan tog initiativ till.

Av samma skäl som man emellertid i allmänhet trots all upplysning håller ganska litet reda på vad samhällets sociala åtgärder betyder för den enskilde medborgaren, har man bland ett företags anställda som regel ringa begrepp om de stora

* Barnbidraget i sammanställningen är beräknat till 200 kronor per barn och år, ehuru det som bekant utgår med 260 kronor.

TIDKONTROLLEN ÄN EN GÅNG, *forts. fr. föreg. s.*

sämre arbetare» icke fanns till. Men det vill hr Johansson icke. Varför är det då »motbjudande» att stanna inför detta obestridliga faktum och tala därom? Det hör ju till utvecklingens oundvikliga villkor, att den ene visar sig bättre och skickligare än den andre. Fullkomlig är emellertid ingen. Och jag undrar därför just, *var* hr Johansson verkligen upplevt, att »fullkomliga och exemplariska människor är ganska odrägliga i längden».

Carl Dymling

Herr Johansson finner det anmärkningsvärt, att han i diskussionen om tidkontrollen inte kommit i kontakt med företagsledningen. Vi vill då erinra om att diskussionen började vid en personlig sammankomst mellan herr J. och representanter för ledningen samt lektor Dymling. Ledningens synpunkter framlades vid detta tillfälle. Herr J. lade emellertid upp den fortsatta diskussionen efter psykologiska riktlinjer. Det föll sig därför naturligt, att ledningen vände sig till en fackpsykolog — lektor Dymling — för att få frågan psykologiskt belyst, vilket vi f.ö. var ense om vid den nämnda diskussionen.

Herr J. synes nu finna det olustigt att fortsätta diskussionen på det psykologiska planet. Återstår väl då endast det avtalsmässiga. Men här blir det ju inte fråga om någon diskussion, ity att avtalet är fullt tydligt på denna punkt. I § 16 mom. 2 heter det bl.a.: »Fastställda arbetstider skola noggrant hållas, och där tidkontrollsystem finns eller kommer att införas, skall arbetaren vara skyldig att ställa sig i samband därmed givna föreskrifter till efterrättelse.» Genom att såväl arbetsgivare- som arbetarparten satt sina namn under detta avtal har det kommit till uttryck, att kontrollen av punktligheten i arbetet är ett gemensamt intresse.

Och därmed förklarar vi diskussionen om tidkontrollen avslutad i »Brännpunktens» spalter.

Red.

Olycksfallsvården är ett viktigt led i ett företags sociala verksamhet

belopp, som företaget årligen ger ut i form av sociala åtgärder. Den glädjande tendensen inom fackföreningsrörelsen att från centralt håll ställa socialpolitiken under debatt har för vårt företags vidkommande motsvarats av berömvärda initiativ från lokala fackföreningsavdelningar. Vid mer än ett tillfälle har man i samråd med företagets ledning tagit upp till diskussion socialpolitiska problemställningar. Diskussionerna har hittills i huvudsak inriktat sig på principiella spörsmål, varvid detaljerade ekonomiska aspekter delvis kommit i skymundan. Fortsatta mera informella resonemang bl.a. på samarbetskommittésammanträden har emellertid vittnat om de anställdas nyss påtalade okunskap om vårt eget företags sociala utgifter och om den betydelse dessa har för den enskilde anställde. En framskjuten facklig representant gissade vid något tillfälle, att Höganäsbolagets socialutgifter skulle uppgå till 200.000 kronor om året, medan beloppet i själva verket betydligt överskrider miljonen.

Om man sålunda inte är tillräckligt informerad om kostnadssidan, så finns det emellertid anledning framhålla, att Bolagets göranden och låtanden i sociala avseenden är väl kända och uppskattade. Frågeundersökningen för något år sedan gav som svar på frågan, om man förmärkt företagsledningens strävan efter samhörighet och trivsel, en fullständig och positiv bild av vad man skulle kunna kalla vårt företags »sociala ansikte» — samarbetsverksamheten, den interna informationen (inkl. »Brännpunkten»), dusch- och badinrättningar, matsalar, hygieniska och sanitära anordningar på arbetsplatserna, studieresor, stöd åt idrotten, säkerhetstjänst, sjukvård osv.

Sjukvård inkl. olycksfallspremier den största posten

I anslutning till ovanstående och till ett löfte från Redaktionens sida att vid något tillfälle i »Brännpunktens» spalter informera om Bolagets socialutgifter lämnas här några siffror i jämna tusental över vad vissa mera påtagliga sociala utgiftsposter under fjolåret uppgick till:

Pensionsavgifter för arbetare	80.000 kr
Sjukvård och säkerhetstjänst inkl. olycksfallspremier	300.000 „
Bostadssubventioner	54.000 „
Bostads- och kolförmåner för pensionärer och änkor	210.000 „
Julgratifikationer till pensionärer och änkor	80.000 „
Kollektiva studieresor	30.000 „
»Familjedagar»	25.000 „
Personalinformation (bildningsverksamhet, broschyrer, stöd åt idrott, informationsmöten, personaltidning m.m.)	170.000 „
Förräntning och amortering samt kostnader för underhåll av vissa sociala anläggningar:	
Duschinrättningar och matsalar i anslutning till arbetsplatserna	170.000 „
Sjukstugorna	30.000 „
Offentliga badinrättningar och tvättstugor	85.000 „
Summa	1.234.000 kr

I sammanställningen har som synes ej medtagits de belopp, som går åt till moderna — många gånger utöver det erforderliga — hygieniska och sanitära arrangemang och anstalter på själva arbetsplatserna (toalettanordningar, dammutsugningsaggregat, trivselbefrämjande bemålning av maskiner och lokaliteter, ljudabsorberande vägg- och takbeklädnader m.m., m.m.), ej heller kostnader för kontinuerligt underhåll av gator, parker och andra anläggningar i gruvsamhällena och inte heller gåvor — kontanta eller i form av byggnader eller tomtmarker — som praktiskt taget årligen skänkes till våra kommuner för sådana sociala anläggningar som exempelvis pensionärshem. Enbart till pensionärshem bidrog Bolaget under 1947 med över 200.000 kronor. I detta sammanhang kan också nämnas, att Bolaget under årens lopp bidragit till arbetarnas änkekassa med belopp, som uppgår till över 400.000 kronor. Skulle även sådana sociala utgifter medtagas, skulle vi komma upp till siffror, som ligger snarare över än under två miljoner, dvs. ett belopp som — för att få en jämförelsepunkt — uppgår till över hälften av moderbolagets hela nettovinst under fjolåret (3,6 milj. kronor).

Socialutgifterna motsvarar 10 procent av den kontanta lönen

Men låt oss hålla oss till enbart de i sammanställningen ovan upptagna utgifterna, och vi skall finna, att de sammantagna svarar mot ca 10 proc. av Bolagets löneutgifter (arbetarlönerna), vilka under 1947 uppgick till i runt tal 12 milj. kronor. En annan räkneoperation säger oss, att Bolagets sociala utgifter innebär en indirekt merinkomst för den aktivt anställde av 400—500 kronor per år, en uppgift som man bör ha klar för sig, när man i olika sammanhang diskuterar löner. *E L—m*

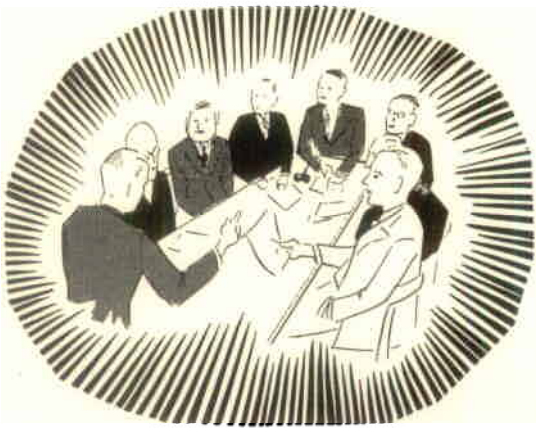

Samarbets-verksamheten

VI GÅR VIDARE PÅ SAMARBETETS VÄG...

Det avtal om företagsnämnder, som träffades mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer i aug. 1946, har formellt antagits att gälla för samarbetsverksamheten inom Höganäsbolaget. »Brännpunkten» har med anledning härav vänt sig till några representanter för företagsledning och arbetare och bett dem kommentera överenskommelsen.

Dir. P Eg. Gummeson, Höganäs:

Det väsentliga är sinnelaget

Avtalet som form för överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare har gått den svenska arbetaren i blodet. Det är därför helt naturligt att våra arbetare begärt att vårt fortsatta, organiserade samarbete skall vila på samarbetsavtalets grund.

Övertygad om att *en* av vägarna mot en högre effektivitet och av denna betingad högre produktion heter information och samråd, är det min varma förhoppning att vi utan att förtröttas skall kunna fortsätta på den samarbetets väg, som vi redan slagit in på.

Arbetarna har i samband med avtalets antagande fäst mindre avseende vid detaljbestämmelserna — man har t.ex. på eget initiativ avstått från ersättning för deltagande i sammanträdena. Från företagsledningens sida ser vi bl.a. i detta ett uttryck för att verksamheten, som den hittills bedrivits, tillvunnit sig förtroende. Vi kommer därför att liksom hittills på olika sätt uppmuntra dem, som aktivt deltager i samarbetskommittéernas arbete.

En sak skall vi emellertid ha klar för oss. Det hjälper föga med avtal, om det inte finns ett positivt sinnelag. Formerna för samarbetet är av underordnad betydelse. Det väsentliga är den anda, i vilken formerna gjutits.

Dir. Viggo Terling, Höganäs:

Vi har erfarenheter att bygga på

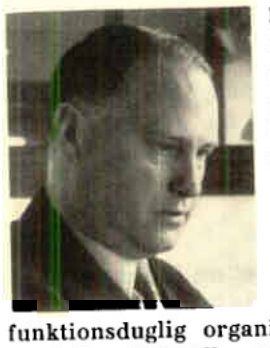

När samarbetsavtalet i fortsättningen principiellt skall tillämpas på den organiserade samarbetsverksamhet, som under senare år vuxit sig fram inom vårt företag, innebär detta inte, att vi tar farväl till den tidigare verksamhetsformen. Vi har praktiska erfarenheter att bygga på, och vi har en funktionsduglig organisation för samarbetsverksamheten. Det gäller nu att gå vidare på den samarbetets väg, som företagsledning och anställda i gemensamt intresse lagt.

Socialkurator Eric Lindström, Höganäs:

Avtalets antagande hoppas man skall utlösa ökad aktivitet från arbetarnas sida

Så som samarbetsverksamheten hos oss utformats, har vi otvivelaktigt i många stycken distanserat samarbetsavtalet, vilket också underströks av arbetarnas representanter vid det sammanträde, där under okonventionella former en muntlig överenskommelse träffades om samarbetsavtalets tillämpning på våra förhållanden. Vad arbetarparten avsåg var närmast att tillförsäkra samarbetsverksamheten den psykologiska effekt, som man förmodade avtalets antagande skulle medföra. Det finns därför anledning hoppas att antagandet av avtalet, som ju för arbetarpartens vidkommande anses innebära ett mera helhjärtat engagemang än tidigare, skall utlösa en i motsvarande grad och i linje med avtalets målsättning ökad poduktionsfrämjande aktivitet från arbetarnas sida.

Formare Henry Hansson, ledamot av Svenska Grov- och fabriksarb.-förbundets styrelse, huvudförhandlare för fabriksdriften, Höganäs:

Ingen ändring i samarbetsverksamhetens utformning

I den diskussion om företagsnämnderna, som hölls i februari förra året, framhöll undertecknad önskvärdheten av att det avtal härom, som träffats mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, borde träda i tillämpning även vid Höganäsbolaget. Avsikten härmed var icke att förringa det arbete, som dittills bedrivits i form av samarbetskommittéer. Tvärtom var och är min önskan,att formerna i stort sett skall bibehållas. Avtalet lägger ju ej heller hinder i vägen för en sådan påbyggnad. Det är säkert ett plus, att så många som möjligt får tillfälle att deltaga i detta arbete.

Jag har den uppfattningen, att avtalet genom den sanktion det erhållit av våra huvudorganisationer är ägnat att rent psykologiskt tillfredsställa våra medlemmar, ävensom att det innebär ett större mått av ansvar för att arbetet i kommittéerna blir effektivt.

Reparatör A Thuvesson, ordf. i avd. 66, Höganäs:

Ömsesidigt förtroende mellan ledning och arbetare det absolut viktigaste

Vi går nu att tillämpa avtalet om »Företagsnämnder», men detta är egentligen ingen nyhet för vårt vidkommande. Samarbetet har funnits i flera år, och några större förändringar kommer det ej att innebära. Man får väl först inrikta sig på att få kommittéerna att arbeta efter enhetliga linjer. Därför behöver man emellertid inte stelna till i ett visst schema. Vissa saker, såsom inval av ledamöter och upprättande av fullständiga protokoll, bör dock göras enhetligt. Det har varit litet si och så med den saken förut.

Vid något tillfälle har jag nämnt, att vi arbetat avtalslösa inom detta område. I och med detta har vi kanske ej direkt haft några rättigheter eller skyldigheter, men nu har vi båda delar. Det kommer mycket an på oss, om avtalet skall bli av värde.

Vi har påtagit oss ett ansvar, som innebär, att våra medlemmar i nämnderna bör ha god kännedom om innehållet i avtalet, vara väl insatta i ekonomiska frågor — såväl företags- som nationalekonomiska. Gällande arbetslagar bör man också vara väl insatt uti, och för övrigt bör vi alla hjälpas åt att skapa ett gott förhållande mellan ledning och arbetare med ömsesidigt förtroende för varandra, ty det är det absolut viktigaste, om vi skall få ut något av avtalet.

Bruksarbetare Evald Johansson, ordförande i gruvdistriktets centralkommitté, huvudförhandlare vid fabriksdriften, Bjuv:

Namnet samarbetskommitté kommer att behållas

Sedan direktör Gummeson för några år sedan tog initiativet att bilda s.k. tekniska kommittéer, eller som de senare kallades samarbetskommittéer, har 1946 ett avtal träffats emellan Sv. Arbetsgivareföreningen och LO med i stort sett samma program. Ehuru vi vid avtalets tillkomst var i full gång med samarbetet, tyckte vi ändå, att när vi nu har ett sådant avtal, borde detta gälla även inom gruvdistriktet, om inte för annat så för att ge oss just det moraliska stöd, som kanske är nödvändigt, för att det rätta intresset och den rätta samarbetsandan skall bli verklighet.

Då vi nu kommit överens om att tillämpa avtalet helt och fullt, betyder detta inte någon som helst förändring av de hittillsvarande kommittéernas sammansättning och arbetsprogram. Namnet »Samarbetskommitté» kommer att bibehållas, namnet spelar ju ingen roll, huvudsaken är att någonting uträttas. Vidare brukar ju Bolaget efter sammanträdena bjuda på förtäring och ibland ordna något studiebesök på annan plats, och då vi anser detta värdefullare än den kontanta ersättning, som vi enligt avtalet är berättigade till, önskar vi härvidlag ingen förändring.

Så vitt jag kan se, har vi faktiskt sysslat med allt vad avtalet föreskriver utom tre saker, nämligen permittering, avskedning och återanställning, detta på grund av att de inte varit aktuella, och vi får hoppas, att de inte blir det.

Ja, så är det bara att läsa avtalet och sätta igång med arbetet — som förut.

Tegelbruksarb. Eric Petersson, huvudförhandlare och ordf. i avd. 40, Hyllinge:

Resultatet beror på oss själva

Då nu avtalet om företagsnämnder gäller även för den samarbetsverksamhet, som bedrives inom Höganäsbolaget, så kommer detta inte att betyda någon större förändring i kommittéernas arbetssätt, ty våra samarbetskommittéer är väl komna minst lika långt i utvecklingen som företagsnämnderna. Förändringen ligger främst däri, att vi nu har ett avtal som grund. Men resultatet av nämndernas arbete blir beroende av oss själva, och jag hoppas, att den förändring, som nu ägt rum, skall medverka till mer aktivitet från arbetarsidan.

Företagsnämnderna har ju till syfte att främja

I kamratlig samvaro träffades ingenjörer, förmän och »eldfasta» murare i Höganäs

Företagsnämnd i Baskarp

Till koncernens samarbetskedja har en ny länk fogats genom den nytillkomna företagsnämnden vid dotterföretaget AB Slipmaterial-Naxos, Baskarp. Nämnden hade sitt konstituerande sammanträde den 26 juni. Till ordinarie ledamöter har utsetts disp. L Frederiksen, ing. Kjell Welinder, förman Arvid Jernbom, laborator Birger Engdahl, fröken Siv Lindgren, förlimmare Edvin Björnell, eldare Edvin Stråhle och maskinarbetare Erik Håkansson. Vi önskar det nya samarbetsorganet lyckosam framgång i dess verksamhet.

Möte med murare

Det finns inom koncernen vissa arbetsområden, där en organiserad samarbetsverksamhet tekniskt sett icke är möjlig att etablera. Den kategori personal vi närmast har i tankarna är koncernens »eldfasta» murare. De är farande svenner, dessa yrkesskickliga karlar, som far land och rike kring och bygger ugnar. Men finns bara viljan till samarbete, viljan att komma tillsamman och i hjärtlig samvaro utbyta erfarenheter, så finner sig formerna av sig självt. Det råkade under sommarens lopp bli så, att möjligheter fanns att samla nämnda murarpersonal med förmän och ingenjörer i Höganäs. Och naturligtvis hade ing. Gösta Lilliehöök, som är murarnas arbetschef, och hans mannar bara en mening — de skulle träffas allesamman. Och det gjorde de. En kamratlig träff blev det, där ing. Lilliehöök lämnade en del informationer om utvecklingen på det speciella arbetsområde, som deltagarna representerade, informationsavdel-

---

VI GÅR VIDARE PÅ SAMARBETETS VÄG, *forts. fr. föreg. s.*

produktionen och de anställdas välfärd, trygghet i anställningen, säkerhet, sundhet och trivsel på arbetsplatsen. Det är ett program värt att arbeta för.

Bruksarbetare Edvin Olsson, huvudförhandlare för fabriksdriften, Skromberga:

Vårt ansvar har blivit större

Det gäller nu för de arbetare, som blir invalda i dessa nämnder, att aktivt deltaga i och försöka arbeta efter de föreskrifter, som finnes i avtalet på ett sådant sätt, att vi kan visa, att vi menar allvar med att få ett medinflytande i företaget.

Kanske det går knaggligt den första tiden, men efter hand hoppas vi få in tillräckligt skolade krafter, som skall kunna rycka in och föra arbetarnas talan vid de sammanträden, som skall hållas.

En sak bör särskilt tryckas på, och det är, att fastän vi nu har fått Företagsnämnders befogenhet, skall vi inte tro, att allt är vunnet därför. Det är istället så, att vi arbetare har fått ett mycket större personligt ansvar mot företaget än vi haft tidigare.

Och till företaget riktar jag den maningen: human politik och förståelse för arbetarnas önskemål, så tror jag, att arbetarna kommer att gå in för dessa kommittéer med stort intresse.

Och härmed vill jag önska Höganäsbolagets samarbetsorgan framgång i fortsättningen.

På det senaste sammanträdet med Kemiska fabrikens samarbetskommitté berättades bl.a. om årets reklamkampanj för Håbinol. I denna ingick en serie annonser med humoristisk »anstrykning», varpå de ovan avbildade utgör exempel.

ningen medverkade med ett par filmer — bl.a. »Vi på Järnverket» — och i övrigt lämnades rikligt utrymme åt personliga åsiktsbyten i yrkesfrågor och andra frågor. Herr Otto Persson tackade på sina kamraters vägnar för den lyckade träffen, berättade om hur det var förr och hoppades på fortsatta sammankomster i samhörighetens tecken.

Inom gruvdriften

rör det sig inte så litet f.n. Utan att föregripa en kommande redogörelse om vad som i olika avseenden på sista tiden uträttats i syfte att effektivisera produktionsapparaten kan nämnas, att bl.a. proven med elektriskt drivna skrapspel lovat gott för framtiden. Självfallet har de pågående förändringarna varit föremål för information och diskussion inom gruvornas samarbetskommittéer. Med praktiska anvisningar och förslag bidrar gruvkarlarna på sina håll och efter förmåga till att de nya hjälpmedlena så snabbt som möjligt kan komma till avsedd användning i den specifika miljön.

Intresset för dessa ting utesluter inte fristående positiva förbättringsförslag. Ett sådant av mera uppseendeväckande slag har inkommit från gruvarbetare Steen vid Ormastorpsverken. Förslaget, som avser en kombinerad förskrämnings-, lösbrytnings- och utlastningsmaskin, ligger helt i linje med de i utlandet konstruerade maskinerna. Även om den föreslagna maskintypen på grund av de speciella flötsförhållandena t.v. inte kan komma till praktisk användning i våra gruvor, bär förslaget dock vittne om förslagsställarens vilja att frejdigt angripa ett av gruvdriftens mest svårlösta problem.

Människan i produktionen glöms, all teknisk diskussion till trots, inte bort. Vid Ormastorpsverkens senaste samarbetskommittésammanträde tog man upp frågan om trivseln på arbetsplatsen till diskussion. Fackföreningens ordf., Evert Berg, var inledare. Som de främst bidragande orsakerna till den förbättring, som ägt rum, poängterade han särskilt det bättre förhållandet mellan arbetsledning och arbetare, som uppstått, samt företagsledningens hygieniska anläggningar och åtgärder. I den följande diskussionen pekade herr Hallberg på betydelsen av ett gott förhållande även arbetskamraterna emellan. Det gäller att försöka skapa goda kontakter både »vågrätt» och »lodrätt».

Handel med Håbinol

Det har i dessa spalter tidigare talats om nödvändigheten av att samarbetskommittéerna håller en ständig och levande kontakt inte bara med den företrädda arbetargruppen utan också med olika avdelningar inom företaget. En sådan kontakt har också etablerats på flera håll. Bl.a. har Kemiska fabrikens samarbetskommitté i Höganäs vid sitt senaste sammanträde fått en grundlig inblick i hur det går till att sälja Kemiska fabrikens mycket välkända produkt, träkonserveringsmedlet Håbinol. Det var herr T Stigner, bitr. försäljningschef på försäljningsavd. för specialprodukter, som svarade för informationerna i detta avseende. Herr Stigners anförande, som väckte berättigat intresse, blev en omfattande redogörelse för hur distributionsapparaten fungerar, hur ett kundbesök tillgår, samt vilka medel, som huvudsakligast använts i årets reklamkampanj. Slutligen lämnade herr Stigner några exempel på frågor, som kan möta försäljaren ute på marknaden. Det vill allt till att vara proppad med Håbinolkunskaper, när frågorna börjar hagla:

Hurdan blir färgen efter en strykning/två strykningar?
Hurdan blir färgen på hyvlat/ohyvlat virke?
Hur fort torkar Håbinol inomhus/utomhus?
Hur länge sitter lukten i?
Är Håbinol effektiv mot husbocken, mot termiter?
etc., etc.

»Stålmän» — gäster hos Centralverkstadens samarbetskommitté

Att hushålla med arbetsredskap och arbetsmaterial och skapa förståelse för materialens rätta användning bör vara en självklar uppgift för samarbetskommittéerna. På denna punkt har Centralverkstadens samarbetskommitté tagit ett initiativ, som är värt att uppskatta.

Sedan standardisering av hårdmetallverktygen och omläggning till central slipning genomförts, visade stålförbrukningen vid Centralverkstaden i

Från Centralverkstadens senaste samarbetskommittésammanträde. Ing. Hedman, Sandvikens Jernverk, åskådliggör olika vinklars betydelse för ett svarvståls skärförmåga.

Höganäs en tendens att kraftigt stiga. För att skapa ökad förståelse för stålens rätta behandling och diskutera hårdmetallfrågor inbjöd samarbetskommittén till sitt senaste sammanträde berörda maskinarbetare och ritkontorspersonal. Från Sandvikens Jernverk hade dir. Dieander och ing. Hedman inbjudits. I ett med skioptikonbilder rikt illustrerat föredrag gick ing. Hedman igenom utgångsmaterialen för olika hårdmetaller, framställningen av dem och framförallt deras rätta användning. En berikande diskussion följde, varvid de flesta dittills oklara frågor och problem belystes. Ing. Hedman betonade särskilt betydelsen av »positiv-negativ» vinkel vid svårare påfrestning av stålen.

Ingen annan heller

I Hyllinge arbetade i många år en man, känd för en ovanlig kroppsstyrka men tämligen sävligt humör, dock med en viss satir, då det gällde att ge svar på tal. Vi kallar honom för J.

J. var i sin barndom behäftad med den svårartade sjukdomen smittkoppor, varigenom han fick livet igenom behålla minnet av denna genom de ärr, som alltid blir en följd av denna sjukdom.

J. var en stor humorist, vilket framgår av följande historia om honom. Då J. hade uppnått värnpliktsåldern, inställde han sig i vederbörlig ordning inför inskrivningsnämnden. Efter att ha genomgått läkarprov, därvid han befanns vara »prima liv», inträdde han för vederbörande inskrivningsbefäl. Ordföranden mönstrade honom från topp till tå och fick slutligen syn på de beklagansvärda ärren.

— Vad är det för ärr Ni har i ansiktet, har Ni haft smittkoppor? frågade han.

— Ja, svarade J., dä har ja, »sier di».

— Det har Ni väl i alla fall inte ont av nu? genmälde ordföranden.

— Nä, dä har ja inte, och ja hoppas inte nåen aen heller, svarade J.

Följden av detta svar blev endast, att vår man fortare än vanligt blev förpassad utanför dörren till inskrivningsrummet.

L S S—n

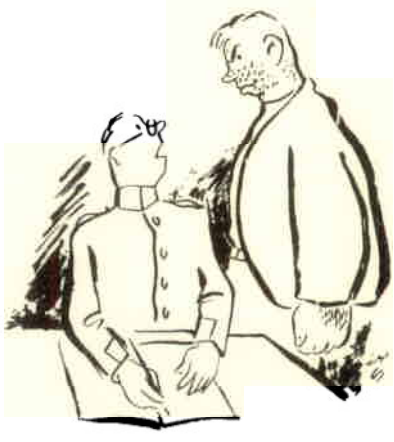

BELÖNADE FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR

Förslagsställare	Anställd vid	Beskrivning av förslaget	Förslag inlämnat
Div.arb. Ragnar Olsson....	Transportavdeln., Höganäs	Slick för utlastning av lera i fabrik VIII	okt. 47
Reparatör Karl Hansson....	Fabrik III, Bjuv	Ändring av spiraler för pressbråka	mars 48
Mask.pressare Göte Larsson	Järnpulververket, Höganäs	Tätningsanordning vid sikt	mars 48
Plåtslagare Tage Svensson..	Centralverkstaden, Höganäs	Flyttbart plåtstöd vid gradsax	apr. 48
Reparatör Nils Wallin.....	Centralverkstaden, Höganäs	Vinkelskruvmejsel	apr. 48
Reparatör Nils Wallin.....	Centralverkstaden, Höganäs	Fatkärra	maj 48
Hyvlare Nore Gregorioff ..	Centralverkstaden, Höganäs	Fixtur för kippning av lager	apr. 48
Reparatör Åke Nygren	Centralverkstaden, Höganäs	Ändring av »asar» vid kollergång	aug. 48

Radiotjänsts tekniker förbereder radiointervjun. Från ljudbussen drogs kablarna ner genom schaktet och ut till cykelgångarna.

»Här kommer det tre cyklister på nya, blanka cyklar från dagens arbete . . . Ja, det *låter* inte alls egendomligt, men om man *ser* det, så är det verkligen ganska egendomligt, för det är tre gruvarbetare som kommer cyklande på en cykelstig, som är belägen 100 meter under markens nivå . . . Detta är nämligen i Höganäs. Här råkar jag på tre veteraner, John Sjöberg, Ivar Nilsson och Ivar Dahlgren, som varit med länge i gruvan och nu har fått börja cykla på allra sista tiden.»

Så började Dagens Eko den 3 juni i år. Och den som talade var Radiotjänsts reporter, red. Arvidsson, som därmed gav upptakten till den omfattande publicitet i

Red. Arvidsson från Radiotjänst i gemytligt samspråk med Ivar Nilsson. I bakgrunden »Moppe» Dahlgren (t.v.) och John Sjöberg (i mitten).

Modern service hundra meter under jorden. Arthur Svensson och hans kolleger får lätt mer luft i ringarna, om så skulle behövas.

Stämningen bland gruvkarlarna är som vanligt hög, när Sjöberg & Co. sätter igång. (Fr.v.:) Gunnar Jönsson, Ivar Dahlgren, Tore Hultberg, Ernst Elmgren, Hilding Nilsson.

radio och press, som våra underjordiska cykelbanor fått.

Ungefär samtidigt som red. Arvidsson hade sin gemytliga pratstund med Sjöberg & Co. hade ordnats en pressvisning av cykelbanorna, till vilken ett 20-tal representanter för riks- och ortspress samt Industriens Presstjänst och Svensk-Amerikanska Nyhetsbyrån hade inbjudits.

Sjöberg är övertygad om att Bolagets åtgärder skall bli framtidens musik för gruvindustrin i övrigt

Sången till gruvan

Det är slitsamt i gruvornas nattsvarta värld,
det är motigt och jäktigt ibland.
Och det släkte här fostrats, det gillar ej flärd,
det blir garvat i sinn' och i hand.

Det har skrivits så vackert om guld, som är svart,
och om gruvornas dunkla mystik.
Låt poeterna jobba här nere en kvart,
får vi se, om de ändrar taktik.

Men ändå finns här nere en viss romantik,
om man endast kan upptäcka den.
Och jag hör min maskins monotona musik,
och jag drömmer en smula. Än sen,

om jag drömmer om faunan från urminnes tid,
och om mammutdjur betande här,
hur de levde sitt liv, hur de stredo sin strid
på den mark, som en kolflöts nu är.

Om den tropiska flora som prydde vår trakt
uti forntidens töckniga dar,
och med hjälp av naturkrafters storvulna makt
sedan bildat det stenkol vi har.

Och om människans ständiga ävlan och jäkt,
som har varit och väl skall bestå.
Och om forntid, som viker för nutidens fläkt,
medan sprängskotten dånande gå.

Månne drömmer man så, när man hugger sin ort,
och man lässer och kör utav hin?
Hm, när leran är tung, och när lasset är stort,
har man lätt glömma bort poesin.

För då torkar man svetten och tar sig en rök,
och så spottar man manligt och brett.
Aj, som tusan, nu krånglar den åter, min gamle,
en så'n tur då, att klockan är ett.

Snart kamraternas välkända röster jag hör,
för ens jobb är nu slut över lag.
Och så knäar vi ut, och sen hissen oss fö[illegible]
upp igen till en skimrande dag.

AXEL DAHLVIG

Fabriksarbetare Petter Borg, *Höganäs, f. 1879*

1 B. är född i Aleboda församling i Kronobergs län och kom till Höganäs och Bolaget år 1916. Arbetade vid Askbruket över sommaren och hade därefter diverse arbeten tills han 1920 kom till »Trean», där man då tillverkade kärl och sanitetsgods. När denna tillverkning nedlades år 1928, sysselsattes han med diverse arbeten, tills han 1930 kom till Rörfabriken, där han blev glasyrtillredare. Detta arbete fick han sedan behålla, ända tills han slutade med pension i år.

Fabriksarbetare Axel Svensson, *Bjuv, f. 1880*

2 S. kom till Bjuvs fabriker 1900, där han arbetade som lastare i 30 år och som sorterare i 10. Fick sedan lättare sysselsättning inne i fabrik II, bland annat som kvarnmatare.

S. har alltid varit intresserad av föreningsliv och var i 20 år sekreterare i Bjuvs hundramannaförening.

Hans välansade kolonitäppa med tillhörande stuga skvallrar om att han inte saknar fritidssysselsättning.

Fabriksarbetare Julius Svensson, *Höganäs, f. 1882*

3 S. är född vid Svedberga gård och kom till Höganäsbolaget år 1915. I två år arbetade han som askrullare vid ångpannorna i Gamla rörfabriken och kom sedan till Elektrodfabriken, där han stannade i två år. Sedan han arbetat ett år på gamsen vid gruvan, flyttade han till »Nian», där han sysselsattes i nio år. De sista 18 åren har han arbetat på Rörfabriken, där han slutade med pension förra året.

Gruvarbetare Carl Petter Persson,
Billesholm, f. 1878

4 — Som 14-åring började jag år 1892 som kollastare ovan jord vid Schakt Kapten Berg, men redan samma år kom jag som dragare ned i Sonnadamsschaktet. Här kunde man i bästa fall uppnå en dagsförtjänst av hela två kronor. Snart blev jag kolhuggare, och som sådan alternerade jag mellan alla de olika Billesholmsschakten fram till 1911, då jag under arbetet fick ett bergstycke i ryggen. Då jag efter ett års tid var återställd från skadan, blev jag eldare vid Ivars- och Ljungsgårdsschakten till år 1917, då jag transporterades till Kraftcentralen i Nyvång, som vid denna tid igångsattes. Efter ett år kom jag emellertid tillbaka till Billesholm — nu som eldare vid Ångköket, med vilket arbete jag sedan höll på i två år, varefter jag fick hand om eldningen vid Sonnadam. Här fick jag så stanna, tills driften nedlades år 1931, då jag var med bland dem, som placerades vid ler- och chamottelastningen i Billesholm. Redan för tio år sedan, dvs. vid jubileet 1938, erhöll jag silvermedaljen.

Min största hobby har alltid varit och är förresten ännu cykelåkning, och så snart jag haft en ledig stund, har cykeln kommit fram, och så har det blivit en liten tur. Ibland har turen blivit ganska lång, och nog har jag hunnit med en hel del färder både i Skåne, Halland och Småland — en angenäm fritidssysselsättning.

Gruvarbetare Johan F. Olsson, *Åstorp, f. 1880*

5 — Jag började vid 15 års ålder som smörjare vid Bjuvs gruva ovan jord. Då hade jag en daglön av 55 öre för 12 timmars arbete. Efter två år som smörjare kom jag ned i gruvan, först som dragare men efter en kort tid som lejhuggare. Har vid flera olika tillfällen arbetat i både Hyl-

linge och Nyvångs gruvor men kände ingen riktig trivsel, förrän jag tog anställning i Gunnarstorp år 1913. Har haft tur i mitt gruvarbete. Endast en gång under min långa anställning har jag råkat ut för olycksfall. Det var 1937, då ett ras inträffade i mitt arbetsrum och så när helt begravde mig.

Min lediga tid har jag ägnat åt trädgårdstäppan och min koloni.

Fabriksarbetare Samuel Jönsson,

Höganäs, f. 1882

6 J. kom till Höganäs vid 21 års ålder och hade först arbete ett tiotal år vid Långaröds tegelbruk, som sedermera nedlades. J. anställdes därefter vid Höganäsbolaget, där han efter att ha arbetat några månader i gruvan övergick till ovanjordsarbete såsom s.k. tåglässare. Efter den tre månader långa strejken 1925 blev Kärlfabriken hans verksamhetsfält, och här stannade han, tills pensionsåldern var inne.

Någon speciell fritidsverksamhet har J. inte haft.

— Jag har slitit hårt i mitt dagliga arbete och varit trött, då jag kommit hem. Och då har det varit skönt att bara få vila, säger J. till sist.

Förman Hans Peder Jensen Lindskog,

Hyllinge, f. 1877

7 L., som är född i Hästveda församling, började sin bana som jordbruksarbetare och fortsatte med dylikt arbete till år 1900, då han tog värvning i Kungl. Göta Ingeniörkår. Efter tre år i Kronans kläder tog han anställning som hästskötare vid Herrevadsklosters remontdepå, vilken sysselsättning han innehade, till dess han år 1905 började sin första anställning vid Hyllingeverken. Denna blev dock icke långvarig. Redan året därpå slutade han och fick plats som kusk vid Ödåkra spritfabrik. Här kvarstannade han ungefär ett år, varefter han fortsatte som åkare i Hälsingborg under en kortare tidsperiod. Efter dessa skiftande sysselsättningar fick han ånyo arbete vid Hyllingeverken år 1907. Hans huvudsakliga sysselsättning här blev vid stenutlastningen vid den dåvarande eldfast tegel- och klinkerfabriken, vilket arbete han fortsatte med till 1912, då han blev befordrad till lastningsförman. Denna befattning har han sedan dess innehaft, ända till dess han nu på grund av ålder avgått med pension.

Sitt otium njuter han i eget hus, där han pysslar med sin trädgård och vad som i övrigt kan förekomma.

Lastare Oscar Persson, *Bjuv, f. 1878*

8 P. anställdes i Billesholms tegelbruk 1893 som putspojke och stannade där till 1906, då han sökte sig till därvarande gruva. Vid kolbrytningens nedläggande 1932 fick han på grund av sin långa anställningstid sysselsättning vid ler- och chamottelastningen, så länge denna pågick. De sista åren arbetade han vid Bjuvs fabriker, och därmed var hans 55-åriga tjänst till ända.

Han medaljerades 1938. P. bor ännu kvar i sin födelseby, Risekatslösa, och har aldrig haft lust att röra på sig.

— Jag har aldrig haft orsak att klaga på arbetet, men det var ändå något särskilt att hugga med hacka, är hans slutomdöme efter ett gott dagsverk.

Gruvarbetare Martin Jönsson, *Hyllinge, f. 1882*

9 — Jag var 30 år, då jag började i Hyllinge gruva som dragare men blev på grund av min »höga» ålder snart kolhuggare, ett arbete, som jag trivdes med. Den största anledningen till trivseln var den fria arbetstid, som vi hade på den tiden. 1928 blev det än en gång att skifta arbete, när Hyllingegruvan nedlades och arbetskraften överfördes till Gunnarstorp. — Har vid sidan om mitt arbete ägnat min fritid åt kommunalt arbete samt åt min trädgårdstäppa.

Ugnseldare Hilding Rosenkvist, *Höganäs, f. 1880*

10 R., som är född i Farhult, kom till Höganäs år 1906 och fick då anställning vid Bolaget. 1908 fick han avsked på grund av arbetsbrist men anställdes på nytt år 1913, då han kom till det s.k. Askbruket, där man vid den tiden tillverkade ett slags byggnadstegel av aska och kalk. Efter en tids arbete här kom han till Rörfabriken, där han sedan stannade som ugnseldare hela sin tid hos Bolaget med undantag endast av en kortare tur vid IV:an. Han blev pensionerad i år.

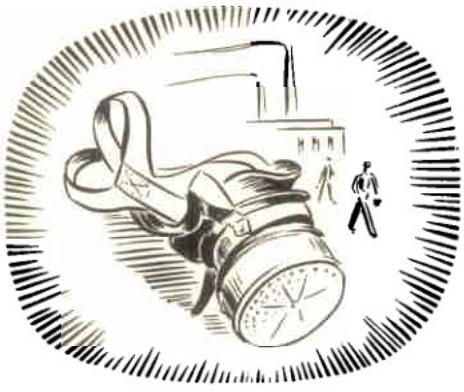

Flirt med fru Fortuna

Chans i penninglotteriet för skadefritt jobb

Den, som följt med hur kampen mot olycksfallen i arbetet organiserats inom koncernen, har under de senaste åren knappast kunnat undgå att märka alla de skiftande former, som propagandan tagit sig uttryck i. Det har inte bara varit föredrag, filmer och möten av olika slag utan också pristävlingar, affischkampanjer, studiebesök osv. Allt detta har gjorts för att hos den enskilde sprida ökad förståelse för arbetarskyddets betydelse för honom själv i främsta rummet men också för företaget och för hela landet. Det är ju nämligen så, att det ytterst beror på den enskilde individen, på hans personliga uppträdande och hans omtanke och sunda förnuft, om man skall lyckas omsätta säkerhetstjänstens idéer i praktiken och där göra dem fruktbärande.

Ny (?) idé i arbetarskyddets tjänst

Alla här ovan uppräknade propagandaformer har använts för att göra det hela så omväxlande som möjligt. Som ytterligare ett led i denna strävan får vi också betrakta det senaste tillskottet i upplysningsarbetet, det s.k. premieringssystemet för olycksfallsfritt arbete.

Företagsledningen har härvid resonerat som så: Om en grupp arbetare på en arbetsplats förmår att t.ex. en månad klara sig utan olycksfall i arbetet, har gruppen — utöver sitt ordinarie jobb — faktiskt utfört en prestation ur arbetarskyddssynpunkt av sådan art, att det kan vara motiverat att belöna den. Därför kommer tillsvidare på försök en sådan grupp också att belönas.

> *Premierna består av lotter i Svenska Penninglotteriet, varigenom möjligheter att vinna lotteriguld öppnas för de lyckliga innehavarna*.*

Det går kanske litet naturligare att tänka först och handla sedan i medvetandet om att en tids olycksfallsfritt arbete kan belönas med 100.000 kr, om det vill sig riktigt väl.

Systemet prövas

Säkert förstår alla, att de detaljbestämmelser, som funnits uppsatta på anslagstavlorna, och som finns tillgängliga hos arbetsbefälet, kanske vad

Säkerhets-tjänsten

tiden lider måste bli föremål för smärre justeringar. Det var just för att pröva oss fram, som vi satte igång sistlidna augusti månad, och därför mottages gärna påpekanden och önskemål av allmänt intresse.

Och så till sist: Om detta premieringssystem slår väl ut, dvs. om det kan höja intresset för arbetarskyddet, öka vaksamhet och omtanke och därmed bidraga till en nedgång av olycksfallsfrekvensen, ja, då kommer det med största sannolikhet också att få fortsätta.

Lycka till

önskas alla de anställda vid Höganäsverken, där ni nu under ett halvårs tid fått er anförtrott att pröva systemet. Till alla övriga anställda inom koncernen vill vi passa på att säga, att om detta system håller, vad vi hoppas, kommer ganska snart turen också till Er.

Jbk

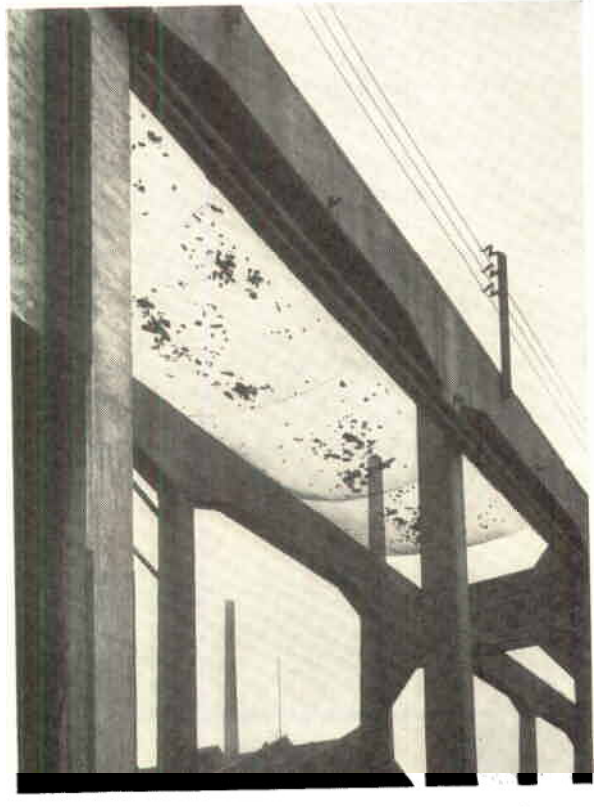

Parallellt med pristävlingar och annan propaganda, som avser att stimulera det personliga intresset för säkerheten i arbetet, tar sig företagets strävanden att förebygga olycksfall och ohälsa konkreta uttryck i skyddsanordningar av olika slag. Bilden visar ett skyddsnät vid den s.k. bockbanan i Höganäs med uppgift att hindra material att falla ned på trafikanterna nere på marken.

* I pressläggningsögonblicket meddelas, att under den första tävlingsmånaden augusti har de anställda i Höganäs kvalificerat sig för sammanlagt 30 lotter — vi får hoppas vinstgivande.

Plattromantik

Mel.: »Värnamovisan»

Av Evald Johansson, Bjuv

Amanda Blom var i penningknipa
hon gick och hängde var dag och lipa
men vände sig i sitt huvudbry
till plattfabriken i Ekeby.

Där fick hon sitta och vända plattor,
som åkte runt på två gummimattor.
Hon gav åt klinkern dess fina hy
i plattfabriken i Ekeby.

Hon var för jobbet som klippt och skuren
och fick som andra sin lön för turen.
Hon hördes alltmera sällan gny
i plattfabriken i Ekeby.

Hon hade konstiga flickmetoder
var inåtvänd som ett västryggsfoder.
Och manfolk tycktes hon liksom sky
i plattfabriken i Ekeby.

Där gick en pojke, som hette Kalle,
han hade plötsligt fått i sin skalle
att smälta hjärtan om så av bly
i plattfabriken i Ekeby.

Amanda fnyste åt kurtisören
och gick att klaga hos ingenjören,
men det gick inte att Kalle fly
i plattfabriken i Ekeby.

I tid och otid var han tillhanda
och kunde snart tjusa till Amanda.
Ja hennes levnad den blev som ny
i plattfabriken i Ekeby.

De syntes ofta tillsammans vandra
i ur och skur tätt intill varandra.
Och Kalle bar hennes paraply
från plattfabriken i Ekeby.

Nu har hon blivit rätt tung på foten
och svär på Kalle, den idioten . . .
Hon fick tillbaka sitt huvudbry
av plattfabriken i Ekeby.

Det kan ju nämnas i sammanhanget,
att Kalle redan köpt möblemanget
och så en barnvagn med samma hy
som klinkerplattan i Ekeby.

Ett stort utrymme i filmen är ägnat åt arbetet i gruvorna — den skånska bergslagen

En försäljare dikterar ett brev, som aviserar kunden om ett besök av en av Bolagets serviceingenjörer. Så flätas det ena arbetsområdet in i det andra.

Glimtar från samarbetsverksamheten lämnas i några av filmens viktigaste scener. »Nå, i kväll kommer väl de' där förslaget om Din fatkärra, ja' menar på samarbetskommittén,» säger Einar Kristensson till Nils Wallin, och denne presenterar sedermera sin fatkärra, som Alvar Karlsson gav honom uppslaget till. . .

”Skånsk bergslag”

EN FILM OM HÖGANÄSKONCERNEN

Kol och krukor — det är väl på sin höjd vad de flesta människor här i landet tänker på, när de hör namnet Höganäs. För att i någon mån komplettera denna tankebild har Bolaget beslutat låta inspela en film, som i suggestiva bilder skall skildra, vad som ligger bakom det omfattande begreppet Höganäskoncernen. Inspelningarna, som påbörjats i sommar av AB Europafilm, sträcker sig från gruvsamhällena i Skåne till Handöl i Jämtlands fjällvärld. Premiären på filmen, som får namnet »Skånsk bergslag», blir någon gång på nyåret, om allt går efter beräkning.

Vi visar på denna sida några bilder ur filmen samt från själva inspelningsarbetet.

(T.v.:) En titt bakom kulisserna, när ovanstående scen togs. »Hur var ljudet?» har regissör Järrel efter provet frågat på telefon till ljudingenjören, som sitter i ljudbussen nere på gatan. »Bra». — »Okey. Tagning. Kamera». — »Kameran går», kommer det från fotograf Valle Boberg. Och så börjar Einar Kristensson sitt: »Nå, i kväll kommer väl de' där förslaget. . .» Att filminspelning är ett invecklat och arbetsamt jobb har åtskilliga inom Höganäskoncernen vid det här laget fullt klart för sig.
(T.h.:) Ljudkameran. För lekmannen är det inte mycket på denna komplicerade apparat, som påminner om en kamera. Men i denna registreras med osviklig precision på filmens känsliga hinna varje skiftning i tal och annat ljud.

DIVERSE KONCERNNYTT

Gruvavdelningen i Höganäs har sedan snart tre år en order i England på 18 st elektriska förskrämningsmaskiner till Billesholm, Ormastorp och Gunnarstorp. Den första delleveransen var utlovad till försommaren 1946, men tillverkningsproblemen i England tycks ha varit svårbemästrade, ty leveranstiden har gång på gång uppskjutits. Nu utlovas emellertid de första maskinerna till oktober—november med slutleverans under loppet av nästa sommar. Varje dylik pjäs betingar ett pris av 20—30.000 kr, dvs. lika mycket som de största lastbilarna.

★

I Höganäs har rörfabrikernas i flera omgångar omnämnda modernisering nyligen kompletterats med att massaberedningsavdelningen iordningställts, sedan erforderliga maskinleveranser i huvudsak skett. I anslutning till avdelningen har en inmatningsbyggnad för nya lådmatare uppförts. Genom utbyggnaden har man vunnit en mindre dammande och effektivare inmatning av råmaterialierna.

★

I Höganäs har byggnadstillstånd erhållits för utvidgning av den finkeramiska fabriken. Utbyggnaden förlägges invid Centralförrådet och består i första etappen av en ugnshall med en tunnelugn jämte tillhörande sättnings- och tömningsutrymmen.

Den finkeramiska utbyggnaden var ursprungligen planerad i samband med en tillbyggnad av rörfabrikerna. Då denna tillbyggnad ställts på framtiden, har tillhörande byggnadstillstånd återkallats.

★

I Höganäs är järnsvampsverkets koksåtervinningsanläggning under ombyggnad i syfte att åstadkomma högre effekt.

★

Centralverkstadens i Höganäs strävan att hålla lärlingsutbildningen på en hög — och efter hand allt högre — nivå, har sedan de i »Brännpunkten» nr 5, 1947, berörda åtgärderna vidtogs, stimulerats av en god lärlingstillströmning.

I avsikt att redan i lärlingsavdelningen låta pojkarna bli väl förtrogna med bearbetningsteknikens senaste, i praktiken omsatta rön, har nyligen två nya arbetsmaskiner tagits i bruk. Maskinerna — en supportsvarv och en universalfräsmaskin — har betydligt högre spindelhastigheter än de vanligen förekommande maskinerna av liknande typ.

De höga hastigheterna möjliggör ett effektivt utnyttjande av hårdmetallverktyg, och blivande maskinarbetare skall under senare delen av sin utbildningstid uteslutande arbeta och instrueras i dessa maskiner.

»Rädslan» för de höga hastigheter, som en riktig användning av dessa verktyg fordrar, bör på så sätt helt kunna elimineras, och lärlingen vandrar i sinom tid vidare till maskinverkstaden med »hårdmetallandan» i blodet.

★

Försäljningsavd. för keramiska produkter, Höganäs:

Vår försäljning av byggnadsmaterial påverkas mycket kännbart av byggnadsstoppet. För att kompensera detta har man sökt öka exporten till de nordiska grannländerna, varvid gällande handelsavtal emellertid utgör ett hinder. Vår utlandsförsäljning påverkas också av det förhållandet, att varuhungern nu på många håll tycks ha börjat minska, varigenom konkurrensen hårdnat betydligt. Priser och leveranstider har börjat spela en allt större roll vid för-

Massaberedningsavdelningen vid Rörfabriken i Höganäs har nyligen iordningställts

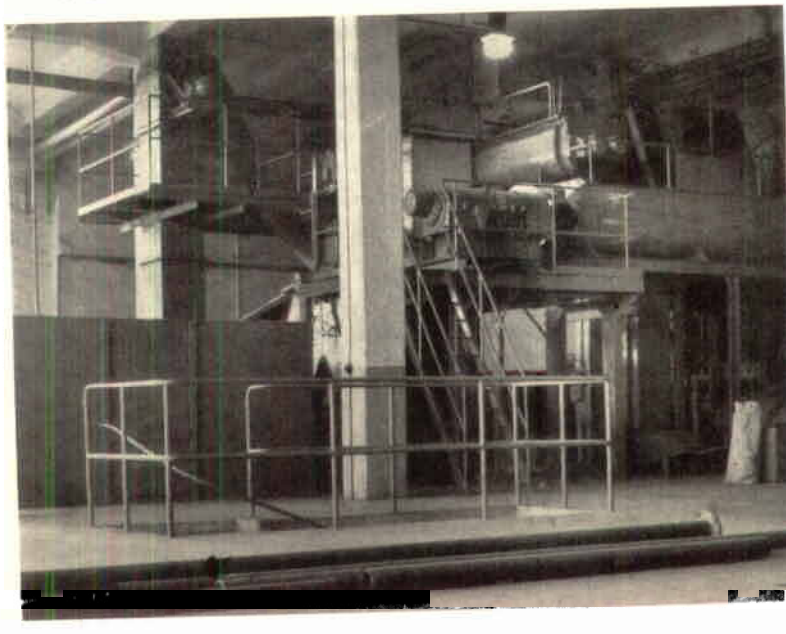

Grundläggningsarbeten pågår för första etappen i utbyggnaden av Finkeramiska fabriken i Höganäs

säljningen. Tidigare har man på många håll varit tacksam för att överhuvudtaget kunna erhålla de produkter man behövt.

Veitscher Magnesitwerke, vars eldfasta magnesit- och krommagnesitprodukter försäljes av Höganäsbolaget, hade i juni ett stort möte för sina representanter i Sverige, Danmark, Finland, Norge, Belgien, England, Frankrike, Holland, Italien och Turkiet, vid vilket representanter för Höganäsbolagets försäljningskontor samt för Sten & Klinker, Industritegel och Ildfast deltog. Under den i samband med mötet företagna rundresan, som gick genom alla de fyra ockupationszonerna, besågs flera av företagets fabriker i Österrike, dess huvudkontor i Wien och försäljningskontor i Basel. I många föredrag lämnades uppgifter om företagets olika produkter och deras användning; den ökade kännedomen härom kommer att underlätta försäljningsverksamheten. Anledningen till att Höganäsbolaget representerar detta företag är, att det f.n. ej är möjligt erhålla råmaterial till någon tillverkning i Höganäs av våra gamla produkter MAGNEX och KROMEX.

Det blir allt vanligare, att Glasullit-mattor användes för isolering av kyrkvalv. Senast har valven i Linköpings domkyrka isolerats med detta material. Glasullit-mattorna minskar inte bara värmeförlusterna — »taket är den största värmetjuven» — utan bidrar också mycket effektivt till att öka brandsäkerheten. Den speciella typ av Glasullit-mattor (nr 733), som användes för ändamålet, är sydd på underlag av galvaniserat trådnät. Mattorna är mycket lätta att montera, därigenom att de fästes i trådnätet; frånvaron av pappersunderlag minskar eldrisken.

Höganäsbolagets ugnskonstruktionskontor har flera kammarugnar och retortugnar under om- och nybyggnad vid gasverk, bl.a. i Hälsingborg, Malmö, Nyköping och Eslöv.

*

Försäljningskontoret för specialprodukter, Höganäs:

Från Järnpulververket i Höganäs levererades i början på juli 125 ton järnpulver till G Vantroeyen & Cie, Neuilly-sur-Seine (Paris). Partiet hämtades i Höganäs hamn av en särskilt befraktad båt för direkt leverans till köparen.

På jordbruksminister Skölds gård i Toftaröd, Tjörnarp, har byggnaderna behandlats med en ny täckande och impregnerande färg, som för närvarande utexperimenteras på Kemiska fabriken i Höganäs. Färgen bygger på samma oljor, som ingår i träkonserveringsmedlet HÅBINOL, och är avsedd att tillverkas i flera olika kulörer. Den kan sprutas på väggen med en vanlig trädgårdsspruta.

*

Klinkerprogrammet i Skromberga har på senare tid kunnat avsevärt utvidgas. Tillverkningen av de omtyckta plattorna

Koksåtervinningsanläggningen vid Järnsvampsverket i Höganäs är under ombyggnad

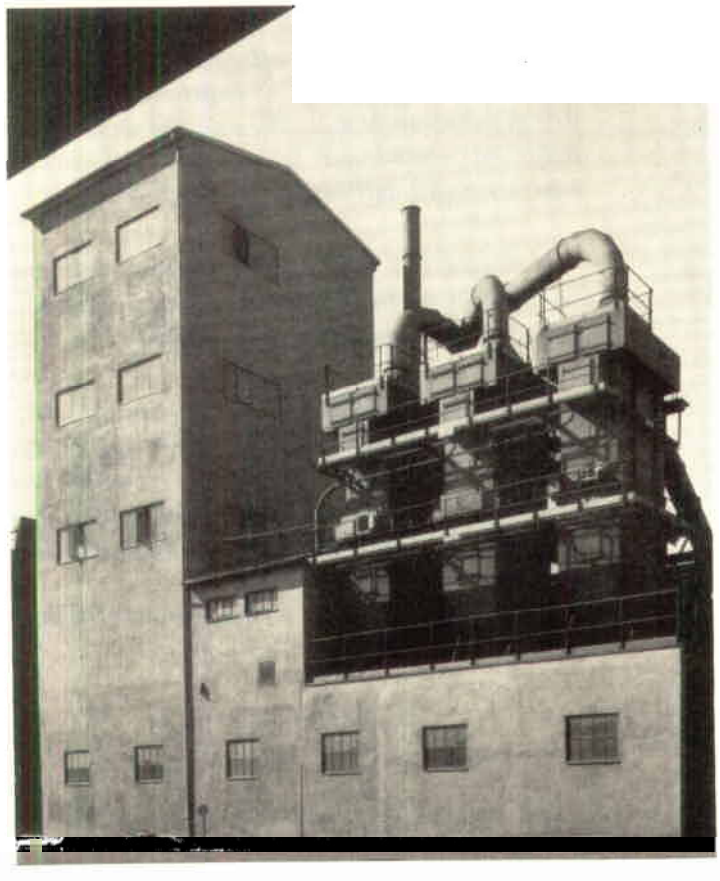

nr 500 röd, svart eller grå porfyr och nr 500 KC gul, röd, brun eller gulbrun porfyr har kunnat återupptagas. I klinkerprogrammet ingår en ny typ av halksäker platta, nr 500 P, som gjorts nopprig och speciellt avses för användning i badhus. Trappklinkerprogrammet är åter komplett. Leveranstiderna, som föregående år var mycket långa, har nu för vissa produkter betydligt avkortats. Som exempel kan nämnas, att mindre partier av plattor nr 500 gula och bruna nu kan levereras omgående och större partier på 3—4 månader.

★

Vid rörfabriken i Skromberga är det nya generatorbatteriet för närvarande under montage. De gamla generatorerna skall successivt överflyttas till det nya batteriet, så snart de blivit reparerade.

★

Som ett led i strävandena att underlätta och mekanisera underjordsarbetet får man betrakta de försök till lastning med skrapspel på linjebrott, som pågått det senaste året i Nyvång. Resultaten från försöken har varit så pass uppmuntrande, att Bolaget från USA inköpt ett antal elektriska skrapspel för fortsatta försök. Man får hoppas, att de skärpta importregleringarna icke skall lägga hinder i vägen för denna leverans. För att skrapspelen effektivt skall kunna utnyttjas även vid låga bottenbatterier (där skrapan alltså inte kan skrapa ned kolen direkt i gruvvagnen) pågår konstruktionsarbetet med en liten skraptransportör, som skall lyfta kolen upp i vagnen.

★

Vid lagring av kol — och då speciellt småkol och stybb — föreligger alltid risk för självantändning. De skånska kolen har särskild benägenhet härför. Man har emellertid funnit, att om kolen packas hårt, minskas möjligheterna till lufttillträde inne i kolhögen, och därigenom uppnår man, att det dröjer avsevärt längre, innan temperaturen i lagret stiger till sådan höjd, att antändning sker. I lyckliga fall hinner man då omsätta lagret i tid.

I USA har man kört med stora ångvältar på kolhögarna, men i Sverige har Stockholms Gasverk och Höganäsbolaget utfört parallella försök att erhålla erforderlig sammanpressning av kolen genom att med traktor bogsera en vibrosläde, vägande ca 1 ton. Försök har även gjorts i Nyvång att med bil — i samband med utläggningen av kolen — ernå motsvarande komprimering.

Resultatet av försöken föreligger ännu inte utan kommer senare att refereras i en utförligare artikel.

★

I Nyvång pågår stora omändringsarbeten i ångkraftcentralen. Panna nr VII, som vid uppförandet för ca 10 år sedan uppställdes i det fria såsom ett försök, kringbygges nu med en tegelbyggnad, sedan det visat sig, att väder och vind här på väst-

Kontoret i Hyllinge får en tillbyggnad med duschavdelning och matsal för arbetarna

Ugn II i Hyllinge skall få ett nytt yttertak av eternit. När bilden togs i augusti, var takstolarna på sin plats.

kusten väl kraftigt angriper pannans utvändiga metalldelar.

Panna nr V har rivits ut för att ersättas med en större och mera driftsekonomisk av modern konstruktion. I samband härmed monteras en ny matarvattentank över matarpumparna. Tanken placeras uppe på fasaden mot järnvägsspåren och inbygges.

*

I Hyllinge avslutas nu den sedan ett par år pågående ombyggnaden av murtegelfabriken genom uppförandet av två byggnader för råmaterialinmatning och massaberedning. Maskinerierna i dessa byggnader blir av modernaste konstruktion och delvis automatiska.

I samband härmed nedtages de gamla torkvåningarna av trä över ugn II och pålägges ett nytt yttertak av eternit.

Vid fabriken tillbygges kontoret med en personalavdelning, innehållande duschavdelning och matsal.

*

I Hyllinge pågår en omfattande ombyggnad av ladugården på St. Hyllinge gård. Det skall bli en mönsteranläggning med bl.a. mekanisk utgödsling. Bolagets klinker skall komma till användning på alla lämpliga ställen, så att ladugården kan tjäna som en demonstrationsanläggning för besökande kunder.

*

I Lomma har i sommar en av rundugnarna helt ombyggts från grunden.

Deltagarna från Höganäskoncernen i studieresan till Veitscher Magnesitwerke. Fr.v. prokurist Andersen och ing. Thomsen, Köpenhamn, int. Malmström och ing. Fredholm, Höganäs, disp. Hvistendal, Oslo, disp. Luther, Helsingfors.

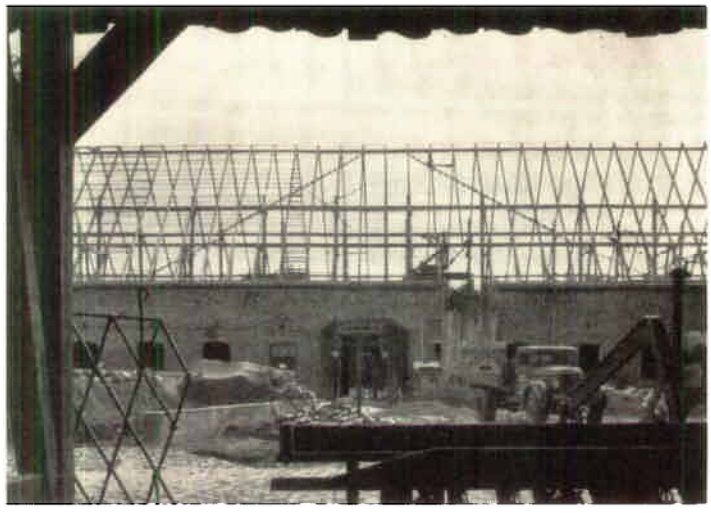

Ladugården på St. Hyllinge gård håller på att ombyggas

Kontoret med tillhörande biutrymmen och avdelningen för svarvning av brända slipskivor samt pressning av skivor har definitivt färdigställts.

Duschavdelningen torde, när detta läses, även vara klar att tagas i bruk.

*

I Baskarp har under en längre tid moderniseringsarbeten pågått. Sålunda har i en befintlig byggnad duschavdelning anordnats i anslutning till därvarande matsal.

Kontorsavdelningen har fullständigt omändrats, varvid samtidigt bättre kommunikationer med fabriken erhållits.

I fabriken har en modern torkanläggning för slippapper installerats.

Krossningen av flinta och smärgel har överflyttats till nya smältverket i Höganäs, och i de ledigblivna utrymmena har en omdisponering av limberedning, lager m.m. skett.

*

I Trollhättan har uppförandet av en personalbyggnad påbörjats. Den kommer att som vanligt innehålla matsal och duschavdelning.

Den tidigare omnämnda ändringen av råmaterialberedningen har nu slutförts. I samband härmed har de äldre trämagasinen för olika råvaror och färdigprodukter delvis rivits och det återstående rustats upp.

*

AB Höganäsarbeten har under året inmurat bl.a. en tunnelugn av karusselltyp för AB Silit i Skultorp. Ugnen, som skall användas för jäsning av skifferlera vid tillverkningen av byggnadsblock enligt ny metod, är av en för Sverige helt ny typ. Den är byggd i cirkelform med en diameter av ca 10 m och medför bl.a. den fördelen, att den kräver mindre plats än en vanlig tunnelugn.

Där gammalt och nytt möts. Linköpings domkyrka, som började uppföras på 1200-talet, får valven isolerade med Glasullit-mattor.

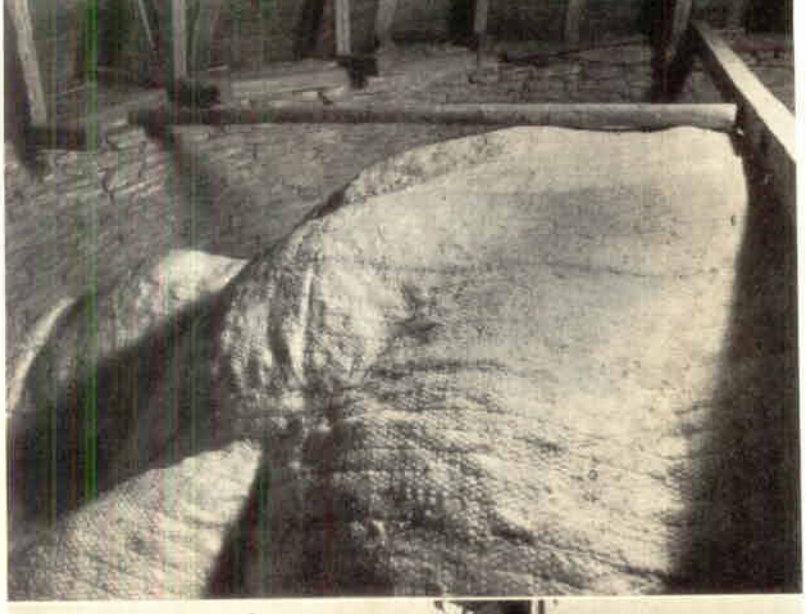

Insättning och urtagning sker på samma ställe. Liknande ugnar förekommer bl.a. i England och USA och användes där huvudsakligen vid porslinstillverkning.

Vid Vallviks sulfitfabrik har under sommaren inmurats tre kokare på vardera 180 m², och vid Piteåverken har 3 massabingar med en sammanlagd yta av 350 m² beklätts med klinker.

Bland övriga anläggningar, som utförts av AB Höganäsarbeten, märkes en 10 meter lång vällugn för Fagersta Bruks AB i valsverket vid Dannemoraverken, en tackjärnsblandare vid Norrahammars Bruk, en elektrisk ämnesvärmeugn vid Nyby Metallverk, en betkarsanläggning vid Verkstads AB Lindquist i Motala samt kokare vid Skoghallsverken i Skoghall.

En av AB Höganäsarbetens montörer är för närvarande sysselsatt med inmurning och efterfogning av en del kokare i Frankrike.

Bland större ombyggnads- och reparationsarbeten kan nämnas en martinugn vid AB Motala Verkstad och en vertikalrörångpanna med en eldyta av 510 m² vid Borås Wäfveri AB.

*

Firmanamnet på vårt dotterbolag i H a n d ö l, som tidigare varit Handöls Nya Täljstens- och Vattenkrafts AB, har i år ändrats till Handöls Täljstens AB.

s/s »Cérons» från Le Havre i Höganäs hamn, lastande järnpulver. Franska båtar är här inte precis någon vanlig syn.

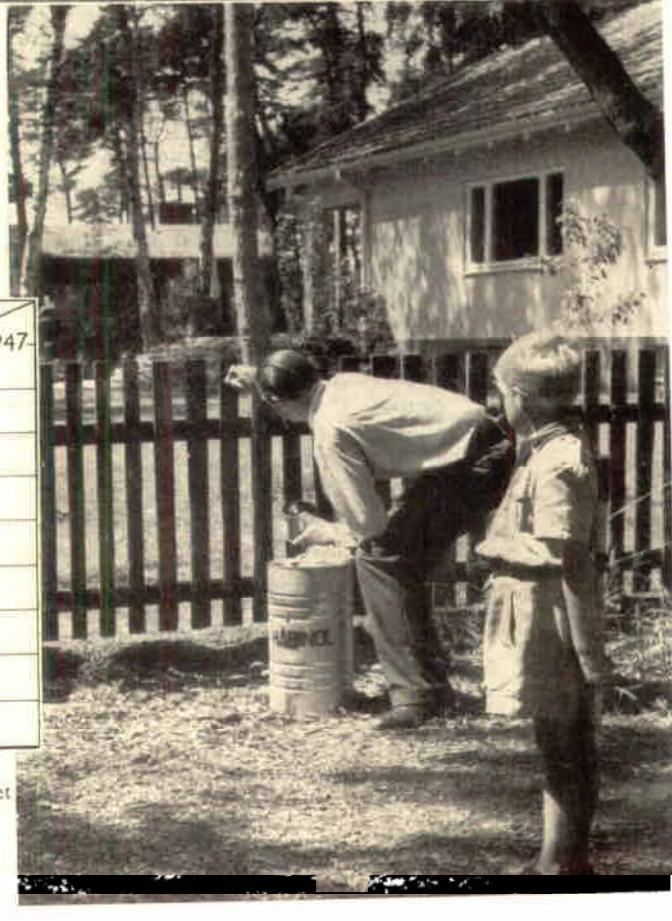

En villaägare i Strandbaden utanför Höganäs i färd med att stryka sitt staket med träkonserveringsmedlet Håbinol. Obs.! Han stryker **varje** spjäla. Försäljningen av Håbinol ökar med varje månad. Orderingången var fram till augusti i år 65 % större än under motsvarande tid i fjol. Se även s. 20 »Handel med Håbinol».

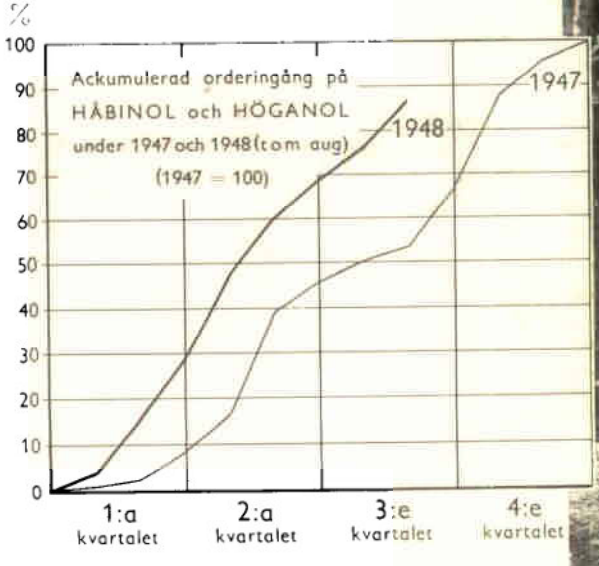

OUR ENGLISH COLUMN

How to Make Tea

(The real English way of making tea)

1. Make it in an earthenware[1] or china[2] teapot[3]. Don't try to make it any other way.

2. Boil water in a kettle[4]. Pour boiling water into the empty[5] teapot, so as to warm it, then throw[6] the water away.

3. Put into the teapot one heaped[7] teaspoonful[8] of tea for every person—then add[9] one more spoonful. "One for the pot", as English people say.

4. Pour *boiling water* on to the tea. It *must* be really[10] boiling. Don't use just "hot" water, or water that is nearly[11] boiling.

5. Put a spoon into the teapot and give the tea a stir[12]. Then let it stand for about two minutes.

6. Pour out[13] the tea. Most English people drink it with sugar and milk—not cream[14].

A Car-crash[15]

(From an English newspaper)

Last night a car-accident[16] took place[17] near Upton. A private[18] car belonging to Mr. T. Beringer, Oxford, was travelling south at a great speed[19] towards[20] Upton. Just south of Abingdon the road makes a sharp[21] bend[22]. Probably Mr. B. — who was driving[23] the car — didn't slow down[24] at the bend, and so the car collided[25] with the iron-rail[26] on the right hand of the road. The car was thrown[27] upside down[28] and landed[29] in the middle of the road.

People in a house close by[30] heard the crash[31] and hastened[32] to give assistance[33]. Mr. B. was pulled out from the car seriously[34] injured[35]. He had broken his right leg and had got a fractured skull[36]. A fellow-passenger[37], Mr. B's brother-in-law[38], had a miraculous escape[39] without a scratch[40]. Mr. B. was taken to hospital unconscious[41]. His condition is very serious.

The car was badly[42] damaged[43].

Some Useful Phrases

Do you know if he is on the (tele)phone?[44]

Last night I spoke to him on the phone.

You are wanted on the phone[45].

It's time for the news. Switch on[46] the radio.

Switch over to[47] another station.

The Prime Minister[48] spoke on the wireless.

Mr. Churchill's speech[49] was broadcast[50] all over the British Empire[51].

Fifty-fifty[52]

I once went to see a friend of mine who had a factory for making chicken-paste[53], and as I was looking round his factory I saw some dead horses being wheeled in[54]. I thought this was a bit funny[55], so I asked him what they were for.

— Well, he said, it's a trade secret[56], but as a matter of fact[57] we add just a little horse-flesh to the chicken-paste to give it a little better flavour[58].

— That's very interesting, I said. About what proportion[59] horse-flesh do you add?

— Oh, he said, fifty-fifty. One horse, one chicken.

[1] **earthenware** [ə:'θnwɛə] lergods. — [2] **china** [tʃai'nə] porslin. — [3] **teapot** tekanna. — [4] **kettle** [ketl] kastrull. — [5] **empty** [e'mti] tom. — [6] **throw** [θrou] **away** kasta, slå bort. — [7] **heaped** [hi:pt] rågad. — [8] **teaspoonful** [ti:'spunful] tesked. — [9] **add** [æd] lägga till. — [10] **really** [ri'əli] verkligen. — [11] **nearly** [ni'əli] nästan. — [12] **stir** [stə:] omrörning. — [13] **pour out** [pɔ:'r aut] hälla upp, servera. — [14] **cream** [kri:m] grädde. — [15] **car-crash** [kɑ:'kræʃ] bilkatastrof. — [16] **car-accident** [kɑ:'ræ'ksidənt] bilolycka. — [17] **took** [tuk] **place** inträffade. — [18] **private** [prai'vit]. — [19] **speed** [spi:d] hastighet. — [20] **towards** [tɔ:dz] mot. — [21] **sharp** [ʃɑ:p] skarp. — [22] **bend** krök, kurva. — [23] **drive** [draiv] köra. — [24] **slow down** [slou' daun'] minska farten. — [25] **collide** [kəlai'd] kollidera. — [26] **iron-rail** [ai'ənreil] järnräcke. — [27] **was thrown** [θroun] kastades. — [28] **upside down** upp och ner. — [29] **land** [lænd] hamna. — [30] **close** [klous] **by** nära intill. — [31] **crash** [kræʃ] brak, buller. — [32] **hasten** [heisn] skynda. — [33] **assistance** [əsi'stəns] hjälp. — [34] **seriously** [si'əriəsli] allvarligt. — [35] **injure** [in'dʒə] skada (om personer). — [36] **fractured skull** [fræ'ktʃəd skʌl] brott på skallen. — [37] **fellow-passenger** medpassagerare. — [38] **brother-in-law** [lɔ:] svåger. — [39] **miraculous** [miræ'kjuləs] **escape** [iskei'p] undkom som genom ett under. — [40] **scratch** [skrætʃ] skråma. — [41] **unconscious** [ʌnkɔ'nʃəs] medvetslös. — [42] **badly** svårt. — [43] **damage** [dæ'midʒ] skada (om saker). — [44] **be on the phone** ha telefon. — [45] **you . . . phone** det är tel. till dig. — [46] **switch** [switʃ] **on** sätt på. — [47] **switch over to** ta in. — [48] **Prime** [praim] **Minister** [mi'nistə] premiärminister. — [49] **speech** [spi:tʃ] tal. — [50] **was broadcast** [brɔ:'dkɑ:st] radierades. — [51] **empire** [e'mpaiə] imperium. — [52] **fifty-fifty** hälften var. — [53] **chicken-paste** [tʃi'kinpeist] kycklingpastej. — [54] **being wheeled** [wi:ld] **in** köras in. — [55] **a bit funny** lite konstigt. — [56] **trade secret** [treid si:'krit] fabrikshemlighet. — [57] **as a matter of fact** uppriktigt sagt. — [58] **flavour** [flei'və] smak. — [59] **about what proportion** [prəpɔ:'ʃn] ungefär hur mycket.

UR BESÖKS-boken

(Överst:) Några högskolestuderande från Frankrike sjöng sig under sommarmånaderna genom Sverige. De uppträdde om kvällarna och ägnade dagarna åt att lära känna vårt land. Och naturligtvis — höll vi på att säga — utgjorde Höganäsbolagets Centrallaboratorium ett av de unga männens besöksobjekt. De kom, de såg — och sjöng som tack för visad gästfrihet en fransk visa utanför laboratoriet, innan färden gick vidare.

(Nederst:) I ett för turiständamål ovanligt ekipage anlände tre representanter för Lesjöfors AB för att studera de sociala förhållandena inom Höganäsbolaget. De kom nämligen i en splitter ny, elegant brandbil! Orsaken till att man använde Lesjöforsföretagets nya brandbil var helt enkelt den, att vagnen skulle köras in. Och det gör man inte på småutryckningar, där man tvingas sätta »spiken i botten», var den medföljande industribrandchefens oavvisliga mening. Fr.v.: brandchefen Lars Jansson, ingenjör Stig Bjurholm, ingenjör Stig K Lindalen.

Den gångna sommaren har varit relativt livlig ur besökssynpunkt, även om man kunnat märka en tydlig minskning i jämförelse med förra sommarens extremt stora besöksfrekvens.

Orsaken till detta torde vara, att det var först förra sommaren, som man relativt fritt och utan större hinder av bensin- och körrayonsbestämmelser kunde taga sig fram till Höganäs, som ju inte har det allra bästa läget ur kommunikationssynpunkt. Det under krisåren ackumulerade behovet av att få lära känna Höganäsbolaget vid ett direkt besök, tillfredsställdes väl därför i ganska stor utsträckning under förra året. Man märker också detta på att besöken i år ofta varit av rutinkaraktär, dvs. huvudsakligen omfattat skolor och sammanslutningar, vilka mera regelbundet brukar besöka oss varje år.

Bland de troget återkommande besökarna märker man i första hand Tekniska Högskolan, vars tredje årskurs inom avdelningen för kemi besökte Höganäs den 17 juni under ledning av professor Bertil Groth. I detta besök deltog även ett antal norska och finska studerande. Programmet upptog bl.a. demonstration av Centrallaboratoriet samt besök vid några av fabrikerna i Höganäs, varvid Kemiska fabriken studerades särskilt omsorgsfullt. Efter fabriksbesöket visades kortfilmerna »Vi på Järnverket», »Tonvikt på örat» samt »Skånsk bygd».

Den 31 maj besöktes Höganäs av elever vid Technical College i Stoke on Trent, en högborg för keramiska studerande i England. Besökarna, som befann sig på en studieresa till de olika keramiska industrierna i Sverige, uttryckte sin beundran för anläggningarna i Höganäs och särskilt för vårt nya Centrallaboratorium.

Bland andra besökare märkes Tekniska Gymnasiet i Örebro, Jönköpings och Borås Yrkesskolor, Grafiska Institutet i Stockholm samt studiegrupper från NKI, Reso och STF.

Bland större besök i höganäsgruvan, vars lockelse, speciellt på danska skolklasser, synes om möjligt öka från år till år, kan nämnas Haslevs Højskole, Haslev, Vagnmandsmarkens Skole, Köpenhamn, samt 8 klasser från Hälsingborgs folkskolor. Det sistnämnda besöket omfattade sammanlagt omkring 400 personer och var uppdelat på sju delbesök.

Gruvan har under våren och sommaren besökts av omkring 2.800 personer.

Höganäsbolagets sociala åtgärder och anordningar har varit föremål för stort intresse. Sålunda har Bolaget under året haft besök av representanter för ett flertal av landets större företag, bl.a. Stockholms Spårvägar, Sandvikens Jernverk, Bofors Nobelkrut och Asea.

Sammanslutningar av olika slag i den omgivande bygden har närmare velat lära känna vårt företag. De offentliga visningar, som därför har anordnats av Centrallaboratoriet, har tilldragit sig stor uppmärksamhet. Dessemellan har olika lokala sammanslutningar, bl.a. Kullens Bruksklubb, Kullabygdens lärareföreningar och Båstadskretsen av Fredrika Bremer-förbundet varit på besök.

Den största besöksgruppen — ca 220 personer — under året utgjordes av Svenska Hembygdsförbundets medlemmar, som med sin ordförande, landshövding Hilding Kjellman, gästade bolaget den 18 juni.

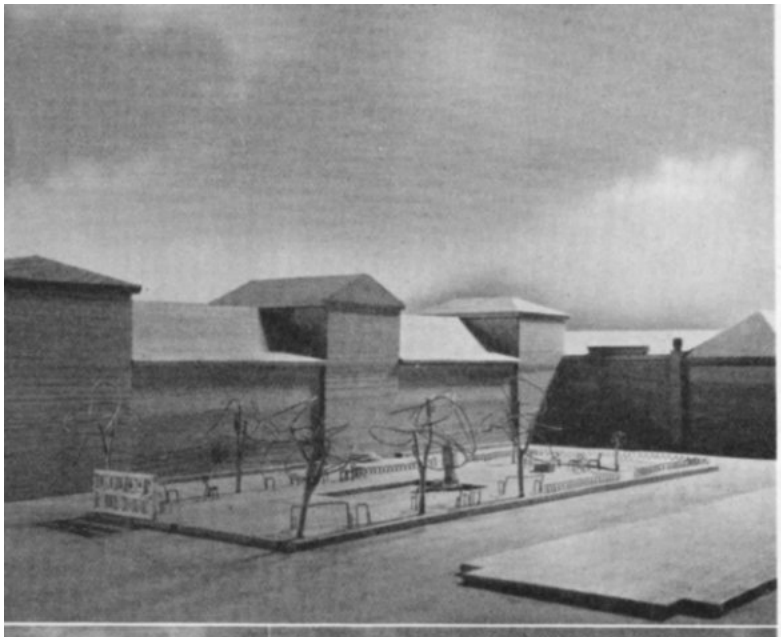

ETT INDUSTRIELLT KONSTVERK I VARDANDE

I »Brännpunktens» decembernummer 1944 meddelades, att konstnären Elis Eriksson av en enhällig jury erhållit första pris i den tävling, som Höganäsbolaget utlyst för att få fram förslag till dekorativ utformning av gårdsplanen framför huvudkontoret i Höganäs. Svalkande hängpilar, en intim näckrosbassäng och till miljön väl anpassade blomsterdekorationer har sedan dess förvandlat gårdsplanens stenöken till en vilsam oas. Men ännu fattas kvinnofiguren vid näckrosdammen och spaljén i glaserat grovkeramiskt gods

(Överst:) Konstnären Elis Erikssons prisbelönta förslag till utformning av gårdsplanen utanför huvudkontoret i Höganäs.

(I mitten:) Idén har börjat bli verklighet: en vilsam oas med svalkande hängpilar och damm med vita och röda näckrosor.

(Nederst t.v.:) Spaljén är dock ännu inte helt fullbordad, men arbetet med densamma pågår för fullt. Från »ateljén» i Rörfabriken: herr Eriksson och hans medhjälpare, skulptören Thure Thörn, diskuterar en detalj av gipsmodellen, som hade forslats till Höganäs i stora packlådor, försedda med lättförståeliga aktsamhetsbeteckningar. (Se bakgrunden!)

(Nederst t.h.:) Som sig bör intar Höganäsindustrins grundare, greve Eric Ruuth, en central plats i konstverket.

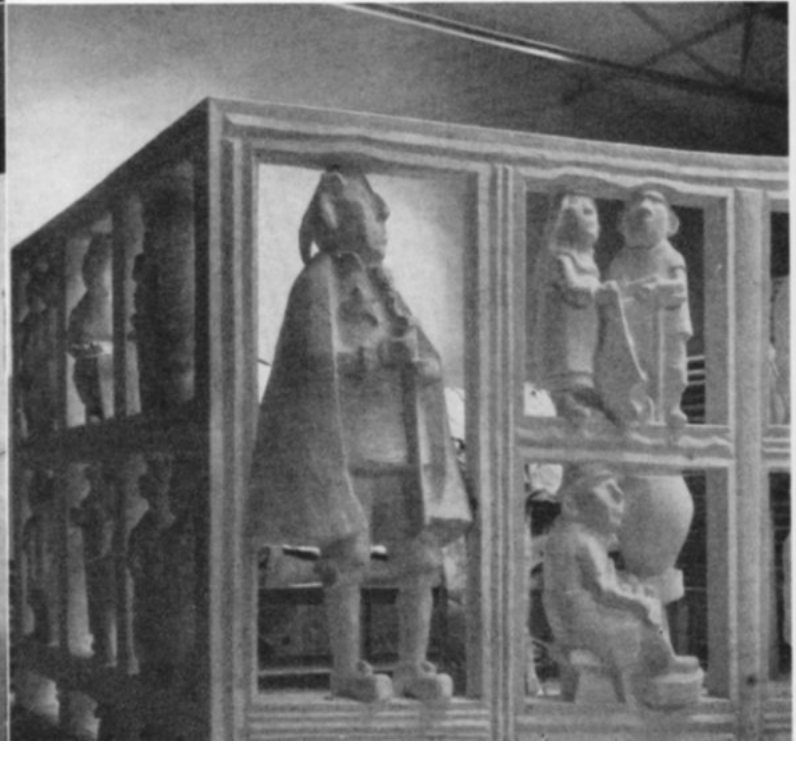

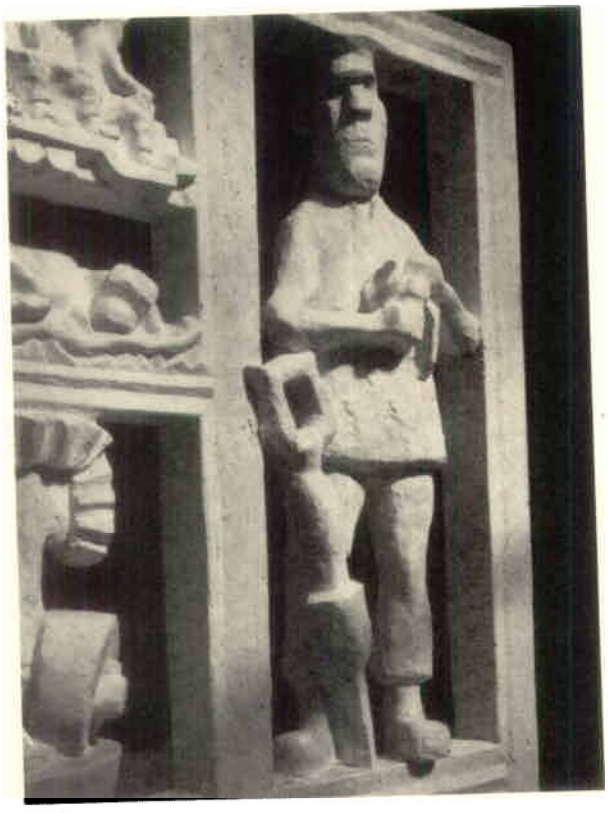

mot Bruksgatan — se bilden över det prisbelönade förslaget.

I Elis Erikssons ateljéer ute i Hässelby Villastad har emellertid figurerna, som skall ingå i spaljén och symbolisera det skiftande arbetslivet inom Höganäsbolaget, sakta men säkert vuxit fram under konstnärens händer.

I våras kom herr Eriksson till Höganäs med en dyrbar och ömtålig last — spaljén i gipsmodell — och förvandlade en del av Rörfabrikens utrymmen till ateljé för en tid. Under herr Erikssons höganäsbesök passade »Brännpunktens» fotograf på att hälsa på konstnären och hans robusta höganäsfigurer.

Från Höganäs har materialet forslats vidare till Malmö, där man f.n. är i färd med att göra styckform av gipsmodellen. Den slutliga »upptryckningen» liksom bränningen och glaseringen kommer så småningom att ske i Höganäs. *Jerker*

Denne allvarsamme gruvkarl med sin kilmaskin symboliserar gruvdriften

NY SJUKVÅRDSKLINIK I BILLESHOLM

Samverkan mellan industri och samhälle

På de flesta platser, där Höganäskoncernen har sin verksamhet, har sjukvården för de anställda sedan många år tillbaka varit ändamålsenligt ordnad.

I Billesholm har sjukvården tidigare varit ordnad genom kommunens försorg tills för några år sedan, då landstinget övertog densamma för Södra Vrams socken.

Från kommunalt håll har vid flera tillfällen uttalats önskemål om att få sjukvården för samhället mera smidigt ordnad, och då Glasullsbolaget stod i begrepp att anställa en bruksköterska, var kommunen genast villig att i samverkan med Bolaget ekonomiskt bidraga till de kostnader, som en klinik kom att betinga under förutsättning att även samhällets övriga invånare finge besöka kliniken.

Centrala sjukkassan, som just skulle bygga en fastighet för sin verksamhet, var intresserad av att få den tilltänkta kliniken inrymd i sin byggnad.

I juni månad i år var såväl fastigheten som kliniken färdiga att tagas i bruk. Många av sam-

Det dröjde inte länge efter det den nya kliniken öppnats förrän billesholmsborna började komma. I det ljusa och trivsamma väntrummet jagas tiden på flykten med tidningsläsning.

Tillkomsten av bruksskliniken i Billesholm utgör en viktig utbyggnad i Bolagets olycksfallsvård. Verkstadseleven Sven Sjöberg vid Glasullsbolaget blir här omplåstrad av Syster Gunnel.

Den nyanställda bruksköterskan förfogar över en förstklassig instrumentutrustning. Särskilt glad är Syster Gunnel för steriliseringstermostaten.

hällets invånare har redan anlitat den nya inrättningen, som fungerar till allas belåtenhet.

Ovanstående ger oss ett konkret bevis på att här har samhället och industrin i positiv samverkan löst en för hela kommunen viktig fråga.

Vi gör ett besök på kliniken och kommer då först in i ett ljust och rymligt väntrum. Intill detta ligger själva mottagningsrummet, där man finner till synes allt, som kan behövas för att kunna behandla lättare skador och sjukdomar. Syster Gunnel håller just på med att behandla en skadad arbetare, och då hon är färdig härmed, passar vi på att fråga, vad hon tycker om utrustningen och kliniken.

— Alldeles utmärkt, svarar syster Gunnel. Utrustningen är fullt modern, och jag är mycket glad för uppsättningen i sin helhet.

— Är kliniken utrustad med några speciella instrument, som är av någon större betydelse för sjukvården?

— Ja, vi har här en s.k. steriliseringstermostat, vilket är en god tillgång för en sjukstuga. Här kan man torrsterilisera alla saker utan att behöva ha dem i kokande vatten. Vad detta betyder för instrumenten ur rostsynpunkt är lätt att förstå. Denna apparat önskar sig nog varje sjuksköterska med självständiga uppdrag.

— Hur anser syster Gunnel sjukvården ordnad vid Höganäskoncernen jämfört med de industrier, som syster tidigare varit sysselsatt vid?

— Ja, Höganäskoncernens sjukvård står nog i full jämbredd med sjukvården hos övriga industrier, som jag varit anställd vid. Höganäs t.ex. är ju t.o.m. så välförsett, att de har daglig tillgång till läkare.

För att höra vad kommunens representanter säger om inrättningen, uppsöker vi kommunalkamrer Gudmundsson, som i flera år varit med i kommunens ledande institutioner, och frågar honom, vad han anser om den nya kliniken.

— Kliniken är av stor betydelse för samhället och fungerar, enligt vad jag erfarit, på ett tillfredsställande sätt, svarar herr Gudmundsson.

Han uttrycker vidare sin tillfredsställelse över att kommunen och bolaget kunnat enas om att gemensamt samverka för frågans lösning. Kommunen har nämligen förbundit sig att bidraga med halva kostnaden för kliniken.

1:e ingenjör Svende på Glasullsbolaget uttryckte också sin tillfredsställelse över att frågan kunnat lösas på ifrågavarande sätt, vilket möjliggör en snabb behandling av uppkommande olycksfall vid Glasullsbolaget och Schakt C J Malmros.

Så har en för hela Södra Vrams kommun viktig fråga blivit löst, som säkerligen allt framgent kommer att bliva av stort värde för samhället.

A B

(Överst:) Från radioutsändningen. Musikdirektör Gösta Nordgren svänger taktpinnen.
(Nederst:) Här basar verkstadsarbetare Herbert Hansson och tegelbruksarbetare Erik Olsson.

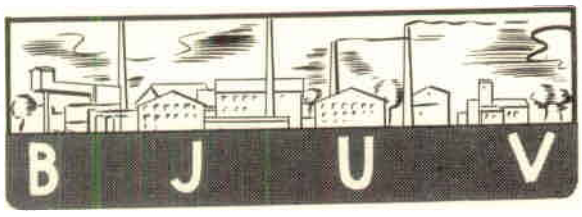

BJUVS BLÅSORKESTER FRAMFÖR »SOCKERBITEN»

En av de mera kända bruksorkestrarna i gruvdistriktet är Bjuvs musikkår. Dess stora popularitet framgår kanske bäst av att ingen tillställning i Bjuvstrakten anses riktigt lyckad, om inte den femton man starka blåsorkestern på ett eller annat sätt medverkar. Så spelar också musikkåren allt vad man kan begära — från pampiga operauvertyrer till sprittande polkor.

Ett gott bevis på orkesterns popularitet fick man den 13 maj i år, då musikkårens medlemmar fick tillfälle att i radio uppträda för en större publik än vanligt. Det var under programpunkten »Musik under arbetet» som »Bjuvsingarnas» välljudande toner via Radiotjänsts Hälsingborgsmikrofon vidarebefordrades till produktionens män och kvinnor i hela landet.

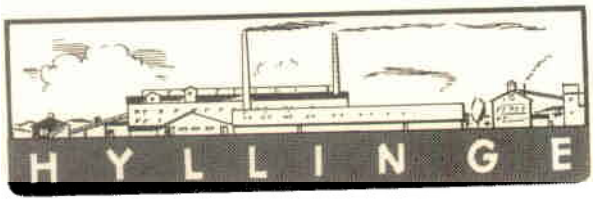

UNIK GRÄVMASKIN GÖR 30 MANS JOBB

Under våren och sommaren har en imponerande grävmaskin linjerat upp en del av Hyllingegårdens ägor i snörräta rader täckdiken.

»Brännpunkten» har intervjuat förvaltare Gunnar Christensson, som berättar:

Grävmaskinen, som är av det amerikanska märket Parson, är det ena av de två exemplar, som finns i Sverige. Den drivs med en dieselmotor på 45 hkr och gräver vanligtvis 600 m täckdiken på 8 timmar. Vid högsta växel arbetar den sig fram 3 meter per minut. Dagsprestationen motsvarar vad 25 –30 vana täckdikesarbetare brukar åstadkomma. Med tanke på den rådande arbetskraftssituationen har därför maskinen kommit väl till pass. Den sköts av två man, av vilka den ene sitter där framme och kör, medan den andre, som står på en liten plattform baktill på den väldige bjässen, efter hand lägger ner rören, som finns utlagda utmed diket.

(Överst:) Vid spakarna sitter Oskar Magnusson, baktill står Anton Asp, som har fullt upp att göra med att efterhand som maskinen bryter sig fram lägga ned de rödgula dräneringsrören av Hyllingeverkens fabrikat. (Nederst:) Utmed diket, som är rakt som en linjal, kastar grävmaskinen upp en mäktig sträng av jord. En med schaktblad utrustad bandtraktor fyller sedan lätt och behändigt igen diket.

NYA KONTORSLOKALER I VÄSTERVIK

Trängseln i de gamla kontorslokalerna i Västervik kom väggarna nästan att bågna. Det var många, som drog en lättnadens suck, när äntligen ombyggnaden och utökningen av lokalerna sattes igång efter långvariga diskussioner och underhandlingar med vederbörande myndigheter.

Och mera bruk i baljan, boys! Man rev ner och byggde upp, men äntligen är den tiden förbi. Murare och andra hantverkare har dragit iväg med sina prylar, och det nya affärskontoret står nu klart. Allt och alla har kommit på sina platser.

Med användning av ytterväggarna av den redan befintliga byggnad, som inrymde såväl mekanisk verkstad som affärskontor, har man lyckats inreda fullt moderna, rymliga och trivsamma kontorslokaler. Låt oss ta en titt på dessa. Följ med på en liten rundvandring!

Byggnaden är omgiven av vackra gräsmattor, som kantas av en trottoar, belagd med Skrombergaklinker. Vi ser också, att byggnadens sockel är klädd med Höganäs listklinker.

Entrén är pampig. Dörrarna flankeras av refflade granitpelare med namnet Slipmaterial-Naxos i en finslipad granitfris. Marmorgolv och marmortrappor ger ett förnämligt intryck. Här har man fått ett ypperligt tillfälle att visa det vackra resultatet hos färdigprodukter, som bearbetats med företagets slipartiklar. Slipmaterial-Naxos är ju den största leverantören av sågklingor, slipskivor och maskiner till den svenska granit- och marmorindustrin. I entrén finns också en synnerligen välordnad utställning av de produkter, som företaget framställer vid sina olika fabriker.

Bottenvåningen disponeras i huvudsak av bokföringsavdelningen, och även inköpet samt den ytterst moderna telefonväxeln finns här. Man har här också inrett ett trevligt kafferum med kök, som bl.a. står till disposition vid konferenser och sammanträden inom företaget. Det är redan nu en uppskattad möteslokal för de olika klubbar, som finns bland tjänstemännen.

Men låt oss fortsätta uppför trappan till nästa våning. Vi kommer då bl.a. till disponent Nilssons arbetsrum, det vackra styrelserummet samt den stora order- och faktureringsavdelningen med skrivcentralen, där ljuset flödar in från tre håll genom täta fönsterrader med gardiner i glada färger. En liten anmärkning må tillåtas beträffande denna våning, där så mycket folk arbetar. Tvätt- och wc-rummen har gjorts ytterst minimala. Man skulle nästan tro, att arkitekten här byggt åt små Tummelisor. Men så är icke fallet. Olägenheten beror på att byggnaden från grunden icke är en nyskapelse.

På tredje våningen finner vi försäljningsavdelningens chefsrum, kund- och leveransstatistiken med sina väldiga, brandsäkra kortfack, korrespondenternas rum, arkiv etc. Här har man bl.a. inrett en fil av enmansrum, som tilldelats dem som är särskilt upptagna med brevdiktering och telefon-

(T.v.:) En del av fasaden med den vackra entrén. (T.h.:) I ljus och inbjudande miljö presenterar sig Slipmaterial-Naxos' produktutställning.

(Överst:) En del av bokförings-avdelningen. Fr.v. fröken Gottfridsson, fröken Johansson, herr Thoresen och herr Alf Pettersson.

(I mitten:) Disponent Nilsson i sitt arbetsrum, där fröken Nyman tar upp stenogram.

(Nederst:) Service-avdelningens morgonkonferens (den s.k. frukostklubben). Närmast kameran på »ordförandeposten» vid bordets kortända ing. Gustafsson och därefter medsols runt bordet ing. Fredriksson, ing. Cederlund, ing. Hallin, herr Lönn, herr Lindblad och herr Einar Pettersson.

samtal. Genom att rummen avdelats med glasväggar, verkar de synnerligen ljusa och luftiga. Det är säkerligen mycket trivsamma arbetsrum, där var och en i lugn och ro kan knäcka sina problem.

Väggar och dörrar i hela byggnaden är hållna i ljusa färger. Belysningen i arbetsrummen är i allmänhet lysrör, och i trapporna har man satt upp mycket dekorativ armatur med bolagets varumärke »Skeppet» i blästrat glas. Alla fönster har prytts med stilrena gardiner i trevliga färger.

En modern snabbtelefon-, sökar- och högtalaranläggning, som väl torde motsvara högt ställda anspråk, har installerats. Man kan nu knappast tänka sig den dagliga kontorsrutinen utan den utomordentliga snabbtelefonen, som verkligen gör skäl för namnet. »Samtal till herr Andersson» eller »Ingenjör Welinder, ring växeln» och liknande anrop ljuder då och då från sökaranläggningens högtalare genom korridorer och kontorsrum, fabrik och mekanisk verkstad. Överallt kan en person efterlysas. Från radiogrammofonen via högtalarna sändes i fabriker och mekanisk verkstad under vissa timmar på förmiddagen och eftermiddagen »musik under arbetet». Detta uppskattas mycket, och det händer, att man ber om mera musik, sedan den stipulerade musikstunden är förbi. För tjänstemännen spelas ett musikstycke strax innan arbetet börjar och just när det slutar. Efter all den musik, som man på detta sätt allt mer bekantar sig med, bör väl med tiden arbetare och tjänstemän vid Slipmaterial-Naxos sinsemellan kunna arrangera en musikalisk gissningstävlan, så mycket mer som duktigt musikfolk redan finns hos båda parter.

Trivseln i arbetet har givetvis ökat med de rymligare och luftigare lokalerna. Tjänstemännen vid Slipmaterial-Naxos är storbelåtna och tycker att de fått just den miljö, som man önskar sig i sitt dagliga arbete.

EN

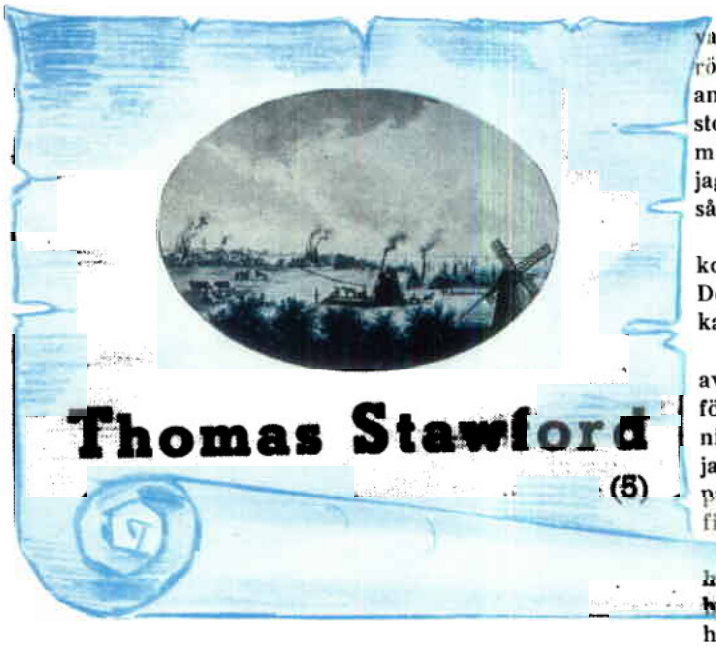

Thomas Stawford (5)

Borrhål tages upp än här och än där och bland namn, som figurerar i detta sammanhang finner vi Åsa, Tjörröd, Hultabo, Brorsbacke, Långaröd och Ryd. Efter en resa till Stockholm och Åkers Bruk i avsikt att inköpa en 72″ cylinder, sätter Stawford ut ett nytt maskinschakt i närheten av borrhål 25 vid Ryd.

Detta syntes mig vara den lämpligaste platsen av alla för utvinnande av kolen, och för främjande av detta blev det sedan överenskommet att gräva en kanal till hamnen, 15 fot bred, som den lättaste och bästa metoden att transportera kolen från den nya fyndigheten. Sedan kanalens riktning blivit utstakad, påbörjades arbetet den 27 juni, och markägarna skulle ha 8 riksdaler per tunnland för de bästa och 2 för de sämsta ängarna per år för skada, förorsakad genom den nya brytningen. På hösten av detta år var jag vid Åkers Bruk, där 74″ cylindern var gjuten, och den 24 september återvände jag hem efter att ha gjutit kolven, 17″ pumpröret (»vandringsstycket»), sugröret, pumpkolven och 2 vanliga pumprör (uppfordringsrör), ävenså pumpröret till 18″ satsen och ett vanligt pumprör samt anmodade dem att borra cylindern. Det blev för stor kostnad att borra de andra delarna där. Under min frånvaro hade de så vanskött maskinen, att jag åter satte A-schaktet i arbete, eftersom det var så mycket vatten i E.

Den 28 oktober borrade vi igenom fru Bagges kolflöts i nr 26 på ett djup av 54 famnar och 5 fot. Detta synes vara på nordsidan av förkastningen, som kastar upp kolet mellan borrhålen nr 22 och 23.

Jag blev uppehållen med maskinen denna månad av gjuteriet i Hälsingborg, där de hade varit så försumliga och haft mycket besvärligheter vid gjutningen av ett cylinderlock och förbindelserör, och jag hade mycket besvär med maskinen denna vinter på grund av den starka kylan, som gjorde, att vi fick avbryta sänkningen.

I slutet av februari 1803 bröt isen upp i hamnen här och tog med sig ¾ av den brygga, som vi hade byggt vid ändan av vagnvägen, i det att vattnet hade stigit 5 fot högre än som någonsin tidigare var känt. På våren detta år byggdes en landsväg från den gamla gruvan till Ryd och även en vindhjulspump för att pumpa vatten ur arbetsschaktet. — En ny brygga eller brobänk byggdes även vid ändan av kanalen, uppför vilken hans excellens Ruuth och några andra adelsmän seglade den 7 juli.

Vattnet i gruvorna ett ständigt problem

Sänkningen vid Ryd avstannade titt och tätt på grund av vatten, men sedan 74″ cylindern från Åkers Bruk hade ankommit i maj, fick jag maskinen i ordning och igångsatte den i närvaro av hans excellens greve Ruuth, greve Rosen och major Wahrendorff den 8 augusti 1803.

Eftersom arbetarna ofta hade varit berusade och försummat sitt arbete, vände jag mig till häradsrätten för att utverka en bestämmelse, som förbjöd bönderna i grannskapet att sälja brännvin i smärre kvantiteter.

I början av år 1804 utbröt en våldsam epidemisk feber bland befolkningen, som ryckte bort såväl många bra arbetare som deras hustrur. Jag var själv sjuk och gav order om att röka byggnaderna med ene.

Vi anskaffade med tillstånd från engelska och svenska regeringarna 4 engelsmän från Newcastle såsom schaktsänkare, med vilka kontrakterades att sänka 2 schakt, ett vid Ryd och ett vid Brorsbacke, vilka arbeten påbörjades den 24 maj 1804.

I maj månad fick vi vid Ryd ned en 11″ pumpsats, där vi mycket ofta stoppades av vattenmängden och de ständiga ombytena av pumpkannor. Det var lika olyckligt ställt vid Brorsbacke, ehuru de »konststänger», som jag ledde från 74″ maskinen, hjälpte oss till en stor del. I juni lade jag ut fundamentet till en 45″ cylindermaskin vid ovannämnda schakt, som slutfördes och igångsattes först med en 6″ och sedan med en 14″ uppsättning av pumprör. Kolet i Brorsbacke befanns vara mycket bra, och den första korgen drogs upp den 31 december. Som jag ansåg det vara för långt för

Den av Stawford anlagda kanalen fanns kvar i Höganäs ända in på 1930-talet och utgjorde ett pittoreskt inslag i samhällsbilden

pojkarna att köra från nr 2, sänkte jag ett schakt ej långt därifrån (nr 4), som kom igång i september. Eftersom vattnet hade ökat så mycket vid Brorsbacke, att 45-an knappast kunde hålla det nere, beslöts att låta den stå, tills dagarna blev längre och då sätta en luftpump och kondensor till densamma.

Kol till kungen

I januari 1805 var Hans Majestät Konung Gustaf IV Adolf i Hälsingborg och gav en mottagning, då hans excellens Ruuth i ägarnas namn överlämnade till honom ett stycke kol från Brorsbacke. Vi blev på det allra nådigaste mottagna av hans majestät och drottningen. Deras majestäter åt middag vid gruvan, varvid konungen uttryckte sin önskan att bistå oss i vårt stora företag och var glad att låta oss taga 50 män av dem, som hade enrollerats för att i nödfall försvara landet. — Dessa män fann jag vara mycket grälsjuka, men så icke de, som jag hade från Småland och Skåne, varifrån jag denna sommar hade anskaffat 26 män.

... en mottagning, då hans excellens Ruuth i ägarnas namn överlämnade till Hans Majestät Konung Gustaf IV Adolf ett stycke kol från Brorsbacke

På våren detta år (1805) igångsattes 45″ maskinen vid Brorsbacke, sedan en luftpump och kondensor hade tillverkats till densamma, och vattnet hölls nere med tillhjälp av en uppfordringsmaskin och vattentunnor. Vi började bryta kol i april, men sedan vi satt konststänger från 74″ maskinen vid Ryd för att försöka, om vi inte kunde hålla vattnet nere, var vi tvungna att upphöra, till dess en annan maskin kunde byggas där, något som beslöts på augustisammanträdet, då man samtyckte till att bygga en 53″ cylindermaskin på samma plats.

För att övervaka gjutandet av cylindern och andra erforderliga delar till den nya maskinen, var jag under senare delen av året tvungen att ofta vara bortrest. Jag byggde en »pramväg» (= spårbana) från ovannämnda schakt till den gamla gruvan, så att kolen med mindre kostnad skulle kunna transporteras till maskinerna. Som de ofantliga vattenkvantiterna vid Brorsbacke tillsvidare hade förhindrat vår kolbrytning därstädes, beslöts i juni att sätta upp en ångmaskin på den gamla arbetsplatsen och att därstädes sänka en ny gruva. De schakt, som påbörjades där detta år, var nr 5, 6, 7 och 8. De, som upphörda att arbeta, var nr 1, 2, 3 och 4.

Buteljer och båtsmän

I början av år 1805 (den 7 mars) började vi blåsa buteljer i glashyttan vid Ryd, och efter en resa till Köpenhamn och Helsingör på sommaren påbörjades buteljleveranser till Danmark.

Samma sommar byggde jag en ugn och tillverkade den första koks, som jag antar någonsin blivit tillverkad i Sverige.

Vid slutet av året upprättades ett regelrätt kontor med bokförare, kassör, bokhållare osv.

Det beslöts nu av hans excellens att driva den gamla gruvan med all kraft, ty vi hade funnit, att den med 200 kolhuggare kunde bearbetas med vinst.

Den 5 december 1806 var Mr. Murray här, huvuddelägare och direktör i firman Fenton, Murray & Co., maskintillverkare i Leeds. Han hade kommit på min och några av ägarnas begäran för att se våra maskiner och belägenheten av vår kolgruva. Mr. Watson, en kolgruveinspektör från Willington nära Newcastle, hade även anmodat honom att för samma ändamål komma denna väg.

Mr. M. förklarade för mig, att han icke hade väntat sig att varken se så mycket arbete utfört eller finna så bra maskiner och mekaniska anordningar i Sverige och att med undantag av deras egna och dem, som tillhörde Messrs. Boulton & Watts i Birmingham, fanns det inga så bra i Newcastle.

I början av år 1807 kom de 140 män (båtsmän), som hade beviljats oss av Hans Majestät, hit under ledning av en löjtnant Isberg. Jag fann snart alla eller en stor del av dem mycket lata och grälsjuka, varför mycket litet kol togs upp. Jag utsände därför en order, att alla kolhuggarna skulle vara nere klockan 5 och icke komma upp, förrän de hade skickat upp minst 2 korgar goda kol.

Härmed har vi publicerat de väsentligaste avsnitten i de Stawfordska dagböckerna. Den skånska gruvbrytningens öden i äldre tider kommer att ytterligare belysas i »Brännpunkten» genom utdrag ur andra dokument och originalhandlingar.

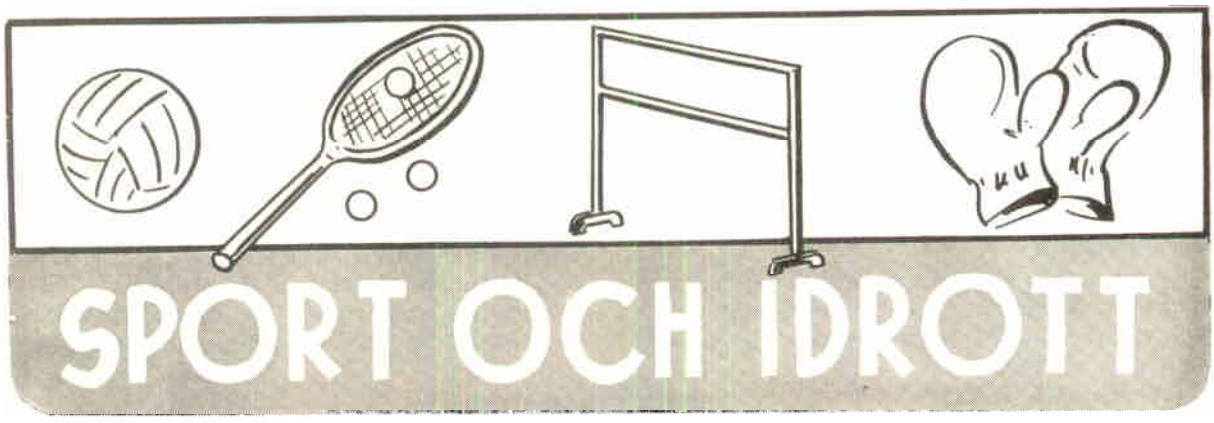

Obesegrade »Mekan» fattades ett mål för serieseger

Korpfotbollen i Höganäs, vilken i fjol startade som enkelserie med tio lag, hade glädjen att som eftersträvansvärd trofé få en silvertallrik av dir. P Eg. Gummeson. Murarna tog den första inteckningen i vandringspriset i hård strid med Centralverkstaden.

Årets serie omfattade nio lag. I fjol deltagande Målarna och Elgströms ställde icke upp, men i stället tillkom Ågrens med överraskande positiv insats.

Tre aspiranter till andra inteckningen i vandringspriset antecknades före sista matchen mellan Silikan och Centralverkstaden. Handels hade vid den tidpunkten ledningen med 13 poäng, men teoretisk chans till serieseger förefanns även för de båda lagen i slutmatchen. Silikan behövde således endast spela oavgjort, medan Centralverkstaden måste ta hem spelet med tre plusmål.

Tack vare i första hand »Mekans» ch. Stig Löfstedt och målvakten Harald Paulsson besegrades favoriten Silikan med 3—1. Detta oväntade resultat gav Handels seriesegern på bättre målkvot. Centralverkstaden genomförde dock serien utan nederlag men hade alltså ett plusmål för lite eller om man så vill ett baklängesmål för mycket för att bli seriesegrare.

Serietabellen fick följande slutgiltiga uppställning:

	sp.	v.	oa.	f.	mål	p.
Handels	8	6	1	1	20— 7	13
Centralverkstaden	8	5	3	0	20— 8	13
Silikan	8	6	0	2	20— 5	12
Ågrens	8	5	2	1	8— 6	12
Murarna	8	3	1	4	13—10	7
SJ	8	3	1	4	10—16	7
Rörläggarna	8	2	0	6	9—19	4
Gruvan	8	1	0	7	13—24	2
Bagarna	8	1	0	7	8—26	2

Billesholmsverkens korplag hade bästa försvaret

Det av Höganäsbolaget för Bjuvsortens korporationsserie i fotboll uppsatta vandringspriset fick i år lämna Bjuv för ett års förvaring i Billesholm. Billesholmsverkens stronga korplag, som i fjol belade andra plats, triumferade nämligen i 1948 års serie före Handels, Bjuv, med förra årets seriesegrare Bjuvsverken på tredje plats. I andra mötet mellan de två sistnämnda lagen tvålade Handels till »kusinerna» med hela 7—1, vilket i någon mån förklarar Bjuvsverkens dåliga målkvot. Billesholmsverkens försvar synes vara prima, endast fem baklängesmål. Handels förfogar emellertid över de bästa »målspottarna» och har seriens finaste målkvot.

Serietabellen fick följande utseende:

	sp.	v.	oa.	f.	mål	p.
Billesholmsverken	10	8	1	1	18— 5	17
Handels, Bjuv	10	7	3	0	24— 9	14
Bjuvsverken	10	4	4	2	18—19	10
Findus	10	3	6	1	12—20	7
Gunnarstorp	10	3	6	1	12—21	7
Ormastorpsverken	10	2	7	1	12—22	5

Mindre lyckad insats i korporationsskjutningen

Kullabygdens korpskjutning, vilken förra året fick en så lyckad start, återupprepades söndagen den 8 aug. Det blev en strålande skyttefest med omkring 225 skyttar fördelade på 66 lag.

Mindre strålande gick det för deltagarna anställda vid Höganäsbolaget, som var representerat av 21 lag och 70-talet skyttar från Höganäs, Billesholm, Bjuv, Gunnarstorp och Ormastorp. Bästa resultatet i lagtävling blev en tredjeplacering för fabrik XII, Höganäs, i tävlan om Höganäsbolagets kanna, i vilken för övrigt Jordbrukarna tog sin andra inteckning.

Individuellt noterades ett par ljusglimtar. Diversearbetaren Karl Olsson, Höganäs, gladde med första pris i klass I a och verkstadsarbetaren Albin Persson, Höganäs, hade samma framgång i klass I b. Den senare representerade dock Höganäs Brandkår. Båda skyttarna uppnådde 93 poäng. I damklassen placerade sig fru Helga Persson, Höganäs, på andra plats, 79 poäng, och Ture Johansson, Billesholmsverken, tog 3:e pris i klass III med 91 poäng.

Skjutningarna gick raskt undan och med ett urverks precision vad tiden beträffar. Resultaten däremot var av alla slag — både bättre och sämre. Det talades om att bakom misslyckandena ligger för dålig träning. Samtidigt framhölls emellertid, att skyttesporten är dyr för utövaren.

Kronborgpokalen och Fiskarkonen till Höganäs

Tre lag ur Höganäs Roddförening gjorde den 15 aug. en tur »derover» för deltagande i internationell regatta i Helsingör. Två vandringspris och en andraplacering blev facit av detta besök.

Det största intresset knöt sig kring distanskapprodden Helsingör—Hälsingborg och åter, vilken tävling även kallas Öresunds blå band. Höganäs hade att försvara två tidigare inteckningar i det förnämliga vandringspriset Kronborgpokalen, och det blev den tredje raka segern. För denna triumf svarade roddföreningens lättviktslag med Otto Olsson vid styrlinorna, mera känd under namnet »Knock» och i det civila traverskörare i Järnsvampsverket. Till de starka pojkarna bakom årorna hörde K A Nilsson, Transportavdelningen, och Per Pålsson, slagare i Fabrik V. På grund av stark sjöhävning roddes i år distansen Helsingör —Espergerde och åter.

I regattans oldboyslopp mötte Höganäs två danska konkurrenter, av vilka fjolårsvinnaren Hollbaeck kände sig så säker på en ny seger, att vandringspriset lämnades hemma. Höganäsbåten skar emellertid mållinjen som klar segrare 2½ båtlängder före närmaste konkurrenten, och favoriten stannade på sista plats. Vandringspriset i detta lopp, »Fiskarkonen», fick alltså sin hemvist i Höganäs, första gång det gick utanför Danmarks gränser. Roddföreningens sekr. och allt i allo Einar Olausson, slagare i fabrik V, styrde båten till denna meriterande seger, och i »gubbalaget» ingick ytterligare två mannar från V:an nämligen brännare Oskar Thore och pressare Arthur Persson samt gruvarbetare Sten Sjögren.

Skolroddarna slutligen blev tvåa bland fem tävlande båtar 2 meter efter segrande Kalundborg.

Hört på idrottsfronten

Roddarveteranen »Knock» landstiger efter det lyckade besöket »derover» med en medalj i band på rockslaget.

— När har Du fått den fina utmärkelsen? frågar någon.

— Jag bär inga gamla medaljer, svarar den leende »Knock».

Två »trotjänare» inom höganäsfotbollen

Fotbollssporten är otvivelaktigt den gren, som »förbrukar» flest utövare. I den hektiska dansen kring läderkulan är omsättningen på spelare också mycket stor. Den högre seriefotbollen ställer även så stora krav på spelarna, att dessa endast i mindre omfattning kommer upp till högre siffror, vad det gäller antalet spelade matcher.

Två »trotjänare» på denna punkt inom höganäsfotbollen är Sune Karlsson, HBK, och Olle Persson, IFK, den förre montör på Elektriska avdelningen, den senare formare i Stengodsfabriken.

Sune Karlsson hade, då han i höstas på grund av justering fick göra ett avbrott på sin fotbollsbana, uppnått siffran 460 matcher. Sina lärospån gjorde han i Bollklubbens juniorlag 1931 och var permanent A-lagsback 1933—1947. I år har han i ett par reservlagsmatcher provat sitt »gummiben», som i så många matcher just i rätta ögonblicket stoppat bollen framför framstormande motståndare. Om han på allvar gör »come back», behövs endast en fotbollssäsong för att nå magiska 500 matcher.

Sune Karlsson, HBK — en pålitlig stopper, som sina 460 matcher till trots säkerligen har mycket ogjort på plan, om han på allvar gör en come back

Olle Persson jubilerade en augustisöndag med sin 400:de match. Mera sällan råkar man en spelare, som går in för fotbollssporten med sådan glädje som den gode Olle. Se bara hans solvargsleende, när han med hjälp av offsidestaktiken stoppat ett anfall. År 1933 axlade han första gång IFK-tröjan och med all säkerhet torde det dröja flera säsonger, innan han lägger den och fotbollskängorna på hyllan för alltid.

En offsidetaktiker av stora mått är Olle Persson, IFK

Bland kolonister och biodlare

Vill man träffa arbetarna i gruvdistriktet en sommar- eller höstefterminddag, skall man söka dem i deras »ägandes trädgårdar» eller i de kolonier, som under denna del av året i sa hög grad tar deras fritid i anspråk. Bland dignande fruktträd och i välansade täppor finner man dem, ibland vällovligt vilande efter arbetsdagen, oftast dock ivrigt sysselsatta med sådant, som hör detta slags fritidsarbete till.

1

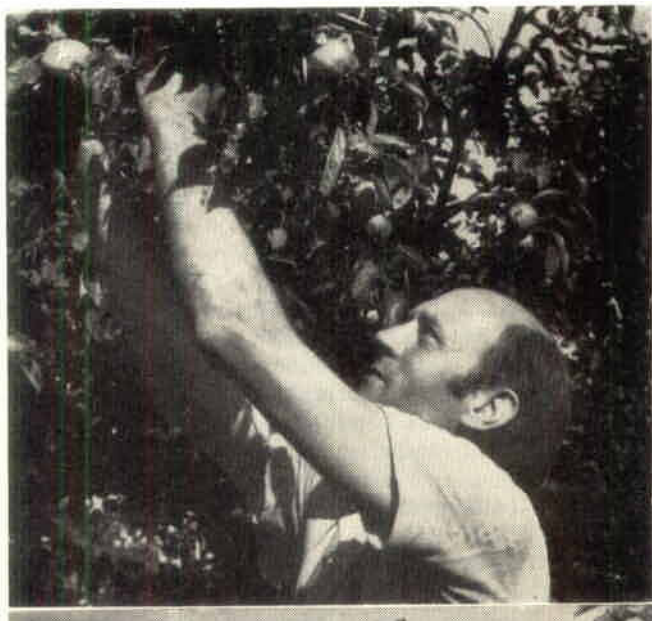
3

4

2

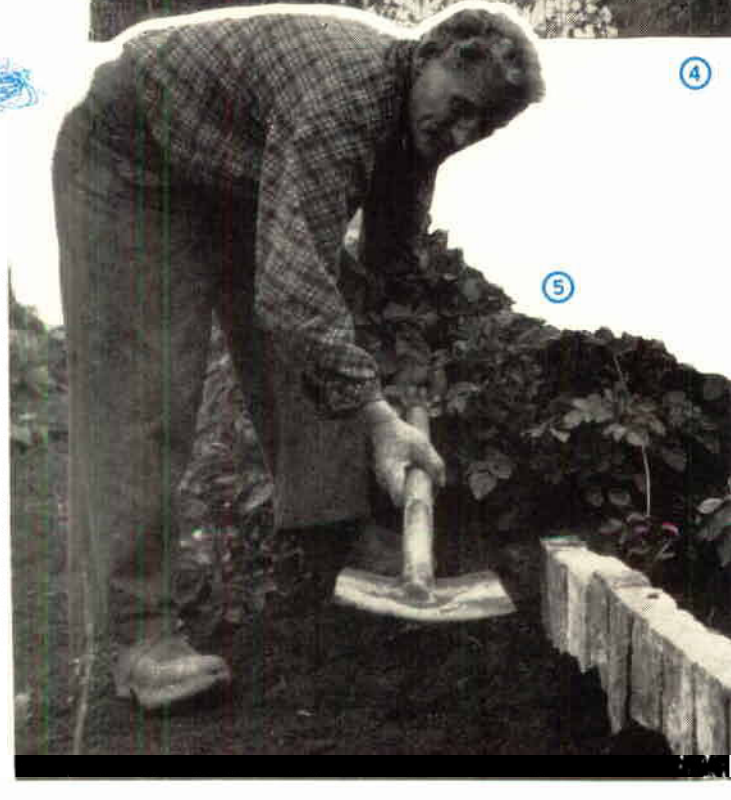
5

(1) I tegelbruksarbetare Axel Palmqvists koloniträdgård i Bjuv avnjuter — vi får hoppas med ägarens goda minne — tre damer sitt eftermiddagskaffe. Koloniföreningens ordförande, tegelbruksarbetare Nils Franssén, får också en kopp. Fr.v.: ankefru Hilma Jönsson, herr Franssén, fröken Blenda Jönsson och fru Hanna Jönsson.

(2) En flitig fruktodlare i Bjuv är gruvarbetare Emil Jönsson. Fyra hektoliter saftiga Gladstone-äpplen beräknar han få på ett av sina träd.

(3) Gruvarbetare Allan Johansson sköter på lediga stunder sin mors koloni i Bjuv. Här känner han på sina präktiga Signe Tillisch-äpplen.

(4) En säregen stil präglar ofta de små prydliga kolonistugorna.

(5) Kolonin i Nyvång är yngst i gruvdistriktet. Gruvarbetare Gustaf Olsson håller här på med planeringsarbeten. Gamla tegelstenar kommer väl till pass.

(6) Yvonne Dahlgren, dotter till gruvarbetare Axel Dahlgren, Höganäs, är en duktig flicka, som gärna hjälper sin mamma i kolonin.

(7) Biodlingen har en trogen skara anhängare. En av de flitigaste är klinkersorterare Edvin Olsson i Skromberga.

(8) Med stolthet visar bruksarbetare Gunnar Hellman i Bjuv några resultat av sitt odlarnit.

(9) På väg från familjens koloni tittar tegelbruksarbetare Eric Pettersson i Hyllinge till sin kollega Alfred Jonassons bisamhällen. Snart nog tänker hr Pettersson lägga sig till med en egen biodling.

(10) Ordföranden i Skromberga Biodlareförening plockar här i sin tio ramars skattlåda.

(6)

(8)

(9)

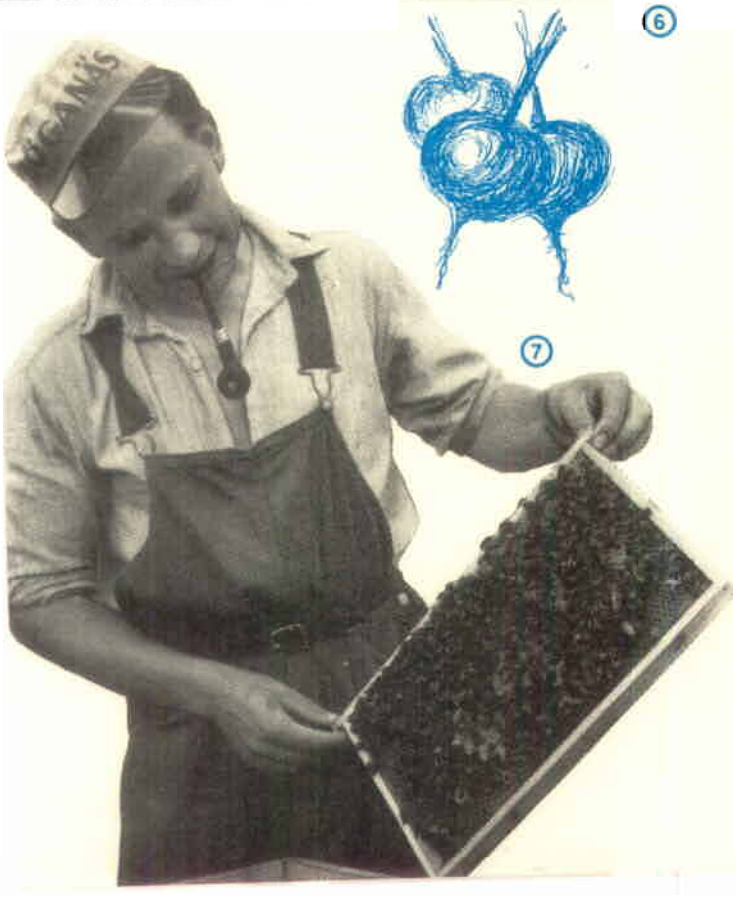

(7)

(10)

BARNENS EGEN RUTA

NY ROLIG PRISTÄVLING »HUR JAG HJÄLPER TILL DÄRHEMMA»

EN DUBBEL-PRISTÄVLING

En duktig pojke eller flicka hjälper gärna till därhemma. Säkert har Ni allesamman hjälpt till med att bära in ved och kol, torka disken, gå ärenden, rensa trädgårdslanden, bädda, laga Era strumpor själva och mycket annat. Särskilt nödvändigt är det, att Ni barn hjälper till, om både far och mor har förvärvsarbete. Men även annars, för i ett hem bör helt enkelt alla hjälpas åt. De, som hjälper sina föräldrar, är värda uppmuntran. Därför har »Brännpunkten» tänkt belöna några av Er duktiga flickor och pojkar. Men för att vi skall kunna göra det, måste Ni först skriva till oss och berätta om hur Ni på olika sätt försökt hjälpa till i hemmet. För att Ni skall kunna få priser, vill det till att inte bara vara en duktig pappas eller mammas hjälpreda; vi vill också, att Ni skall visa, att Ni är duktiga, även när det gäller att i ord eller bild berätta, på vad sätt Ni brukar hjälpa till.

Den pristävling, som vi nu inbjuder Er till, är som Ni redan förstått egentligen två stycken pristävlingar — en i att skriva uppsats och en i att teckna. Välj den tävling, som Du tycker ligger bäst till för Dig. Är Du duktig i uppsatsskrivning,

Forts. på nästa s.

Så här t.ex. kan en duktig flicka hjälpa till därhemma. Och pojkarna skall väl vara lika duktiga.

NÄR PRISERNA UTDELADES I UPPSATS- OCH TECKNINGSTÄVLINGEN OM HÖGANÄSKONCERNEN

»Brännpunktens» pristävling »Höganäskoncernen» blev, som vi meddelade i förra numret, en stor succé med många deltagare. I bl.a. Höganäs, Handöl och Skromberga utdelade lärarna och lärarinnorna de åtrådda penningpriserna i samband med examen. Bland folkskollärare Aug. Eneroths barn i Höganäs hade priserna duggat tätt, och på examensdagen övertygade pristagarna genom att läsa upp sina skoluppsatser åhörarna om att det inte varit en slump, att just de vunnit pris.

(T.v.:) Kjell Johansson, Höganäs, som fått hedersomnämnande i »Brännpunktens» förra uppsatstävling har skrivit många bra uppsatser i skolan. På examensdagen höll han sina kamrater och deras besökande anhöriga i spänning, då han läste upp en av sina fantasifulla uppsatser. (T.h.:) Lars Ingvardsson, 2:a pristagare i uppsatstävlingen tar sitt pris, postsparbankens presentkort på 15:— kronor, i närmare betraktande, omgiven av Birgit Thore (t.v.), vinnare i teckningstävlingen och Ann-Britt Johansson (t.h.) 4:de pristagare i uppsatstävlingen.

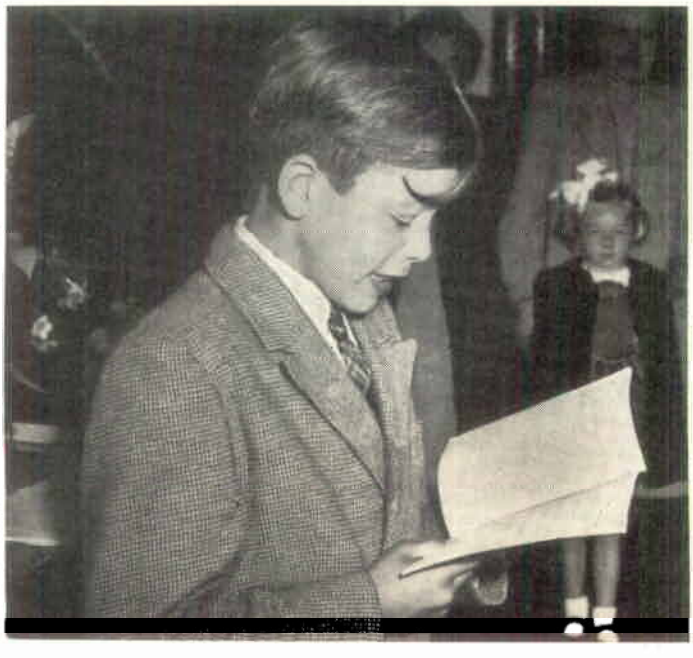

Problemspalten

BOKSTAVSCIRKELN

En vacker dag hamnade på Red:s bord ett brev från en pensionär på en av våra gruvplatser och flitig deltagare i »Brännpunktens» problemtävlingar. Brevet innehöll en lapp, på vilken fanns en bokstavscirkel, som såg ut så här:

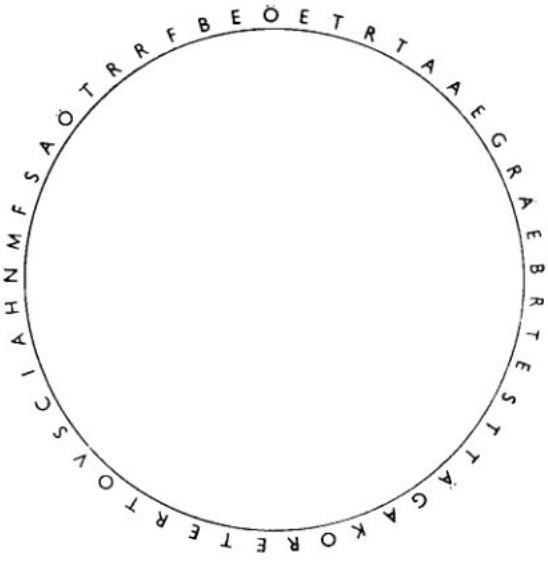

Genom att läsa bokstäverna i cirkeln efter ett visst system lyckades vi så småningom lista ut betydelsen, som visade sig utgöra en tänkvärd sanning för envar. Vi låter nu problemet gå vidare till Er: Vad står det i cirkeln, och efter vilket system skall bokstäverna läsas?

Lösningar, märkta »Bokstavscirkeln», skall vara Red. för »Brännpunkten» tillhanda senast den 1 nov. 1948. Tre priser på 15, 10 och 5 kr utdelas som vanligt. Resultatet kommer i julnumret.

Lösning på de 32 tändstickorna

Denna uppgift tycks ha varit svår att döma av de ganska fåtaliga svaren. Eller var det sommarvärmen? Den lösning, som vi tänkt oss, och som de flesta kommit till, ser ut på följande sätt:

Ett par andra lösningar har också förekommit. Vad sägs t.ex. om denna:

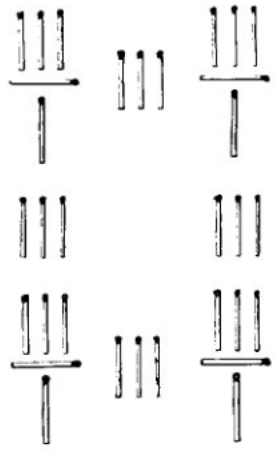

som insänts av lantarbetare Willio Nilsson, Steglinge, Höganäs?

Hedersomnämnande!

Priserna vanns av:
Herr Albert Nilsson, Box 92, Nyvång, kr 15:—.
Fru Elsa Holm, Fogdegatan 1, Höganäs, kr 10:—.
Förman Gottfrid Braun, Box 55, Gunnarstorp, kr 5:—.

NY ROLIG PRISTÄVLING, *forts. fr. föreg. s.*

så skriv en liten berättelse om hur Du hjälper till i hemmet. Tycker Du det går lättare att göra en teckning av hur det går till, när Du hjälper far eller mor, så gör det! Är Du styv i både uppsatsskrivning och teckning — skicka då in en teckning tillsamman med Din uppsats, så har Du chans att få pris i både uppsats- och teckningstävlingen.

TÄVLINGSBESTÄMMELSER

Liksom i någon av »Brännpunktens» tidigare barnpristävlingar uppdelas de tävlande i två grupper — en för barn under tio år och en för barn, som fyllt tio år.

Följande priser har satts upp — lika mycket för varje grupp:

Uppsatstävlingen	*Teckningstävlingen*
1:a pris 15:— kronor	1:a pris 15:— kronor
2:a „ 10:— „	2:a „ 10:— „
3:e „ 5:— „	3:e „ 5:— „

De inkomna tävlingsbidragen kommer att granskas och bedömas av en tävlingsjury, bestående av »Brännpunktens» redaktörer — intendent Bertil Wallgren och herr Eric Lindström — pastor Henning Rubin och magister Nils Gerward i Höganäs, folkskollärare Erik Thylén, Nyvång, samt fru Inga Persson, Hyllinge.

Bidragen skall vara »Brännpunktens» Redaktion, Höganäs, tillhanda senast den 1 november. Märk kuverten »Hur jag hjälper till därhemma», och glöm inte att sätta ut Ditt namn, Din ålder och den skola Du tillhör. Så önskar vi Er lycka till. Priserna kommer att utdelas i god tid före jul.